

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

VALERIJA MARIJA KOZIKAITĖ

II kurso studentė

**POLIARIZACIJA RINKIMŲ ĮKARŠTYJE: KOMENTARŲ 2024 M.
KANDIDATŲ Į LIETUVOS PREZIDENTUS „FACEBOOK“
PASKYROSE ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas/ė: doc. dr. I. Vinogradnaitė

Vilnius, 2025 m.

Magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
(data) (v., pavardė) (parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....
.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Kozikaitė V. M. Poliarizacija rinkimų įkarštyje: komentarų 2024 m. kandidatų į Lietuvos prezidentus „Facebook“ paskyroje analizė: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas/VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė doc. dr. I. Vinogradnaitė. – V., 2025. – 54 p., 111 918 spaudos ženklų su tarpais, neįskaitant išnašų.

Reikšminiai žodžiai: poliarizacija, emocinė poliarizacija, „Facebook“, rinkimai, prezidentas, neigiami komentarai, Lietuva, socialiniai burbulai, socialinis tapatumas.

Šiame magistro darbe nagrinėjami neigiami komentarai, parašyti po aštuonių oficialių kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidentus įrašais „Facebook“ platformoje aktyviausiu rinkiminiu laikotarpiu (2024 m. balandžio 12 d. – gegužės 12 d.). Naudojantis socialinio tapatumo, socialinių burbulų, emocinės poliarizacijos teorijomis ir kokybinės turinio analizės metodu, tyrimu siekiama atsakyti į klausimą, kokie kandidatų į LR prezidentus komentatorių burbulų portretai formuojasi, išskiriant jų negatyvumo formas ir neigiamas emocijas? Tokiu būdu stengiamasi perprasti lietuvių bendravimą socialiniuose tinkluose, skirtingų grupių kolektyvines tapatybes ir emocinės poliarizacijos takoskyras.

TURINYS

1. ĮVADAS.....	4
2. TEORINIS PAGRINDAS	8
2.1 SOCIALINIAI BURBULAI.....	9
2.2 SOCIALINIS TAPATUMAS	10
2.3 EMOCINĖ POLIARIZACIJA.....	12
2.4 TEORIJOS PRITAIKYMAS TYRIME.....	15
3. METODOLOGIJA	15
4. TYRIMAS.....	19
4.1 GIEDRIMAS JEGLISNKAS	21
4.2 ANDRIUS MAZURONIS.....	24
4.3 GITANAS NAUSĖDA	26
4.4 INGRIDA ŠIMONYTĖ	29
4.5 EDUARDAS VAITKUS.....	31
4.6 IGNAS VĖGĖLĖ.....	36
4.7 DAINIUS ŽALIMAS	41
4.8 REMIGIJUS ŽEMAITAITIS.....	45
4.9 (NE)SISTEMOS BURBULAI.....	51
5. IŠVADOS	55
6. LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	58
7. PRIEDAI.....	63
8. SUMMARY	72

1. ĮVADAS

Aktyvus piliečių įsitraukimas į politinį procesą yra fundamentalus demokratijai, o socialinių tinklų atsiradimas atvėrė naują platformą piliečių saviraiškai bei suteikė galimybę būti išgirstiems.¹ Pasaulio globalizacija ir interneto vaidmens didėjimas informacijos gavimo, komunikacijos, nuomonės formavimo srityse neaplenkė ir politikos. Retas aktyvus politikas šiandien nereikš savo minčių virtualioje erdvėje ir nerengs politinių kampanijų socialiniuose tinkluose artėjant rinkimams. Rinkimų kampanijos ir apskritai rinkiminis laikotarpis įkūnija didžiausio politinio konflikto, informacijos sklaidos, mobilizacijos ir politinių tapatybių bei polinkių suaktyvėjimo momentą.² Dėl to rinkimų momentu yra pastebima ir didžiausia politinė poliarizacija bei visuomenės susipriešinimas. Anot politologų, poliarizacija mūsų šalyje pastaraisiais metais – padidėjusi, vien šiais metais tyrėjai pastebėjo tris poliarizacijos bangas: prieš prezidento bei Europos Parlamento rinkimus, tarp rinkimų ir po Seimo rinkimų.³

Nors socialiniai tinklai leidžia būti išgirstiems visiems, kas turi prie jų prieigą, padeda greičiau skleisti naujienas, leidžia žmonėms bendrauti per atstumą ir turi dar begalę teigiamų ypatybių, tarptautiniame diskurse ir akademinėse diskusijose vis dažniau yra kalbama apie stiprėjančią poliarizaciją ir neigiamą socialinių tinklų vaidmenį emocinės poliarizacijos kontekste. Anot akademikų, didėjančią politinę poliarizaciją iš dalies lemia naujienų žiniasklaidos susiskaidymas ir dezinformacijos sklaida socialiniuose tinkluose.⁴ Tam sąlygas sudaro ne tik galimybė kiekvienam vartotojui atvirai ar anonimiškai reikšti savo nuomonę, bet ir klastoti šaltinius, naudotis dirbtinio intelekto įrankiais siekiant sukurti tikrovės neatitinkančius vaizdinius, pasitelkti botus, masiškai viešinti konspiracijos teorijas ir rašyti neigiamus komentarus, kurių repertuaras gali varijuoti nuo nepagarbaus tono iki smurto skatinimo. Socialinių tinklų ekspertų nuomone, neigiamų komentarų tyrimas gali būti naudingas siekiant išsiaiškinti visuomenėje vyraujančias nuomones bei įžvelgti artėjančias krizes.⁵ Akademikams ištyrus neigiamų ir teigiamų komentarų įtaką žmonių požiūriui į

¹ Cristian Vaccari, Augusto Valeriani, „*Outside the bubble: social media and political participation in Western democracies*“, Oxford University Press, New York, 2021, p. 4-6.

² Enrique Hernández, Eva Anduiza, Guillem Rico, „Affective polarization and the salience of elections“, *Electoral Studies*, Volume 69, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102203>

³ Andrius Tinteris, *2024-ųjų rinkimai Lietuvoje ir visuomenės poliarizacija: naujos ar senos skirtys?*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/2024-ųjų-rinkimai-lietuvoje-ir-visuomenes-poliarizacija-naujos-ar-senos-skirtys/> [Žiūrėta 2024-12-15]

⁴ Emily Kubin, Christian von Sikorski, The role of (social) media in political polarization: a systematic review, *Annals of the International Communication Association*, vol. 45(3), 2021, p. 188–206, <https://doi.org/10.1080/23808985.2021.1976070>

⁵ A data pro, *Sentiment Analysis: The Secret Spice to Social & Media Listening*. Prieiga: <https://adata.pro/blog/sentiment-analysis-the-secret-spice-to-social-media->

objektą, apie kurį tie komentarai buvo rašomi (šiuo konkrečiu ištirtu atveju – į televizijos laidą), buvo prieita išvadų, jog teigiami komentarai reikšmingos įtakos požiūriui neturėjo, o neigiami – pakenkė aptariamo objekto įvaizdžiui, sumažino jo palaikymą ir žiūrėjimo malonumą, nepriklausomai nuo apklaustųjų pažinimo, priklausomybės ar unikalumo poreikio.⁶ Dėl to šiame darbe bus koncentruojamasi būtent į neigiamus komentarus, kadangi jie ne tik yra paveikiausi jų skaitančių žmonių atžvilgiu, bet ir tam tikru lygiu atspindi visuomenę skaldančias problemas.

Tiriant socialinius tinklus ir koncentruojantis į politikų bei rinkėjų sąveiką, būtina pabrėžti ryšio tarp kandidatų ir jų komentatorių burbulo svarbą. JAV rinkimus tiriančiuose darbuose yra išanalizuota, jog komentatoriai dažniausiai naudoja tokį patį įžeidžiantį žodyną oponento atžvilgiu, kokį naudoja ir palaikomas kandidatas,⁷ o negatyvus naratyvas komentaruose neretai būna ne reakcija į konkrečią žinutę, o reakcija į patį kandidatą ar bendras nuotaikas šalyje⁸. Pavyzdžiui, nagrinėjant socialinio tinklo „YouTube“ komentarus po buvusio JAV prezidento Donald Trump paskelbto dezinformacija paremtos kampanijos vaizdo įrašų, buvo išsiaiškinta, kad pagrindinis mechanizmas, lemiantis negatyvios politinės sąveikos formavimąsi, yra abipusiškumas.⁹ Negatyvus naratyvas sparčiausiai plinta tuo atveju, kai tiek kandidatas, tiek jo šalininkai socialiniuose tinkluose aktyviai įsitraukia į diskusiją per komentarus ir pasidalinimus, pasitelkdami negatyvų žodyną.

Mūsų regiono tyrimuose akademinė diskusija yra panaši, tačiau turi ir nemažai naujų žiūros taškų. Pavyzdžiui, lingvistiškai tiriant negatyvų žodyną pandemijos metu Latvijoje, buvo pastebėta, jog agresyvūs žodžiai, susiję su COVID-19, sudarė tik nedidelę dalį komentatorių agresyvumo, o plačiausiai taikomas žodynas labiau buvo nutaikytas į nepasitenkinimą bendra šalies situacija ir realijų vertinimą, o ne pačią pandemiją.¹⁰ Kas vėlgi

[listening/#:~:text=Reputation%20management&text=That%20is%20why%20insights%20from,even%20prevent%20a%20reputational%20crisis](#) [Žiūrėta 2025-01-02]

⁶ T. Franklin Waddell, S. Shyam Sundar, #thisshowsucks! The Overpowering Influence of Negative Social Media Comments on Television Viewers, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 61(2), 393–409, 2017. <https://doi.org/10.1080/08838151.2017.1309414>

⁷ Hanna Yacubov, Patricia Rossini, *Trends in incivility and intolerance: An analysis of political Facebook comments during the 2016 election*, University of Illinois, 2020. Prieiga: <http://hdl.handle.net/2142/106589> [Žiūrėta 2024-02-11]

⁸ Patricia Rossini, Jennifer Stromer-Galley, Feifei Zhang, Exploring the Relationship Between Campaign Discourse on Facebook and the Public's Comments: A Case Study of Incivility During the 2016 US Presidential Election, *Political Studies*, vol. 69(1), 2021, p. 89-107. <https://doi.org/10.1177/0032321719890818>

⁹ Yingying Chen, Luping Wang, Misleading political advertising fuels incivility online: A social network analysis of 2020 U.S. presidential election campaign video comments on YouTube, *Computers in Human Behavior*, vol. 131, 2021. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107202>

¹⁰ Anda Rožukalne, Lipea Dite, From “Covid idiots” to “Covidshow and “Covidhysteria”, *Analysis of digital news commenters' verbal aggressiveness and means of linguistics creativity during COVID-19 pandemic in Latvia (2020 – 2021)*, Mediální studia, Univerzita Karlova v Praze, 2022, p. 329-360.

demonstruoja, kad dažniausiai komentatoriai, išliedami pyktį, reaguoja ne į konkrečią žinutę. Kitame taip pat Latviją analizuojančiame tyrime pabrėžtas šalies pažeidžiamumas Rusijos įtakos atžvilgiu ir pažymėta, kad per medijas transliuojami politiniai debatai pažeidžia civilizuoto diskurso normas, o negatyvus politinis diskursas daro žalingą poveikį politiniam pasitikėjimui.¹¹ Rusijos įtaka mūsų regionui yra reikšmingas faktorius, ne ką mažiau aktualus ir Lietuvai, kadangi metų metus buvo vienu iš labiausiai poliarizuojančių Lietuvos visuomenę.

Nors nėra atlikto vieno visą pasaulį apimančio tyrimo, analizuojančio, kiek žmonių naudojami socialiniais tinklais kaip pirminiu žinių šaltiniu, išanalizavus kelis skirtingose šalyse darytas apklausas galima įžvelgti tam tikras tendencijas: 2024 m. 74 proc. amerikiečių gavo bent kartais gavo žinias iš socialinių tinklų (dažniausiai iš „Facebook“ platformos)¹², tam tikrose Afrikos ir Pietų Amerikos šalyse žmonių, gaunančių naujienas iš socialinių tinklų skaičius svyravo tarp 61 ir 77 proc.¹³, 2021 m. ES šalyse 72 proc. interneto vartotojų gavo žinias internetu, o Lietuva buvo viena pirmaujančių: tokių žmonių mūsų šalyje buvo 92 proc.¹⁴ Šis aspektas yra reikšmingas tuo, kad socialiniuose tinkluose vartotojai peržiūri ne tik naujienas (dažniausiai skambiomis antraštėmis, kad pritrauktų kuo daugiau peržiūrų), bet ne retai ir po naujienomis esančius komentarus, taip pat prisidedančius prie vartotojo požiūrio formavimo. Situacija dar labiau aštrėja tada, kai žmonės atsiduria informaciniuose aido kambariuose (*angl. echo chambers*) bei socialiniuose burbuluose (*angl. social bubbles*), kuriuose jie gauna tik vienų pažiūrų informaciją ir retai sutinka (arba išvis nesutinka) savo pažiūroms prieštaraujančią nuomonę.

Šio tyrimo laukui pasirinktas socialinis tinklas „Facebook“, kadangi įvairios apklausos rodo, jog „Facebook“ metai iš metų išlieka plačiausiai naudojamu socialiniu tinklu Lietuvoje: 2022 m. duomenimis „Facebook“ paskyrą Lietuvoje turėjo ir naudojo 93 proc. respondentų, taip pat ši platforma pagal vartojimą yra tolygiausiai pasiskirsčiusi tarp Lietuvos miestų ir gyvenviečių – ją naudoja ir kaimo, ir didmiesčių gyventojai.¹⁵ Ir nors galima pastebėti, kad

¹¹ Ieva Berzina, Political Trust and Russian Media in Latvia, *Journal on Baltic Security*, vol. 4 (2), 2018, p. 2-9. <https://doi.org/10.2478/jobs-2018-0008>

¹² Pew Research Center, *Social Media and News Fact Sheet*, 2024. Prieiga: <https://www.pewresearch.org/journalism/fact-sheet/social-media-and-news-fact-sheet/> [Žiūrėta 2024-10-19]

¹³ Statista, *Share of adults who use social media as a source of news in selected countries worldwide as of February 2024*, 2024. Prieiga: <https://www.statista.com/statistics/718019/social-media-news-source/> [Žiūrėta 2024-10-19]

¹⁴ World Economic Forum, *Most people get their news online - but many are switching off altogether. Here's why*, 2022. Prieiga: <https://www.weforum.org/stories/2022/09/news-online-europe-social-media/> [Žiūrėta 2024-10-19]

¹⁵ M360, *Atskleidė, kas šiemet pateko į populiariausių socialinių tinklų TOP10 Lietuvoje*, Delfi, 2022. Prieiga: <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/atскеide-kas-siemet-pateko-i-populiariausiu-socialiniu-tinklu-top10-lietuvoje-91922015> [Žiūrėta 2024-05-20]

Lietuvos jaunimas kiek vangiau naudojasi šia platforma ir dažniau renkasi socialinius tinklus „TikTok“ ar „Instagram“, šis tyrimas nėra orientuotas tik į jaunimą, o „Facebook“ padengia įvairiausias amžiaus grupes. Taip pat „Facebook“ yra patogiausia platforma ilgesniems įrašams, komentarams, grupių kūrimui ir pasidalinimams. Analizuojant Lietuvos Seimo narių komunikaciją socialiniuose tinkluose yra ištirta, kad didesnis politikų išitraukimas į komunikaciją tokiose platformose kaip „Facebook“, turi įtakos politinei rinkodarai, o internetinės diskusijos gali formuoti žmonių nuomonę ir elgesį.¹⁶ Tai parodo, kad mūsų šalyje, kaip ir kituose pasaulio regionuose, „Facebook“ tebeišlieka svarbus elementas, kalbant apie politinę komunikaciją. Anot amerikiečių mokslininkų P. Lazarsfeld, B. Berelson bei H. Gaudet, masinė komunikacija turi kur kas didesnę poveikį ir efektyviau pasiekia vartotoją, jei yra vykdoma per tarpasmeninę sąveiką.¹⁷ Tad į socialinio tinklo „Facebook“ komentatorius šiame darbe bus žiūrima kaip į tam tikro lygio nuomonių formuotojus: komentuodami vartotojai aktyviai reiškia savo nuomonę, vadinasi yra savo virtualios bendruomenės nuomonės lyderiai.

Akademiniame pasaulyje gana nemažai tyrimų, analizuojančių rinkimų ir socialinių tinklų sąveiką, tačiau apsibrėžiant platformą (šio tyrimo atveju tai – „Facebook“), ir orientuojantis ne į Jungtines Amerikos Valstijas, o į Baltijos šalis, tyrimų skaičius sumažėja. Tiek tarptautinėje, tiek ypatingai regioninėje akademinėje diskusijoje ganėtinais nedaug ištirti patys socialiniai komentatorių burbulai, įvairių grupių tarpusavio sąveika, jų naudojami neigiamų kalbos raiškos priemonių bei emocijų repertuarai. Tyrimui taip pat pasirinktas itin politikoje aktualus – rinkiminis – laikotarpis. Pabrėžtina ir tai, kad socialiniai tinklai – trečias pagal populiarumą naujienų šaltinis Lietuvoje, iš kurių naujienas sužino daugiau kaip pusė lietuvių (53 proc.).¹⁸

Lietuvos piliečiai, kurie dažniausiai naujienas ir informaciją gauna iš socialinių tinklų, 31 proc. mažiau pasitiki valdžia, lyginant su tais, kurie pagrindines naujienas gauna iš tradicinių medijų, tokių kaip spaudos, radijo ir televizijos.¹⁹ Žvelgiant retrospektyviai, įdomu

¹⁶ Agnė Gaižutienė, *Communication in social media by the politicians of Lithuania*, Mykolas Romeris University, 2016. Prieiga: <https://vb.mruni.eu/object/elaba:14942535/> [Žiūrėta 2024-06-08]

¹⁷ Monica Postelnicu, *Two-step flow model of communication*, Britannica. Prieiga: <https://www.britannica.com/topic/two-step-flow-model-of-communication> [Žiūrėta 2024-05-31]

¹⁸ Agnė Tarailaitė, *Lietuvių įpročiai soc. tinkluose: skaito naujienas, kuriomis nepasitiki, ir naudoja netikrus profilius*, 15min, 2022. Prieiga: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/mokslas-it/lietuviu-iprociai-soc-tinkluose-skaito-naujienas-kuriomis-nepasitiki-ir-naudoja-netikrus-profilius-1290-1693982> [Žiūrėta 2024-10-15]

¹⁹ Beatrice Umbrasaitė, Nikita Ščiupakov, „Išgirsti ir būti išgirstiems: dviejų kryptų komunikacija viešajame sektoriuje“, (pranešimas konferencijoje Efektyvi viešojo sektoriaus komunikacija: tendencijos, inovacijos, gerosios patirtys, Vilnius, 2024 m. lapkričio 27 d.).

pastebėti ir tai, kad sąlyginai nauji, „protesto balsus“ atstovaujantys kandidatai (tokie kaip E. Vaitkus, I. Vėgėlė bei R. Žemaitaitis) drąsiai įžengė į Lietuvos politinę areną ir kartu sudėjus surinko nemažą dalį balsų. Politologo Mažvydo Jastramskio darytame tyrime pastebima, kad I. Šimonytės ir D. Žalimo rinkėjai demokratija Lietuvoje yra gan stipriai patenkinti (75-85 proc.), G. Nausėdos – šiuo požiūriu yra centre (apie 50 proc. patenkintų), jau tarp I. Vėgėlės ir R. Žemaitaičio šis skaičius vyrauja tarp 20 ir 30 proc., o pas E. Vaitkų – nesiekia nė 5 proc.²⁰ Tai parodė, kad tam tikra dalis rinkėjų nerado kandidato, atspindinčių jų pažiūras ir emocijas, tarp tradicinių kandidatų. Šie aspektai atveria aktualią nišą šiam tyrimui.

Šiame magistro darbe analizuojant neigiamus komentarus tiriami 2024 m. kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidentus „Facebook“ paskyrų komentatorių, aktyviausiu rinkiminiu laikotarpiu (2024 m. balandžio 12 d. – gegužės 12 d.) besireiškiančių po politikų įrašais, portretai. Darbu siekiama atsakyti į klausimą, **kokie kandidatų į LR prezidentus komentatorių burbulų portretai formuojasi, išskiriant jų negatyvumo formas ir neigiamas emocijas?** Darbe, naudojantis socialinio tapatumo, socialinių burbulų, emocinės poliarizacijos teorijomis ir kokybinės turinio analizės metodu, taip pat siekiama atsakyti į papildomus klausimus: Kokie negatyvumo repertuarai dominuoja komentatorių burbuluose? Kaip burbuluose pasireiškia emocinė poliarizacija? Kokie naratyvai yra konstruojami burbuluose?

Svarbu paminėti, kad tyrimu nėra siekiama nupiešti kuo tikslesnį kandidatų *rinkėjų* portretą, kadangi komentarai gali būti trinami, ribojami, komentuoti gali netikros anketos, darbas siekia išnagrinėti būtent **komentatorių burbulus**. Kaip jau buvo rašyta, didelė dalis lietuvių naujienas sužino iš socialinių tinklų, o jų nuomonę formuoja įrašai, komentarai ir diskusijos juose, šio magistrinio darbo tikslas yra **analizuojant neigiamus komentarus, išsiaiškinti, kokį poveikslą (įskaitant informaciją, neigiamas emocijas ir naratyvus) gauna „Facebook“ vartotojas, atėjęs pas tam tikrą kandidatą į anketa.**

2. TEORINIS PAGRINDAS

Šiam magistro darbui pasirinktas teorinis mechanizmas, sudarytas iš socialinių burbulų, socialinio tapatumo bei emocinės poliarizacijos teorijų, turėtų leisti ištirti komunikacijos ypatybes socialiniuose tinkluose, poliarizaciją ir jos suaustrėjimą rinkimų įkarščio kontekste,

²⁰ Mažvydas Jastramskis, „Vėgėlė, Žemaitaitis ir Vaitkus: kas už juos balsavo ir kaip šis balsas paveikė pačių rinkėjų įsitikinimus?“, (pranešimas konferencijoje „Rinkimų metai: Lietuva, Europa, pasaulis“, Vilnius, 2024 m. gruodžio 5 d.).

bendruomenių portretus, dominuojančių idėjų bei naratyvų kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidentus 2024 m. „Facebook“ komentatorių bendruomenėse.

2.1 SOCIALINIAI BURBULAI

Tiek visame pasaulyje, tiek Lietuvoje yra pastebima, kad dažniausiai internete naršantys žmonės turi ganėtinai ribotą informacijos šaltinių skaičių ir nemoka, negali ar tiesiog nenori ieškoti alternatyvių duomenų ar nuomonių.²¹ Šiam efektui įvardinti Jungtinių Amerikos Valstijų teoretikai įvedė du terminus, kurie bus aktualūs šiame darbe: Eli Pariser išskirti socialiniai (šiam darbe bus vartojamas pastarasis terminas) arba filtrų burbulai (*angl. social/filter bubbles*) ir Cass R. Sunstein aido kambariai. Kad būtum savo likimo kalvis ir gyvenimo kūrėjas, privalai žinoti skirtingas tave supančias pasirinkimo opcijas, teigia kai kurie mokslininkai, tuo tarpu socialiniai burbulai šias opcijas apriboja ir uždaro žmogų nesibaigiančiame pasikartojančių pasirinkimų rate.²²

Dėl šių sąvokų apibrėžimo ir vartojimo kasdienybėje bei akademiniam lauke tarp skirtingų mokslininkų kyla ginčai, todėl jos turi būti suvokiamos tam tikrame kontekste²³, tad svarbu suvokti, kad šiame darbe naudojami apibrėžimai bus pritaikomi būtent „Facebook“ platformai ir rinkiminiam kontekstui Lietuvoje. Nors abi sąvokos, bandant apibūdinti susidariusį savų pažiūrų patvirtinimo ir priešingų įsitikinimų trūkumo vakuumą, gali būti naudojamos ganėtinai lygiagrečiai, svarbu pabrėžti ir esminius jų skirtumus. E. Pariser socialiniai burbulai yra skirti apibūdinti internetinės informacijos vartojimą ir poveikį iš individualaus vartotojo perspektyvos, o C. R. Sunstein aido kambarys taikomas sąveikai bendruomenėje.²⁴ Dar reikšminga pabrėžti, kad socialiniai burbulai apibūdina informacijos izoliacijos formas, kurias sukuria socialinių tinklų algoritmai (kurie veikia naudotojų turinio preferencijų ir sąveikų su kitais vartotojais analizės ir pritaikymo principu), o aido kameras sukuria patys naudotojai, pasirinkdami, kokiose bendruomenėse būti (vadinasi, jos gali egzistuoti ne tik virtualiame, bet ir realiame gyvenime). Šiems dviem efektams sąveikaujant tarpusavyje gali susidaryti uždaras ratas: vartotojas pasirenka būti kokioje nors bendruomenėje,

²¹ Skirmantas Malinauskas, *Lietuvoje Kremlius auginasi informacinių zombių armiją*, 15min.lt, 2014. Prieiga: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuvoje-kremlius-auginasi-informaciniu-zombiu-armija-56-414503> [Žiūrėta 2024-11-12]

²² Eli Pariser, *The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think*, Penguin books, p 100-150, 2011.

²³ Amy R. Arguedas, Craig T. Robertson, Richard Fletcher, Rasmus K. Nielsen, Echo chambers, filter bubbles, and polarisation: a literature review, *Reuters Institute for the Study of Journalism*, p 4-31, 2022. DOI: 10.60625/risj-etxj-7k60

²⁴ Giacomo Figà Talamanca, Selene Arfini, Through the Newsfeed Glass: Rethinking Filter Bubbles and Echo Chambers, *Philos Technol*, 35(1):20, 2022. <https://doi.org/10.1007/s13347-021-00494-z>

kuri jam yra artimiausia pagal jo pažiūras, taip savarankiškai eliminuodamas dalį priešingų nuomonių šaltinių, tačiau bet kokio socialinio tinklo (o ypač META platformai, kuriai priklauso ir „Facebook“, ir „Instagram“, ir „WhatsApp“, ir „Threads“) į kurį patenka to asmens preferencijos, siekiant, kad asmuo kuo daugiau laiko praleistų tame socialiniame tinkle, daugiausiai generuoja jam tą turinį, kuris yra panašus į jo jau pamėgtą.

Dalies mokslininkų teigimu, tokie socialiniai burbulai bei aidų kambariai, susiformavę internete ir socialiniuose tinkluose, tampa rimtu pavojumi demokratijai ir informacijos laisvei.²⁵ Vartotojai nuolat gauna informaciją, kuri patvirtina jų išankstinius įsitikinimus, apriboja prieštaringos informacijos srautą, jie tampa mažiau kritiški naujienoms, gaunamoms iš savo burbulo, ir labiau šališki. C. R. Sunstein teigimu, internetas suteikia mums galimybę apriboti nenorimą informaciją ir susikurti savus aidų kambarius, tačiau tai prieštarauja demokratijos principams, kurie suponuoja, kad kiekvienas žmogus turėtų būti apsuptas skirtingų temų ir prieštaraujančių nuomonių.²⁶ Taip gali susikurti anti-demokratinės terpės, kuriose klesti neapykanta kitoms grupėms. Pavojus slypi ir tame, jog ne visi socialinių burbulų nariai suvokia ar pripažįsta, esantys tam tikro burbulo dalimi, ir net nesistengia ieškoti kitokios informacijos.

Tiesa, reikia pripažinti ir šios teorijos ribotumą: dauguma ją analizuojančių tyrimų buvo atlikti Jungtinėse Amerikos Valstijose ir gali nepilnai atliepti mūsų regiono specifiką. Taip pat tam tikrų teoretikų teigimu, tiek socialiniai burbulai, tiek aidų kambariai yra politikų bei medijų vaizduojami kaip kur kas didesnė problema, nei iš tiesų egzistuoja empirikoje.²⁷

Visgi šis teorinis pagrindas turėtų suteikti galimybę analizėje išskirti kiekvieno kandidato į Lietuvos Respublikos prezidentus socialinius burbulus ir įžvelgti guviausias idėjas bei neigiamas pažiūras, dominuojančias juose.

2.2 SOCIALINIS TAPATUMAS

Socialinio tapatumo teorija – mokslininkų H. Tajfel bei J. C. Turner pasiūlyta klasikinė socialinės psichologijos teorija, kuria bandoma paaiškinti tarpgrupinius konfliktus per grupės

²⁵ Alireza Amrollahi, Neil McBride, "How to burst the bubble in social networks." *the 24th UK Academy for Information Systems International Conference (UKAIS 2019)*, 2019.

²⁶ Cass R. Sunstein, Democracy and filtering, *Communications of the ACM*, Volume 47, Issue 12, p. 57-59, 2004. <https://doi.org/10.1145/1035134.1035166>

²⁷ Amy R. Arguedas, Craig T. Robertson, Richard Fletcher, Rasmus K. Nielsen, Echo chambers, filter bubbles, and polarisation: a literature review, *Reuters Institute for the Study of Journalism*, p 4-31, 2022. DOI: 10.60625/risj-etxj-7k60

savęs apibrėžimo funkciją.²⁸ Ji padeda paaiškinti, kaip individai bei jų grupės konstruoja savo tapatybę per vidinės ir išorinės grupių suvokimą. Tai yra sąveikinė socialinės psichologijos teorija, nagrinėjanti savęs suvokimo ir su juo susijusių kognityvinių procesų bei socialinių įsitikinimų vaidmenį grupės procesuose ir tarpgrupiniuose santykiuose.²⁹ Ši teorinė prieiga yra grindžiama trimis pagrindiniais kognityviniais komponentais: socialine kategorizacija, socialine identifikacija ir socialiniu palyginimu.³⁰ Socialinė kategorizacija įvyksta, kai žmonės pradeda klasifikuoti save ir aplinkinius pagal tam tikrus bendrus požymius. Socialinio tapatumo teorija numato, kad asmenys patiria kolektyvinį tapatumą, pagrįstą jų priklausymu grupei ne tik tokiais akivaizdžiais požymiais kaip, pavyzdžiui, rasiniu, etniniu, lytiniu, klasiniu, organizaciniu tapatumu, bet ir subtilesniais socialiniais aspektais, kaip politiniai įsitikinimai, vertybės ar interesai. Toks priklausymo bendruomenei jausmas padeda asmenims formuoti savęs suvokimą ir suteikia jiems socialinį identitetą, kuris lemia jų individualų elgesį bei tarpusavio santykius su kitomis grupėmis. Kolektyvinis socialinis tapatumas skatina grupės narius skirstyti save į „mus“ o kitus žmones, nepriklausančius jų grupei ar priklausančius oponentams, į „juos“. Svarbiausias momentas čia yra tas, kad grupės būtų atskirtos vienos nuo kitų ir turėtų nedviprasmiškas ribas, skiriančias tuos, kurie yra „viduje“, ir tuos, kurie yra „išorėje“: viduje turi būti aiški, paprastai hierarchinė struktūra, dėl ko grupė tampa darni ir homogeniška, todėl jos nariai yra tarpusavyje susiję ir vieningai mąsto apie bendrą likimą.³¹ Socialinis palyginimas pasireiškia, kai žmonės, siekdami sustiprinti teigiamą savos grupės socialinį identitetą bei įvaizdį, nuolat lygina savo grupę su kitomis. Pavyzdžiui, viešojoje politinėje erdvėje ar socialiniuose tinkluose tokie palyginimai neretai pasireiškia kandidatų šalininkų diskursuose, kur dominuoja teigiami epitetai savos grupės adresu ir neigiami vertinimai politinių oponentų atžvilgiu. Dėl šio skirstymo grupės nariai neretai ištraukia į įvairių formų tarpgrupinius konfliktus palyginimų pagrindu, kuriais demonstruoja palankumą savo grupei ir diskriminacinį elgesį išorinių grupių atžvilgiu.

Pastebėtina, jog grupės tapatumas yra itin svarbus įvairių mažumų grupių nariams, o egzistuojantys tyrimai rodo, kad pastarieji teikia pirmenybę tam medijų turiniui, kuriame išskiriami būtent jų mažumų grupių nariai, ir jautriai reaguoja į tai, kaip yra vaizduojami

²⁸ Gazi Islam, *Social Identity Theory*, Teo, T. (eds) Encyclopedia of Critical Psychology. Springer, New York, 2014, p. 1781-1783. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5583-7_289

²⁹ Michael A. Hogg, *Social Identity Theory, Understanding Peace and Conflict Through Social Identity Theory*, Peace Psychology Book Series, 2016, p. 3-17. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29869-6_1

³⁰ ThoughtCo, *Understanding Social Identity Theory and Its Impact on Behavior*. Prieiga: <https://www.thoughtco.com/social-identity-theory-4174315> [Žiūrėta 2024-11-07]

³¹ Michael A. Hogg, Radical Change, *Scientific American Magazine Vol. 321 No. 3*, p 84, 2019. doi:10.1038/scientificamerican0919-84

viešame diskurse, ypač populiariojoje žiniasklaidoje.³² Tai yra ypač reikšminga socialinių tinklų kontekste, kur savęs išreiškimas, pozicionavimas ir bendravimas su kitais socialinių mažumų atstovais padeda mažinti socialinės atskirties jausmą ir stiprinti kolektyvinę tapatybę. Socialiniai tinklai yra suprojektuoti taip, kad sukurtų palankią terpę mažumų atstovams burtis ir bendrauti kartu, tačiau tai lygiai taip pat gali ir sumažinti mažumų integraciją ir apriboti jas savo bendruomenių ribose.

Perkėlę šią teoriją į socialinius tinklus, o jei tiksliau, į „Facebook“ platformą, tyrėjai pastebėjo, jog šis socialinis tinklas leidžia ne tik konstruoti grupės tapatybę, bet ir slėpti nenorimus šios tapatybės ar jai prieštaraujančius aspektus.³³ „Facebook“ leidžia slėpti ir trinti komentarus, blokuoti grupę menkinančius ir įžeidinėjančius asmenis. Taip pat grupių atstovai gali formuoti grupės įvaizdį viešojoje erdvėje per tam tikrus pasikartojančius raktinius žodžius, idėjas, naratyvus.

Šios teorinės įžvalgos bus taikomos nagrinėjant kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidentus 2024 m. socialinių burbulų struktūrą, formuojamą per socialinę tapatybę ir priklausymo tam tikrai bendruomenei jausmą ir skirtingų grupių sąveikas. Socialinio tapatumo teorija turėtų padėti išskirti ir atskleisti komentatorių grupių tapatybes, skirtingų kandidatų „mus“ ir „juos“, grupių formuojamus naratyvus bei emocinius atsakus, taip pat įvertinti konfliktų pobūdį ir jų poveikį politinei diskusijai internete.

2.3 EMOCINĖ POLIARIZACIJA

Vadovaujantis psichologiniu pagrįstumu, masinę visuomenės grupių politinę polarizaciją galima išskirti į tris kategorijas: probleminę/ideologinę, partiškumo ir emocinę. Pirmoji kategorija yra pagrįsta kognityviniais aspektais bei yra apibūdinama kaip priartėjimas prie kraštutinumų ir nutolimas nuo centro problemų/ideologijos atžvilgiu; antroji – pagrįsta motyvaciniais aspektais bei tirama per partiškumo suderinamumą pagal klausimų sričių nuoseklumą politinės erdvės dimensijoje; trečioji – pagrįsta emociniais aspektais, tad šiuo atveju dėmesys kreipiamas ne tiek į ideologiją ar problemas/klausimus, kiek į grupės emocinį

³² Srividya Ramasubramanian, Chantrey J. Murphy, *Experimental Studies of Media Stereotyping Effects, Laboratory Experiments in the Social Sciences (Second Edition)*, p. 503-516, 2014. <https://doi.org/10.1016/C2011-0-07562-2>

³³ Ernest Jakaza, Identity construction or obfuscation on social media: a case of Facebook and WhatsApp, *African Identities*, 20(1), p. 3–25, 2020. <https://doi.org/10.1080/14725843.2020.1804829>

klimatą ir poliarizaciją vieno/kelių ryškiausių oponentų partijos narių atžvilgiu.³⁴ Emocinė poliarizacija (*angl. affective polarisation*) – pastaraisiais metais vis labiau mokslininkus dominanti sritis, kuri padeda tirti aktualų reiškinį – grupių priešišumą tarpusavyje, paremtą emociniu lygmeniu, o ne racionaliais argumentais ar partiniu priklausymu. Emocinę poliarizaciją apibūdina du svarbiausi komponentai: palankumas savai grupei bei priešišumas kitoms.³⁵ Savo grupės atstovus žmonės pradeda šališkai vertinti pozityviai ir visokeriopai juos palaikyti, o oponentais, paveikti ryškiai išreikštų neigiamų emocijų, nepasitikėti, jų nemėgti ir gali pradėti aktyviai pastaruosius diskriminuoti. Šiuo atveju būtent emocijos tampa savotišku neapykantos ir priešišumo akseleratoriumi: jei vienai grupei kita kelia tokią stiprią emociją kaip pyktis, tai tik padidins atskirtį tarp grupių. Empiriniai tyrimai patvirtina, kad politinių grupių nariai yra linkę pabrėžti atstumą tarp savo grupės ir išorinės grupės narių.³⁶ Tai demonstruoja, jog emocinės poliarizacijos paveiktos grupės ar pavieniai asmenys ne šiaip mano, kad jų ir oponentų požiūris skiriasi, bet kad jų pažiūros yra priešingose emocinės, moralinės ar vertybinės ašies poliuose. Kaip teigia politologai: „Emocinė poliarizacija sako kažką apie pačią visuomenę, kai kita stovykla priimama labai emociškai, su pikta aistringa emocija, pikta, kai žmonės nebegali tarpusavyje šnekėtis ir bendrauti dėl kažkokių politinių įsitikinimų.“³⁷

Pastebėtina, kad emocinė poliarizacija gali vykti tiek individualiu, tiek grupės lygmeniu. Kiekvienas tam tikrai grupei priklausantis asmuo turi kokį nors grupės viduje ir/ar išorėje esantį jausmą, kuris gali būti poliarizuotas arba ne, lygiai taip pat kiekviena politinė partija/sistema turi vidutinį tokių grupės viduje ir išorėje esančių jausmų modelių lygį.³⁸ Vadinas, partijos ar žmonių grupės emocinis klimatas gali būti vientisas, neigiamas ir nukreiptas prieš vieną ryškų oponentą/partiją arba išskaidytas ir nukreiptas prieš kelis asmenis/partijas. Apskritai akademiniame diskusijoje nėra vieningos nuomonės dėl emocinės poliarizacijos kilmės bei ištakų. Vieni akademikai teigia, kad ji atsiranda iš ekspresyvaus

³⁴ John T. Jost, Delia S. Baldassarri, James N. Druckman, Cognitive–motivational mechanisms of political polarization in social-communicative contexts. *Nat Rev Psychol* 1, p. 560–576, 2022. <https://doi.org/10.1038/s44159-022-00093-5>

³⁵ James N. Druckman, Samara Klar, Yanna Krupnikov *et al.* „Affective polarization, local contexts and public opinion in America“, *Nat Hum Behav* 5, p. 28–38, 2021. <https://doi.org/10.1038/s41562-020-01012-5>

³⁶ Tal Orian Harel, Jessica Katz Jameson, The Normalization of Hatred: Identity, Affective Polarization, and Dehumanization on Facebook in the Context of Intractable Political Conflict, *Social Media + Society*, 6(2), 2020. <https://doi.org/10.1177/2056305120913983>

³⁷ Vilius Narkūnas, *Arogantiški konservatoriai ir paprasti „Nemuno aušros“ rinkėjai?*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2434425/arogantiski-konservatoriai-ir-paprasti-nemuno-ausros-rinkejai> [Žiūrėta 2024-12-13]

³⁸ Markus Wagner, Affective polarization in multiparty systems, *Electoral studies*, (69), 2021. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102199>

priklausymo partijai jausmo, kuris yra skatinamas socialinio bei politinio tapatumo, o kiti – kad emocinė poliarizacija kyla iš racionalios reakcijos į politinius procesus.³⁹ Atlikus tyrimus buvo pastebėta, jog pirmasis požiūris yra labiau tinkamas kalbant apie partijas ir priklausymą jai, o antrasis – koncentruojantis į jausmus, kurie kyla ne tik partijos nariams, bet ir jų simpatikams ar rinkėjams bendrai.

Ir nors emocinė poliarizacija dažniausiai buvo naudojama siekiant paaiškinti dvipartinę Jungtinės Amerikos Valstijų sistemą, nauji tyrimai rodo ne tik, kad toks teorinis požiūris gali leisti paaiškinti daugiapartinę sistemą, tačiau yra aktualus ir kitiems regionams. Ištyrus Europos politines partijas buvo prieita išvados, kad Vidurio Rytų Europos šalys yra labiausiai emociškai poliarizuotos, o jų partijų nariai dažnai yra labai priešišškai nusiteikę konkuruojančių partijų atžvilgiu.⁴⁰ Šis aspektas tampa ypač aktualiu rinkimų laikotarpiais, kai sustiprėja kandidatų bei partijų politinis aktyvumas, o viešojo erdvė ir socialiniai tinklai tampa intensyvių emocinių iškrovų arena. Apskritai, tam tikrų mokslininkų, tyrusių emocinę poliarizaciją „Facebook“ platformoje, teigimu tokio tipo susiskaldymas kelia grėsmę pilietiniam diskursui ir dialogui, būtinam sveikai demokratijai, nes toks bendravimas mažina norą produktyviai diskutuoti su politiniais oponentais⁴¹, tad rinkimų laikotarpiu ši problema tik dar sparčiau eskaluoja. Aktyvus rinkiminis laikotarpis (ypač, kai metuose yra ne vieni rinkimai šalyje) dažnai lemia gilėjančius aršius socialinius susiskaldymus, mažina gebėjimą užmegzti racionalų ir adekvatų tarpusavio ryšį tarp skirtingų visuomenės narių ir stiprina neapykantą politiniams oponentams. Svarbu pažymėti, jog emocinė poliarizacija yra reikantiška tada, kai viena partija/grupė nemėgsta ar nepakenčia kitų partijų/grupių.⁴² Jeigu grupė ir jos nariai yra absoliučiai apatiški arba vienodai išreiškia simpatiją ar antipatiją visiems, esantiems opozicijoje, emocinės poliarizacijos svarba mažėja. Tad mūsų regionui emocinė poliarizacija yra itin reikšmingas aspektas, kalbant apie skirtingų grupių nusistatymus prieš kitas. Empirinės išvados rodo, kad rinkimams prarandant svarbą emocinė poliarizacija mažėja.⁴³ Todėl galima teigti, jog rinkiminiu laikotarpiu, kai visuomenėje yra aiškiai juntama įtampa ir susiskaldymas

³⁹ Mariano Torcal, Andres Reiljan, Lisa Zanotti, Editorial: Affective polarization in comparative perspective, *Frontiers in Political Science*, Volume 5, 2023. <https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1112238>

⁴⁰ Andres Reiljan, „Fear and loathing across party lines’ (also) in Europe: Affective polarisation in European party systems“, *European Journal of Political Research*, 59, p. 376-396, 2020. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12351>

⁴¹ Tal Orian Harel, Jessica Katz Jameson, The Normalization of Hatred: Identity, Affective Polarization, and Dehumanization on Facebook in the Context of Intractable Political Conflict, *Social Media + Society*, 6(2), 2020. <https://doi.org/10.1177/2056305120913983>

⁴² Markus Wagner, Affective polarization in multiparty systems, *Electoral studies*, (69), 2021. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102199>

⁴³ Enrique Hernández, Eva Anduiza, Guillem Rico, „Affective polarization and the salience of elections“, *Electoral Studies*, Volume 69, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102203>

jautriais klausimais, emocinė poliarizacija – vienas svarbiausių socialinės grupės skaldančių aspektų.

Emocinės poliarizacijos teoriniai rėmai šiame darbe turėtų padėti išsamiai analizuoti, kaip skirtingų kandidatų socialiniai burbulai generuoja skirtingas emocines reakcijas, išryškinti dominuojančias emocijas ir atskleisti šių jausmų vaidmenį visuomenės susiskaldyme.

2.4 TEORIJOS PRITAIKYMAS TYRIME

Visos trys aukščiau aprašytos teorijos ne tik papildo viena kitą, bet ir sudaro holistinį pagrindą giliau analizuoti pasirinkto socialinio tinklo vartotojų elgseną, jų emocinius atsakus bei dominuojančių minčių formavimąsi rinkimų kontekste. Toks teorinis mechanizmas turėtų padėti įžvelgti susiformavusias komentatorių bendruomenės ir/ar burbulus po kandidatų į Lietuvos prezidentus įrašais, jų skirtumus ir panašumus, poliarizuojančias temas, idėjas ir veikėjus, išgvildinti, kokiais bruožais pasižymi skirtingos grupės, kokiais pagrindais tapatinasi su savo bendraminčiais, kokiomis emocijomis ir kalbinėmis priemonėmis reaguoja į kitas grupes, vertina situaciją šalyje, pastebėti, ar bendruomenėse kartojasi tam tikra faktinė ar melaginga informacija, ar tokia informacija pasikartoja per kelias bendruomenes.

3. METODOLOGIJA

Šiame tyrime indukciniu principu buvo atlikta kokybinė turinio analizė. Induktyviaja duomenų analize grindžiamas požiūris juda nuo konkrečių duomenų prie bendrų įžvalgų, todėl stebimi konkretūs atvejai, kurie paskui sujungiami į didesnę visumą arba bendrą teiginį.⁴⁴ Ir nors dalis duomenų buvo atrinkta ir išanalizuota vadovaujantis aukščiau aprašytais teorijomis, gilesnei analizei buvo įvestas indukcinio proceso lygmuo. Indukcinis analizės procesas sudarytas iš trijų pagrindinių etapų: pasirengimo, organizavimo ir ataskaitų rengimo, kurių metu duomenys yra atsirenkami, koduojami bei klasifikuojami į smulkesnes kategorijas ir išanalizuojami.⁴⁵

Pirmiausia norėtųsi aiškiai apibrėžti terminą „burbulas“, itin dažnai vartojamą šiame tyrime. „Kandidato X burbulas“ numato bendrą komentatorių, pasisakiusių po tam tikro

⁴⁴ Peggy L. Chinn, Maeona K. Kramer, „Theory and Nursing: A Systematic Approach“, *Mosby Elsevier Health Science*, 1995.

⁴⁵ Satu Elo, Helvi Kyngäs, „The qualitative content analysis process“, *Journal of Advanced Nursing*, 62, p. 107-115, 2008. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>

kandidato įrašais „Facebook“ platformoje analizuojamu laikotarpiu, visumą. Viename tokiam visumos vienetui, vadinamam „kandidato komentatorių burbulu“, nėra vien bendraminčiai, tokie burbulai yra fragmentuoti ir savyje gali turėti dvi ar kelias tarpusavyje konfliktuojančių komentatorių grupes. Sinonimiškai yra vartojami terminai „bendruomenė“ ar „grupė“, kurie priklausomai nuo konteksto numato arba konkrečią komentatorių grupę (pvz.: kandidato X šalininkai), arba jau minėtą komentatorių visumą.

Socialiniame tinkle „Facebook“ pasirinkta analizuoti neigiamus komentarus, kurie yra parašyti po oficialių kandidatų į prezidentus anketų įrašais ir per juos tirti šių kandidatų paskyrų socialinius burbulus. Neigiami komentarai pasirinkti kaip labiausiai visuomenės susipriešinimą, poliarizaciją ir problemų aktualizaciją atvaizduojantys dėmenys. Atliktuose kituose tyrimuose pastebima, jog būtent neigiami komentarai, nors ir priklausomai nuo temų ir konflikto lygio, tačiau skatina žmones įsitraukti į naujienas socialiniame tinkle „Facebook“.⁴⁶

2024 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausios Rinkimų Komisijos duomenimis, buvo patvirtinti aštuoni Prezidento rinkimų politinės kampanijos dalyviai: Giedrimas Jeglinskas, Andrius Mazuronis, Gitanas Nausėda, Ingrida Šimonytė, Eduardas Vaitkus, Ignas Vėgėlė, Dainius Žalimas bei Remigijus Žemaitaitis.⁴⁷ Atitinkamai, siekiant platesnio kandidatų burbulų atvaizdavimo labiausiai įaudrintu rinkiminiu laikotarpiu, duomenys buvo renkami nuo 2024 m. balandžio 12 d., kai buvo paskelbtas galutinis kandidatų sąrašas iki tų pačių metų gegužės 12 d., kai baigėsi pirmas prezidentinių rinkimų turas, po kurio liko du kandidatai. Surinkti duomenys buvo suskirstyti į aštuonis socialinius burbulus pagal kiekvieną kandidatą: tam tikro kandidato komentatorių burbulu arba bendruomene vadinama visuma vartotojų, pakomentavusių būtent to kandidato paskyros įrašus tiriamuoju laikotarpiu. Per analizuojamą laiką buvo užfiksuoti 461 įrašai ir 26 620 komentarai kandidatų „Facebook“ paskyrose.

Peržiūrėjus visus komentarus, parašytus kandidatų paskyrose tiriamuoju laikotarpiu, buvo atrinkti neigiami/negatyvūs (šios sąvokos darbe vartojama lygiagrečiai) komentarai. Apskritai negatyviais yra laikomi tie komentarai, kurie šmeižia ar žemina kitą žmogų, jo orumą, kuriuose yra naudojami necenzūriniai žodžiai, žeminantys kitą rasę ar tautą,

⁴⁶ Anamaria Dutceac Segesten, Michael Bossetta, Nils Holmberg, Diederick Niehorster, The cueing power of comments on social media: how disagreement in Facebook comments affects user engagement with news, *Information, Communication & Society*, 25(8), p. 1115–1134, 2020. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2020.1850836>

⁴⁷ Lietuvos Vyriausioji Rinkimų Komisija, *Respublikos Prezidento rinkimų politinės kampanijos dalyviai*, 2024. Prieiga: <https://www.vrk.lt/pkd-2024-pr> [Žiūrėta 2024-04-12]

grasinantys, besityčiojantys, skatinantys smurtauti.⁴⁸ Negatyvumas tyrime naudojamas kaip skėtinė sąvoka, apimanti ne tik aukščiau išvardintus reiškinius, bet ir sarkazmą, ironiją, nepagarbą. Nepagarba (*angl. incivility*) suvokiama kaip įrankis, leidžiantis išskirti negatyvumo repertuarą ir atskleisti analizuojamos bendruomenės emocinį foną. Taip pat negatyviais laikomi ir jaustukai (*angl. emoji*), vaizduojantys verkiančius, vemiančius, piktus, klounų veidelius bei besijuokiančius veidelius patyčių ar sarkazmo kontekste, gyvūnų, kurie lietuvių kalboje gali būti naudojami kaip įžeidimai (ožys, gaidys, beždžionė, avinas, gyvatė), jaustukai ir pašaipaus, žeminančio turinio vaizdinė medžiaga. Amerikiečių mokslininkai išskyrė penkias bazines neigiamas emocijas, iš kurių kyla ir kitos: pyktį, iš kurio kyla frustracija, irzlumas bei nuliūdymas; baimę, iš kurios kyla nerimas, baugumas, sumaištis; liūdesį, iš kurio kyla nusivylimas, skausmas, gailestis; nuobodulys, iš kurio kyla apatija; savigrauža, iš kurios kyla kaltė, gaudumas ir gėda.⁴⁹ Dar buvo atrinkti komentarai, kuriuose nėra tiesiogiai išreiškiamas negatyvumas, tačiau aiškiai parodomas palaikymas vienam iš kito žmogaus parašytų neigiamų komentarų. Prie neigiamų komentarų priskaičiuojami ir tie, kuriuose lingvistiškai nustatomas neigiamas požiūris į kitą žmogų, bet ir į procesus (kaip pavyzdžiui į dabartinę tam tikros valstybės/pasaulio situaciją).

Koduojant surinktus duomenis emocijų diskurse pagal P. Shaver, J. Schwartz, D. Kirson ir C. O'Connor teorinę prieigą, visos antrinės negatyvios emocijos buvo priskirtos prie savo pirminių. Tokiu būdu komentatorių burbulai įgavo savo grupės neigiamų emocijų portretą, kuriame buvo fiksuojamos šios emocijos: baimė, pyktis, savigrauža, nuobodulys ir liūdesys. Siekiant objektyvumo ir galimų autorės subjektyvių vertinimų eliminavimo, emocinei plotmei buvo priskirti tik tie komentarai, kuriuose aiškiai žodžiais buvo įvardintos aukščiau aprašytos emocijos, taip pat vartojami tokie žodžiai ir junginiai kaip „apgailėtina“, „baisu“, „siaubas“, „tragedija“, „deja“, „neįdomu“, „ne(be)suprantu“, „man ne(be)aišku“, „pasimetęs/usi“.

Tačiau, nors emocinė plotmė yra itin reikšminga šiam tyrimui, jį atliekant buvo pastebėta, jog vien šios plotmės neužtenka komentatorių burbului nuodugniai ištirti, dėl to, indukciškai atsižvelgiant į duomenų visumą, analizėje buvo įvesta dar viena plotmė: komentatorių burbulo negatyvumo raiškos formų. Šioje plotmėje dėmesys buvo skiriamas

⁴⁸ Eimantas Kadys, Rita Remeikienė, *Neigiami komentarai socialiniuose tinkluose. Kaip apginti savo garbę ir orumą?*, DELFI, 2021. Prieiga: <https://www.delfi.lt/verslo-pozijuris/teisininko-patarimai/neigiami-komentariai-socialiniuose-tinkluose-kaip-apginti-savo-garbe-ir-oruma-86234769> [Žiūrėta 2024-11-21]

⁴⁹ Phillip Shaver, Judith Schwartz, Donald Kirson, Cary O'Connor, „Emotion knowledge: Further exploration of a prototype approach“, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 52(6), 1987, p. 1061-1086. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.6.1061>

aštuonioms lingvistinėms kalbos ir vaizdinės medžiagos struktūroms, kuriomis reiškiamos negatyvios mintys: nepagarbai, negatyviam dabartinės situacijos vertinimui, smurto skatinimui, žeminančiai vaizdinei medžiagai, negatyviems/pagiežingiems jausmams, sarkazmui/ironijai, tiesioginiam žeminimui/įžeidimui bei keiksmazodžiams. Derėtų paminėti, kad tiesioginiu žeminimui ar įžeidimu laikomas tas komentaras, kuriame yra kreipinys ir/ar įvardis ir/ar konkretaus žmogaus pažymėjimas bei jam skirta liepiamoji nuosaka, o jeigu neigiamai atsiliepiama apie žmogų, nedalyvaujantį toje diskusijoje (kaip pavyzdžiui apie kitą kandidatą), komentaras laikomas ne tiesiogiai žeidžiančiu, o nepagarbiu. Prie nepagarbių komentarų taip pat buvo skaičiuojami ir tie, kuriuose yra patyčios, panieka, kraipomi vardai/pavardės/pavadinimai.

Kodavimo procesas vyko tokiu principu: kiekvienas komentaras galėjo būti priskirtas vienai ar kelioms emocijoms (pvz.: jeigu yra rašoma „man gaila ir gėda“, toks komentaras buvo priskiriamas ir liūdesiui (gaila), ir savigraužai (gėda), tačiau jei buvo parašyta „man gaila, aš nusivyliau“, tiek gailestis, tiek nusivylimas yra priskiriami liūdesiui kaip vienas vienetas) ir vienai arba kelioms kalbinėms išraiškoms – pirmiausia, komentaras priskiriamas vienai iš šių kategorijų: tiesioginiam įžeidimui, smurto skatinimui, negatyviam dabartinės situacijos vertinimui ir nepagarbai, tada, jei tame komentare yra antraeilių išraiškų, tokių kaip keiksmazodžiai, sarkazmas/ironija, pagiežingi jausmukai ir žeminanti vaizdinė medžiaga, jis galėjo būti priskirtas ir vienai iš šių reikšmių (vadinasi, komentaras galėjo būti priskirtas nepagarbai ir keiksmazodžiams, tačiau ne nepagarbai ir smurto skatinimui), kodavimo pavyzdį galima matyti prieduose (18 pav.). Taip pat su kiekvieno kandidato kodavimo lentele galima susipažinti 19-25 pav. prieduose.

Atkreipiamas dėmesys į tyrimo riziką: dalis komentuojančių profilių yra botai (automatizuotos programos, kurios elgiasi iš dalies arba absoliučiai autonomiškai ir dažnu atveju yra sukurtos taip, kad imituotų žmones, naudojamos socialiniuose tinkluose)⁵⁰, dalis naujų (ir dažniausiai priešingos nuomonės) komentatorių ateina tuo metu, kai kandidatai tam tikriems savo įrašams užsako reklamas „Facebook“ platformoje, dalis piktybiškai komentuoja oponentų publikacijas. Taip pat kandidatai turi galimybę komentarus apriboti, ištrinti, užblokuoti pavienius vartotojus. Tad svarbu pabrėžti, jog tiriant komentarus šiame darbe nėra siekiama sukurti tobulai tikslų kiekvieno kandidato rinkėjo portretą. Šiame darbe siekiama iširti kiekvieno kandidato komentatorių bendruomenę, jų neigiamų komentarų spektrą,

⁵⁰ Cloudflare, *What is a social media bot?*. Prieiga: <https://www.cloudflare.com/learning/bots/what-is-a-social-media-bot/> [Žiūrėta 2023 10 27]

retorikos bei emocijų ypatumus ir atvaizduoti tą paveikslą, kokį gauna „Facebook“ vartotojas, rinkimų metų apsilankęs vieno ar kito kandidato paskyroje. Taip pat derėtų paminėti, kad darbo autorės asmeninės politinės pažiūros galėjo daryti minimalią įtaką komentarų turinio vertinimui, tačiau siekiant minimizuoti šią riziką, buvo pasitelktas objektyvus lingvistinis algoritmas, leidžiantis atskirti neigiamus komentarus ir paskirstyti juos pagal atitinkamas kategorijas.

4. TYRIMAS

Iš 26 620 surinktų komentarų 12 699 komentarai buvo negatyvūs. Giedrimas Jeglinskas susilaukė 328 komentarų, iš kurių 198 buvo neigiami, Andrius Mazuronis – 26 (5 neigiami), Gitanas Nausėda – 1585 (568 neigiami), Ingrida Šimonytė – 95 (3 neigiami), Eduardas Vaitkus – 8102 (4339 neigiami), Ignas Vėgėlė – 7197 (3251 neigiamas), Dainius Žalimas – 775 (325 neigiami), Remigijus Žemaitaitis – 8512 (4010 neigiamų).

Kadangi analizėje yra koncentruojamasi ne į pačius kandidatus, o į po jų įrašais aktyviausiai besireiškiančią bendruomenę, tyrimas fokusuojasi būtent į komentarus ir juose figūruojančius diskursus, o ne į įrašų tematiką. Taip pat buvo pastebėta, kad dažnu atveju įrašė aprašoma tema nėra tiesiogiai susijusi su komentuose išreiškiama nuomone (pvz.: kandidatas sveikina sekėjus mamos dienos proga, o komentuose yra kaltinamas dėl netinkamų savo veiksmų politinėje arenoje). Tai yra ištirta ir regiono akademinėje literatūroje, kurioje pabrėžiama, kad dažniausiai komentatoriai reaguoja ne į konkrečią žinutę, o į patį kandidatą ar bendrą šalies situaciją.⁵¹

Terminu *tuometinė/dabartinė* (priklausomai nuo konteksto) *valdžia/valdančioji dauguma* tyrime vadinama 18 Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir visa 2020-2024 m. Lietuvos Respublikos Seimo valdančioji dauguma, sudaryta iš Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos, Liberalų Sąjūdžio bei Laisvės partijos koalicijos⁵².

Pirmiausia, pastebėtina, kad tiriant komentarus net ir skirtingose tiek pažios tuometinės valdančiosios daugumos atstovų, tiek ir opozicijos 2020-2024 m. valdžiai bendruomenėse kaip viena iš negatyvumo ir nepagarbos formų kartojosi iškraipyti oponentų vardai ir pavardės.

⁵¹ Anda Rožukalne, Lipea Dite, From “Covid idiots” to “Covidshow and “Covidhysteria”, *Analysis of digital news commenters’ verbal aggressiveness and means of linguistics creativity during COVID-19 pandemic in Latvia (2020 – 2021)*, Mediální studia, Univerzita Karlova v Praze, 2022, p. 329-360.

⁵² Lietuvos Respublikos Seimas, *Apie 2020–2024 m. Seimą*. Prieiga: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35354&p_k=1 [Žiūrėta 2024-10-15]

Kadangi iškraipyti vardai kartojosi per kelias bendruomenes, čia yra pateikiama bendra jų santrauka:

Originalus vardas/pavardė/ žodis/pavadinimas	Iškraipyta nepagarbi forma
Gitanas Nausėda	Nuosėda, Nausajiedas, Neposedas, Nausėdukas, Gitaras, Nusėda, Nausėdulis
Ingrida Šimonytė	PIŠ, Šikonytė, Šetonytė, Šermenytė, Šimonas, Ingrid Šimon, Pišmonytė, Šimoniukas, Pišienė, Šimonytis, Šimonkas, Šimonskytė, Šimkonskytė, Šmonkė, Šūrikas, Pišoidė, Šikmonytė
Ignas Vėgėlė	Vėgėliukas, Slidusis
Eduardas Vaitkus	Eduvarpas
Joe Biden	Bidonas, Bizonas
TS-LKD/valdantieji	Landzbergiena, Lanzbirbis, Lanbergistanas, Lanzbergistanas, Šiknoklandzbergis, Lansbirbys, Lansbirkinė diktatūra, TS-LGBT, konservatninkai, koncervata, TS-LRT, konservatpalaikiai, šimonistų-ladsgrobistų režimas, liberoanalkonservai, Liandzbirdai, Lenzbergų klanas, landsbergistai, lansbergija, teftelių partija
žiniasklaida	purvasklaida, šūdasklaida, žiurkiasklaida, melasklaida
Skirmantas Malinauskas	Maulinauskas
Remigijus Žemaitaitis	Žemučiokaitis
Matas Maldeikis	Maldeikiokas
Andrius Tapinas	Tap In Ass, Tapkinas, Tapkė, Tapinoidas, Lapinas
Dalia Grybauskaitė	Grybė, Grybovska, Grybas, Gryboskautė, HryboSkautė, Grybolina
Rūta Janutienė	Šūdutienė
Laurynas Kasčiūnas	Kasčiejus, Kaščiukas, Kasčius
Laisvės partija	Teletabių sboras, šikninių partija, vaivorykštiniai bebrai, armonautai
politikai	polišikai
Giedrimas Jeglinskas	Eglinskas, Jaglinskas
Simonas Gentvilas	Gentviliokas, Sioma, Simukas, Gentviliukas

Oleg Šurajev	Šurajevščina, Šurajavinis šuniukas
Dainius Žalimas	Žaliukas

1 lent. iškraipyti vardai/pavardės/pavadinimai (sudaryta autorės)

Nors tyrėjų teigimu Lietuvoje „iš esmės LGBT+ nėra traktuojama kaip bendruomenė“, o „daugiau žiūrima į pavienius asmenis“⁵³, šiame tyrime vartojamas terminas „LGBT+ bendruomenė“, skirtas nusakyti jai priklausančius žmones, kuriems yra skirti neigiami komentarai. Tyrimo metu buvo pastebėta, kad dažnai negatyvūs komentarai apie LGBT+ asmenis nėra nukreipti į konkrečius asmenis, dėl to vartojama „bendruomenės“ sąvoka.

Taip pat pastebėtina, jog tokie žodžiai kaip „žydas“, „sistema“, „sisteminis“, lingvistiškai nenusako neigiamų pažiūrų ar emocijų, tačiau tokių kandidatų kaip E. Vaitkaus, I. Vėgėlės bei R. Žemaitaičio komentatorių burbulų kontekste šie žodžiai buvo naudojami tik neigiama prasme.

Kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidentus rinkėjų bendruomenių socialiniame tinkle „Facebook“ analizės pateikiamos kandidatų pavardžių abėcėline tvarka.

4.1 GIEDRIMAS JEGLINSKAS

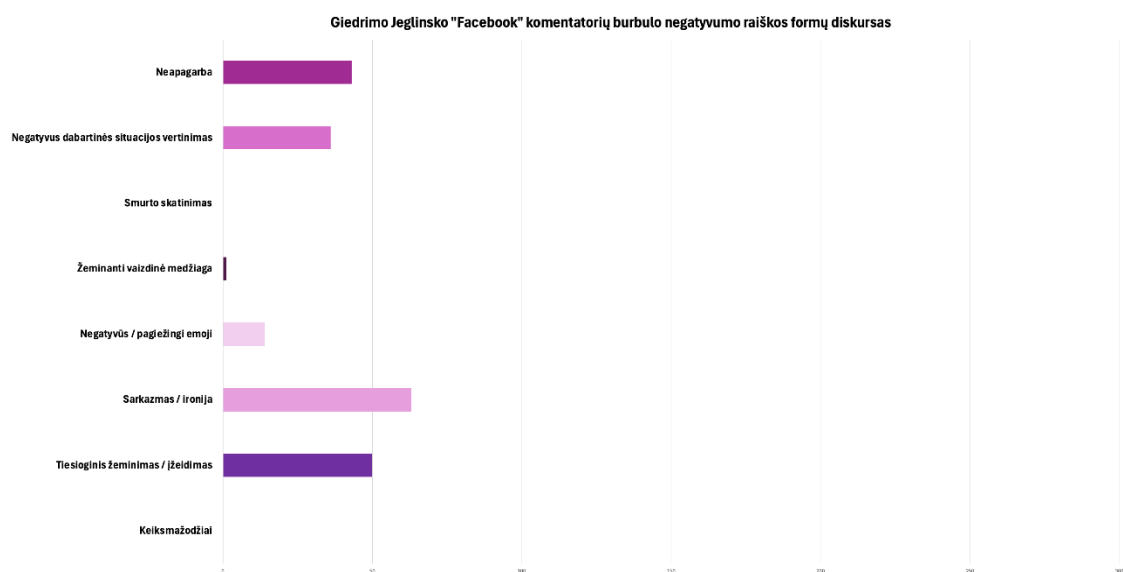
Sąlyginai neseniai (2022 m. sausio mėn.) įkurtos Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ kandidatas į Lietuvos Respublikos prezidentus Giedrimas Jeglinskas per savo gyvenimą susikrovė krašto apsaugos, NATO veikimo procesų pažinimo iš vidaus, Jungtinių Amerikos Valstijų geopolitikos analitikos⁵⁴ patirtį. Tačiau politologai G. Jeglinską (kartu su E. Vaitkumi ir D. Žalimu) išskyrė kaip vieną mažiausiai žinomų kandidatų: ketvirtadalis respondentų neturėjo apie juos nuomonės, o dešimtadalis – nė negirdėjo.⁵⁵ Tai patvirtino ir kitų kandidatų burbulai, kuriuose komentatoriai apskritai ganėtina mažai rašė apie G. Jeglinską ar minėjo jį tarp kitų kandidatų, o jei minėjo, tai neretu atveju pabrėždavo, kad jiems „šis veikėjas nežinomas“.

⁵³ Ieva Petronytė-Urbonavičienė, „Požiūris į LGBTQ+ skirtis Lietuvoje: kaip suvokiama, kaip išgyvenama ir kaip (ne)virsta politine elgsena Lietuvos miestuose ir miesteliuose“, (pranešimas konferencijoje „Rinkimų metai: Lietuva, Europa, pasaulis“, Vilnius, 2024 m. gruodžio 5 d.).

⁵⁴ Delfi, *Giedrimas Jeglinskas*. Prieiga: <https://www.delfi.lt/temos/giedrimas-jeglinskas> [Žiūrėta 2024-10-15]

⁵⁵ Vakaris Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

Likus mažiau nei mėnesiui iki aktyviausio rinkiminio laikotarpio, kovo viduryje, šis politikas ELTA pateiktoje reitingų lentelėje užėmė paskutinę vietą, jam pranašavo 1,1 proc. rinkėjų balsų⁵⁶, o rinkimų įkarštyje, 2024 m. balandžio 10-21 dienomis atliktoje „Baltijos tyrimų“ apklausoje, Giedrimą Jeglinską jau rėmė 1,6 proc. rinkėjų, tačiau kandidatas tebeišliko paskutinis sąraše⁵⁷. Iš viso per darbe nagrinėjamą laikotarpį G. Jeglinskas paskelbė 22 įrašus savo oficialioje „Facebook“ paskyroje. Lyginant su kitais kandidatais, G. Jeglinsko įrašai socialinio tinklo platformoje susilaukė pakankamai nedaug komentarų – 328, iš kurių virš pusės – 60,4 proc. (198) – buvo negatyvūs (čia jau kandidatas, lyginant su kitais, pirmavo). G. Jeglinskas ganėtinai aktyviai bendravo su savo burbulo komentatoriais.

1 pav. Giedrimo Jeglinsko „Facebook“ komentatorių burbulo negatyvumo raiškos formų diskursas

Nagrinėjant Giedrimo Jeglinsko komentatorių burbulą pagal negatyvumo raiškos formas, buvo pastebėta, kad didžioji dauguma neigiamas replikas rašančių komentatorių savo retorikoje naudojo sarkazmą/ironiją, tiesiogiai žemino kitus bendruomenės narius bei patį kandidatą ir naudojo nepagarbą žyminčias kalbos formas. Pastebėtina, kad komentarų, tiesiogiai žeidžiančių G. Jeglinską, buvo didžioji dauguma. Kandidatas komentatorių buvo kaltinamas dėl JAV bei NATO palaikymo – „per gilaus lindimo amerikoms ir Briuseliui į

⁵⁶ Benas Brunalas, *Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai> [Žiūrėta 2024-11-06]

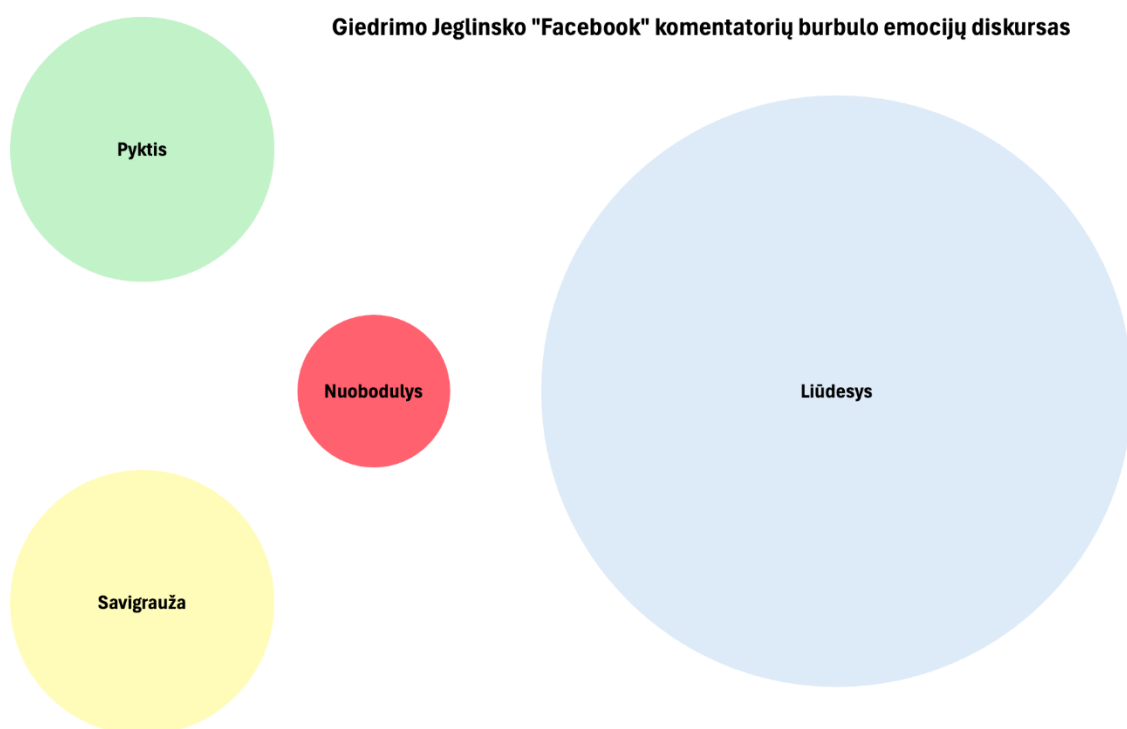
⁵⁷ Vakarė Vingiškė, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

šikną“ – ir pašaipiai vadinamas „amerikonų vasalu“ bei „ponu NATO“. Tačiau kita dalis komentatorių nesutiko su vertinimu, kad Giedrimas Jeglinskas pakankamai palaiko „Briuselį“: jie kandidatui priekaištavo, jog jis esą pamiršęs Europą ir visą savo dėmesį skyręs JAV.

Nepagarbios retorikos netrūko ir paties G. Jeglinsko komentaruose, kuriais kandidatas ganėtinai aktyviai diskutavo su savo bendruomene. Kandidatas kritikavo tuometinę valdžią dėl veiksmų krašto apsaugos srityje ir buvusį užsienio reikalų ministro G. Landsbergio pasisakymus apie JAV prezidentą D. Trump vadino „vieša isterija iš aukščiausių šalies postų“.

Tad ieškant „mūsų“ ir „jų“ šiame burbule galima įžvelgti procentaliai mažesnę „mūsų“ grupę, palaikančią kandidatą bei išreiškiančią negatyvias mintis tuometinės valdžios atžvilgiu, ir kur kas didesnę „jų“ grupę, priekaištaujančią kandidatui dėl „šalių supainiojimo“. Deja, išanalizavus visus komentarus po kandidato įrašais tiriamuoju laikotarpiu, aiškaus „mūsų“ grupės identiteto išskirti nepavyko.

Pastebėtina, kad 18-a Vyriausybė Giedrimo Jeglinsko „Facebook“ komentaruose vertinta gan neigiamai, vadinama „Landsbergistanu“ bei „sisteminiais aviniais“. Taip pat nepagarbūs, įžeidžiantys ir sarkastiški komentarai šioje bendruomenėje buvo skirti amerikiečiams, žydams bei rusams. Pastarieji vadinti „pajokų krūva su praplautom smegenim“. Negatyvus dalies bendruomenės požiūris buvo ir LGBT+ bendruomenės atžvilgiu, šiems skirti nagrinėjamų neigiamų komentarų kontekste žeidžiantys epitetai „spalvotas“ bei „su iškrypusia orientacija“.

Analizuojant G. Jeglinsko komentatorių burbulo neigiamas emocijas, buvo nustatyta, jog bendruomenėje dominavo liūdesys: nusivylimas ir gailestis dėl susiklosčiusios Lietuvos padėties, kandidato palankumo JAV ir NATO. Tokioje retorikoje buvo naudojami žodžiai „liūdna“, „gaila“, „apgailėtina“, „deja“. Mažesniu lygmeniu komentaruose atsispindėjo pyktis dėl tuometinio valstybės situacijos konteksto, iš kurio kilo frustracija, bei savigrauža, reaguojant į kitų burbulo atstovų replikas. Šiuo atveju naudojami žodžiai buvo „graudu“ ir „gėda“. Pastebėtina, kad Jeglinsko komentatorių bendruomenė buvo itin emociškai poliarizuota dėl Amerikos šesėlio kandidato biografijoje ir dėl to ant kandidato pyko ir buvo juo nusivylusi.

Ištyrus G. Jeglinsko komentarus galima matyti, kad:

- Šio kandidato burbulė komentatoriai konfliktavo tarpusavyje;
- Dėl šalies gynybos, saugumo, reprezentacijos aspektų tiek komentatorių, tiek kandidato buvo kritikuojama ir kaltinama tuometinė valdančioji dauguma;
- Pats Demokratų „Vardan Lietuvos“ kandidatas neigiamai bendruomenės vertinamas dėl simpatizavimo Jungtinėms Amerikos Valstybėms ir jos organizacijoms.

4.2 ANDRIUS MAZURONIS

Andrius Mazuronis – Lietuvos politikas, keturias kadencijas dirbęs Seime, atstovavęs partijas Tvarka ir teisingumas, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio bei Darbo partijos. Pastarosios, nors ir vadintas „invaziniu pirmininku“, kuris „darbiečius norėjo numarinti ir parduoti“⁵⁸, 2024 m. buvo iškeltas ir kandidatu į Lietuvos Respublikos prezidentus.

Oficialiose priešrinkiminėse apklausose 2024 m. kovą Andrių Mazuronį palaikė 2,6 proc. apklaustųjų⁵⁹, o balandį šis skaičius nukrito iki 2,1 proc. ir kandidatas reitingų lentelėje užėmė vienu laipteliu aukštesnę vietą, nei aukščiau aprašytas G. Jeglinskas⁶⁰. Taip pat šis

⁵⁸ Indrė Jurčenkaitė, „Savas vyriokas“ Uspaskichas ir „prielipa“ Mazuronis: kuo dabar gyvena Darbo partija, Delfi, 2024. Prieiga: <https://www.delfi.lt/news/daily/politics/savas-vyriokas-uspaskichas-ir-prielipa-mazuronis-kuo-dabar-gyvena-darbo-partija-120034323> [Žiūrėta 2024-12-04]

⁵⁹ Benas Brunalas, *Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁶⁰ Vakarė Vingiškė, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

kandidatas nebuvo dažnai minimas kitų kandidatų komentatorių burbuluose. A. Mazuronis rinkiminiu laikotarpiu savo „Facebook“ anketoje nebuvo aktyvus ir įkėlė 3 publikacijas: pasikeitė profilio nuotrauką, išreiškė užuojautą mirusio Gedimino Kirkilo artimiesiems bei pasidalino trumpu filmuku (*angl. reels*), kuriame rodoma jo, sėdinčio ant motociklo, nuotrauka. Toks kandidato į prezidentus aktyvumas nagrinėjamoje platformoje sulaukė 26 komentarų, iš kurių beveik penktadalis – 19,2 proc. (5) – buvo neigiamūs. Kandidatas į jokių komentarus neatsakė.

3 pav. Andriaus Mazuronio „Facebook“ komentatorių burbulo neigiamumo raiškos formų diskursas

Savo įrašų komentaruose šis kandidatas buvo pagirtas, jog taip ir „turi atrodyti prezidentas“ tame pačiame komentare nepagarbiai atsiliepiant apie oponentus – „o ne suluošinti, išsekę“, tačiau buvo ir sarkastiškai pastebėta, kad „visi gražėja per rinkimus“. Taip pat komentaruose kilo ir konfliktas, kai vienas komentatorių paklausė, ar A. Mazuronis „atsiribojo nuo Uspaskicho atvirai pro-kremlinių pareiškimų?“. Po šio klausimo komentatoriai tarpusavyje apsikeitė įžeidimais. Taigi tiriant „mūsų“ ir „jų“ grupės dinamiką, galima būtų išskirti nebent „mus“, kurie palaiko Rusiją arba jai neprieštaruoja, ir „juos“, kurie Rusiją smerkia.

Aiškiai išreikštų neigiamų emocijų ir ženklų, apibrėžiančių bendruomenės tapatybę kandidato komentarų burbule nebuvo, dėl to neįmanoma padaryti neigiamų emocijų diskurso atvaizduojančio grafiko ir aprašyti, kokiais bruožais pasižymėjo A. Mazuronio komentatoriai.

Tad apibendrinant ir atsakant į klausimą, kokį poveikslą galima būtų susidaryti rinkiminiu laikotarpiu paskaičius Darbo partijos kandidato į prezidentus „Facebook“ komentarus:

- A. Mazuronis yra kaltinamas artimais ryšiais su partijos kolega V. Uspaskichu ir Rusija;
- Komentatorių burbulas nesutaria tarpusavyje dėl požiūrio į Rusiją.

4.3 GITANAS NAUSĖDA

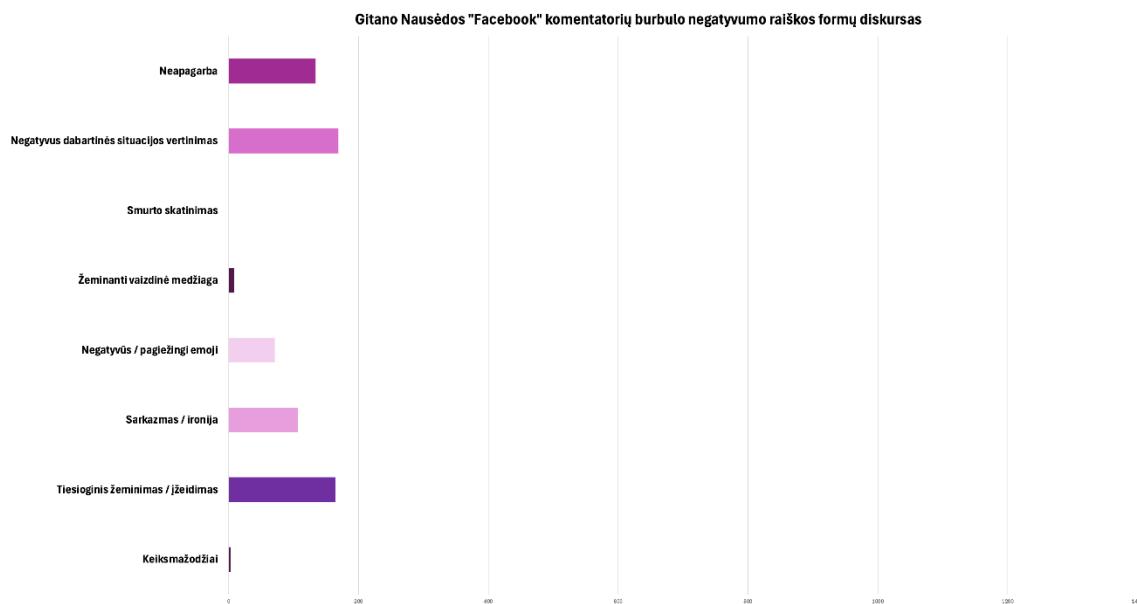
Buvęs ekonomistas, antrai kadencijai išrinktas, pats save išsikėlęs šalies vadovas, rinkiminiu laikotarpiu išliko gyventojų favoritas.⁶¹ Ir nors likus dviem savaitėm iki prezidento rinkimų jo reitingai krito dešimčia procentų iki 35,2 proc., pirmosios vietos gyventojų reitingų lentelėje jis taip niekam ir neužleido.⁶² Gitanas Nausėda taip pat buvo dažnai kritikuojamas ir minimas oponentų komentatorių bendruomenėse. G. Nausėda „Facebook“ platformoje turi dvi paskyras – mažiau aktyvią asmeninę⁶³ ir daugiau turinio turinčią viešą⁶⁴, ir nors šis darbas koncentruojasi į asmenines paskyras, kurios yra administruojamos ir valdomos pačių kandidatų, asmeninėje paskyroje prezidentas tiriamuoju laikotarpiu nepaskelbė nei vieno įrašo, tad buvo nuspręsta imti viešą jo paskyrą. Analizuojamuoju laikotarpiu prezidentas savo „Facebook“ puslapyje patalpino 17 įrašų ir sulaukė 1585 komentarų. Virš trečdalio jų – 35,8 proc. (568) – buvo negatyvūs. Pats prezidentas komentaruose vykstančiose diskusijose nedalyvavo ir į jokių komentarus neatsakė.

⁶¹ TV3, *Sociologė: apklausa parodė, kas gyventojų favoritas prezidento rinkimuose*, 2024. Prieiga: <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/sociologe-apklausa-parode-kas-gyventoju-favoritas-prezidento-rinkimuose-n1331369> [Žiūrėta 2024-12-04]

⁶² Vakaris Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėda palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁶³ Gitanas Nausėda (asmens „Facebook“ profilis) <https://www.facebook.com/gitanas.nauseda>

⁶⁴ Gitanas Nausėda („Facebook“ puslapis) <https://www.facebook.com/nausedagitanas>

4 pav. Gitano Nausėdos „Facebook“ komentatorių burbulo negatyvumo raiškos formų diskursas

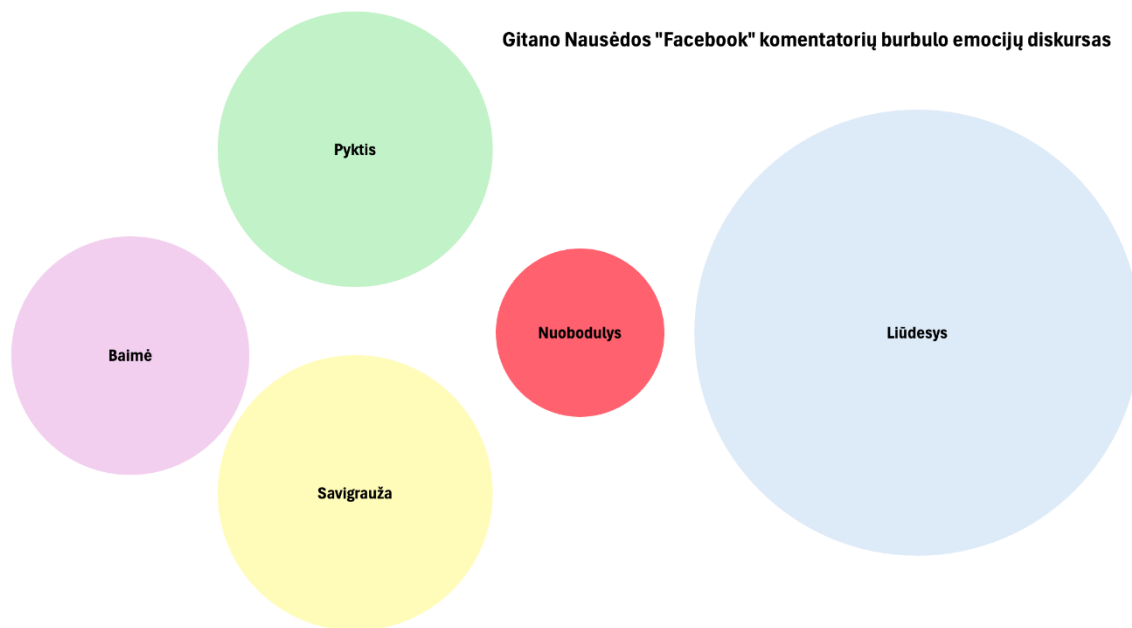
Analizuojant G. Nausėdos komentatorių burbulo negatyvumo raiškos formas buvo pastebėta, kad didžiausia neigiamų komentarų dalį sudarė negatyvus dabartinės situacijos vertinimas, tiesioginiai įžeidimai ir žeminimai tiek kandidatui, tiek kitiems komentatoriams, bei nepagarba kalboje. Prezidentinių rinkimų favoritas buvo tiesiogiai kaltinamas dėl aktyvaus Ukrainos palaikymo ir jos aktualijų prioretizavimo prieš Lietuvos problemas, aiškos neigiamos pozicijos neturėjimo dėl gyvūnų kailių fermų ir apskritai per mažu dėmesio skyrimu gyvūnų gerovei, tvirtos nuomonės vertybiniais klausimais neturėjimo, taip pat per menkam palaikymui LGBT+ bendruomenei. Komentatoriai sarkastiškai atsiliepė apie prezidento įrašą „Eurovizijos“ tematika: „tegul šoka ir dainuoja, svarbu santuokų neprašo“. Tačiau „Eurovizijos“ tematika buvo viena iš labiausiai skaldančių bendruomenę, kadangi kol viena grupė reikalavo didesnių teisių LGBT+ asmenims, kita piktinosi kasmetinio dainų konkurso koncepcija, vadino ją „iškrypėlių šou“, „jevrevizija“ bei „pedikų paradu“. Negatyviuose komentaruose, skirtuose pačiam G. Nausėdai, prezidentas buvo vadinamas „draugu komunistu Gitanu“, o „Šimonytė, Nausėda ir Seimas – blogiausia, ką patyrėm“.

Neigiami komentarai, nukreipti į oponentus, dažniausiai buvo skiriami TS-LKD, vadintai „pedopartija“ ir „fašistais“ bei I. Šimonytei, tačiau kritikos teko ir D. Žalimui (už liberalias idėjas), ir populiariajai žiniasklaidai (už „propagandos skleidimą“). Tokie negatyvūs komentarai prieš minėtus du kandidatus ragino ne tik už juos nebalsuoti, bet ir agituoti prieš. Pats rinkimų favoritas į komentarus neatsakinėjo ir burbulo diskusijoje nedalyvavo.

Išskiriant šios bendruomenės „mus“ ir „juos“ pastebėtina, kad joje neįžvelgiama viena aiški kartinė skirtis, čia greičiau galima įžiūrėti kelias takoskyras (*angl. cleavage*): palankiai

vertinantys G. Nausėdą ir jį smerkiantys; palaikantys Ukrainą ir prieštaraujantys bet kokiai jos palaikymo formai; teigiamai žiūrintys į LGBT+ bendruomenę ir ją niekinantys. Dėl komentatorių bendruomenės susiskaldymo vieningos tapatybės portretas nesusiformavo.

Taip pat dalis negatyvių komentarų buvo parašyti kartu su žeminančia vaizdine medžiaga (žr. pav. prieduose), kurioje buvo tyčiojamasi iš „gerovės valstybės“ koncepcijos, teigiamų pažiūrų į Rusiją, skiepų prieš COVID-19, paties kandidato.

5 pav. Gitano Nausėdos „Facebook“ komentatorių burbulo negatyvių emocijų diskursas

Iš neigiamų emocijų perspektyvos, Gitano Nausėdos komentatorių burbule ryškiausiai atsispindėjo liūdesys. Komentuojantys buvo nusivylę dabartine šalies situacija, ją apibūdinančiuose komentaruose vartojo žodžius „apgailėtina“ bei „liūdna“ ir pašaipiai naudojo „gerovės valstybės“ terminą. Dvi kitos neigiamos emocijos po liūdesio, tolygiai dominuojančios kandidato „Facebook“ komentarų bendruomenėje, buvo pyktis, iš kurio kilo susierzinimas, nukreiptas prieš kitus komentatorius bei kandidatą, ir savigrauža, kurią indikavo žodžiai „gėda“ ir „graudu“. Labiausiai šią bendruomenę emociškai poliarizavo Ukrainos tema, komentuojantys pasiskirstė į šalį palaikančius bei smerkiančius, kurie liejo pyktį, neapykantą ir įžeidimus vieni ant kitų, taip pat prie emocinės poliarizacijos prisidėjo ir LGBT+ klausimas (komentatoriai pykosi tarpusavyje dėl pažiūrų į šią bendruomenę), pyktis ir nusivylimas buvo tiesiogiai nukreiptas į patį prezidentą bei tuometinę valdančią daugumą.

Atlikus 2024 metų prezidentinių rinkimo favorito Gitano Nausėdos „Facebook“ komentarų rinkiminiu laikotarpiu tyrimą, galima pastebėti, kad:

- Jo komentatorių burbule komentatoriai pykosi tarpusavyje ir įžeidinėjo vieni kitus;
- G. Nausėdos bendruomenė kaltino kandidatą dėl to, kad anot jų jis didesnę dėmesį skyrė Ukrainai, o ne Lietuvai;
- Taip pat komentatoriai demonstravo neapykantą tuometinei valdžiai, įskaitant ir patį prezidentą, tačiau didžiausia šios neapykantos dalis buvo skirta TS-LKD;
- Nors buvo ir LGBT+ bendruomenę ginančių komentatorių, nemaža dalis Nausėdos burbulo atstovų visgi į šią bendruomenę žiūrėjo nepalankiai.

4.4 INGRIDA ŠIMONYTĖ

Palaikymas Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) partijos iškeltai 2020-2024 m. šalies Ministrei Pirmininkei ir vienintelei kandidatėi moteriai Ingridai Šimonytei rinkiminiu metu svyravo: vasarį ją rėmė 9,1 proc. apklaustųjų⁶⁵, kovą – 5,8 proc., o balandį – 10,2 proc.⁶⁶ Tačiau oponentų „Facebook“ komentatorių bendruomenėse ši kandidatė ir jos partija susilaukė daugiausia patyčių, pagiežos, paniekos, kaltinimų ir smurto skatinimo. Svarbu aiškiai atskirti virtualius „Facebook“ vartotojus, komentuojančius kandidatų įrašus, ir realiai už juos balsuojančius, tačiau šio tyrimo metu buvo prieita išvados, kad tyrėjų duomenys apie kandidatų elektoratą ir informacija apie bendruomenes, pateikta šiame magistro darbe, turi tam tikrą ryšį, dėl kurio elektorato duomenys tampa relevantiški, siekiant giliau suprasti virtualius komentatorių burbulus. Pasak „Baltijos tyrimų“ direktorės R. Ališauskienės, Šimonytės rinkėjai buvo išskirtiniai, kadangi kandidatę palaikė jaunesni ir vidutinio amžiaus miesto gyventojai, o didžioji jų dalis turėjo aukštąjį išsilavinimą.⁶⁷

Kandidatė „Facebook“ platformoje rinkiminiu laikotarpiu turėjo dvi paskyras: asmeninę⁶⁸ ir „Facebook“ puslapį „Už Ingridą“⁶⁹. Analizei atrinkta asmeninė politikės paskyra, kadangi visų pirma darbas siekia ištirti komentarus būtent po asmeninėmis kandidatų

⁶⁵ Benas Brunalas, *Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai> [Žiūrėta 2024-11-06]

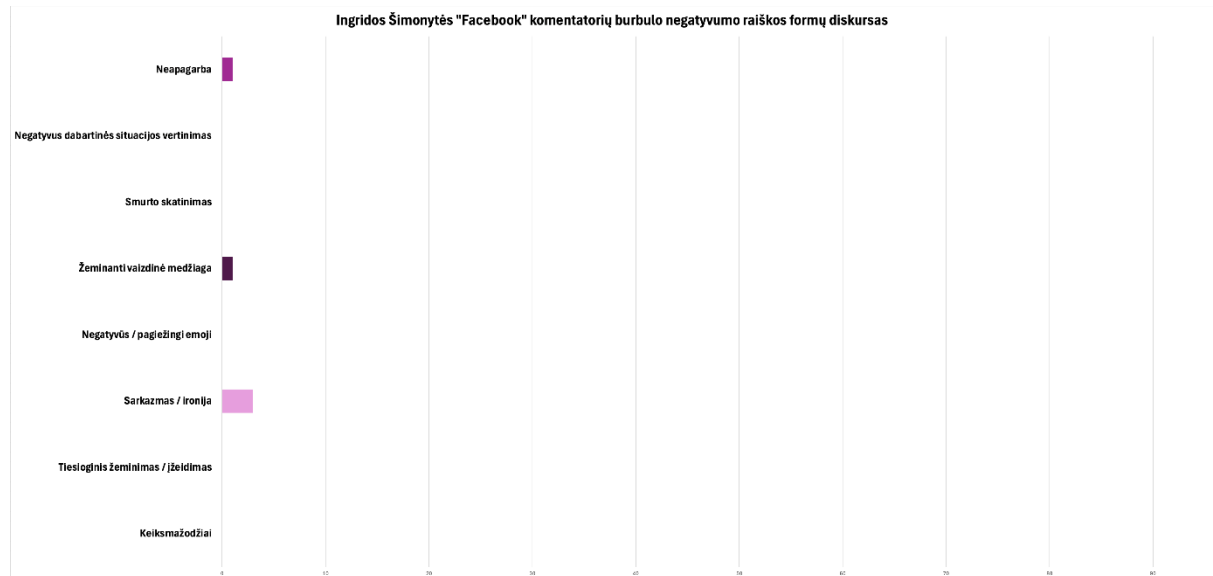
⁶⁶ Vakarės Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁶⁷ Vakarės Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁶⁸ Ingrida Šimonytė (asmeninis „Facebook“ profilis) <https://www.facebook.com/ingrida.simonyte1>

⁶⁹ Už Ingridą („Facebook“ puslapis) <https://www.facebook.com/uzingrida>

paskyromis, o iš puslapio „Už Ingridą“ komentarų galima pastebėti, jog puslapį administruoja ir komentarus moderuoja ne pati XVIII Vyriausybės Premjerė. I. Šimonytė savo asmeninėje „Facebook“ paskyroje įkėlė 14 įrašų per nagrinėjamą rinkiminį laikotarpį. Kadangi I. Šimonytės profilyje komentuoti galima tik tiems asmenims, kurie „turi ją „Facebook“ drauguose“, minėtos publikacijos sulaukė 95 atsakymų, iš kurių vos 3,2 proc. (3) buvo neigiamūs. Pati buvusi premjerė diskusijose po savo įrašais kartais dalyvavo kartu su komentatoriais.

6 pav. Ingridos Šimonytės „Facebook“ komentatorių burbulo neigiamumo raiškos formų diskursas

Tuometinė premjerė savo komentarų skiltyje nesusilaukė nei vienos neigiamos pastabos, skirtos tiesiogiai jai. Galima pastebėti, kad neigiamuose komentaruose dažniausiai dominavo sarkazmas, o žeminančioje vaizdinėje medžiagoje buvo vaizduojamas Rusijos vadovas V. Putinas ant klozeto (žr. pav. prieduose). Galimai dėl komentarų apribojimo šiame komentatorių burbule nebuvo aiškios skirties tarp „mūsų“ ir „jų“, o kaip grupės tapatybės atributus galima įvardinti neigiamą Rusijos vertinimą ir dažną sarkazmo/ironijos vartojimą. Aiškiai įvardintų neigiamų emocijų kandidatės komentarų burbule nebuvo, tad nebuvo įmanoma sudaryti ir jas atvaizduojantį grafiką.

Jeigu asmuo rinkiminiu laikotarpiu apsilankytų Ingridos Šimonytės „Facebook“ komentaruose, atsižvelgdamas į neigiamus komentarus jis padarytų dvi išvadas:

- Komentarų skaičius yra mažas ir neigiamų komentarų beveik nėra, kadangi premjerė leidžia savo įrašus komentuoti tik paskyros „draugams“;
- I. Šimonytės komentatorių burbulo požiūris į Rusiją yra neigiamas.

4.5 EDUARDAS VAITKUS

Eduardas Vaitkus – vienas iš ryškiausiai tuometinei valdžiai oponavusių kandidatų. Palaikymas viešajame diskurse „prorusišku“ kandidatu vadintam E. Vaitkui nuo 2,8 proc. vasarį⁷⁰ rinkimų įkarštyje išaugo iki 4,7 proc.⁷¹ Kaip jau buvo minėta, apklausų duomenimis ketvirtadalis apie Vaitkų neturėjo nuomonės, o dešimtadalis – nebuvo girdėję. Tyrėjų teigimu šį kandidatą palaikė daugiau vyrų nei moterų, jis buvo populiariesnis didmiesčiuose nei mažuose miestuose ir, kaip akcentavo politologas ir Vytauto Didžiojo universiteto docentas I. Kalpokas, „jis vienija tuos, kurie yra skeptiški NATO atžvilgiu, kurie labiau palaiko Rusiją nei Ukrainą, kurie galvoja, kad su visais kaimynais reikia draugauti, nepaisant to, kokie yra tie kaimynai“.⁷² Ši tendencija buvo pastebėta ir tiriant virtualią kandidato komentatorių bendruomenę.

Nacionaliniam transliuotojui (LRT) ištyrus Rusiją palaikančių komentatorių „Facebook“ burbulus Lietuvoje, buvo atskleistas paskyrų, kartojančių Kremliaus žinutes, tinklas. Vienas pagrindinių veikėjų jame – Eduardas Vaitkus, aktyviai transliuojantis rusišką naratyvą „Ukrainos pabėgėliai yra lygesni už lietuvius“ ir prisidedantis prie tikslo kurti nepasitikėjimą valstybės institucijomis, ugdyti jausmą, kad šalyje „kažkas yra negerai“, aktualių Lietuvai klausimų kaina iškelti Kremliaus darbotvarkę bei kelti sumaištį.⁷³ Pats išsikėlęs Eduardas Vaitkus per nagrinėjamą mėnesį savo „Facebook“ anketoje paskelbė daugiausia įrašų iš visų kandidatų – net 220. E. Vaitkus publikavo vidutiniškai po 8 (7,6) publikacijas per dieną, o vienos dienos rekordu tapo 18 „Facebook“ įrašų per 24 valandas. Nors kai kurie politologai ir priskyrė E. Vaitkų prie mažiausiai žinomų kandidatų, komentarų savo „Facebook“ anketoje jis gavo bene daugiausiai, nusileisdamas tik Remigijui Žemaitaičiui. Taip pat E. Vaitkus buvo neretai minimas ir kitų kandidatų burbuluose, tiesa, tik retkarčiais komentatoriai kitose bendruomenėse skatino už jį balsuoti, dažniausiai į Vaitkaus pusę

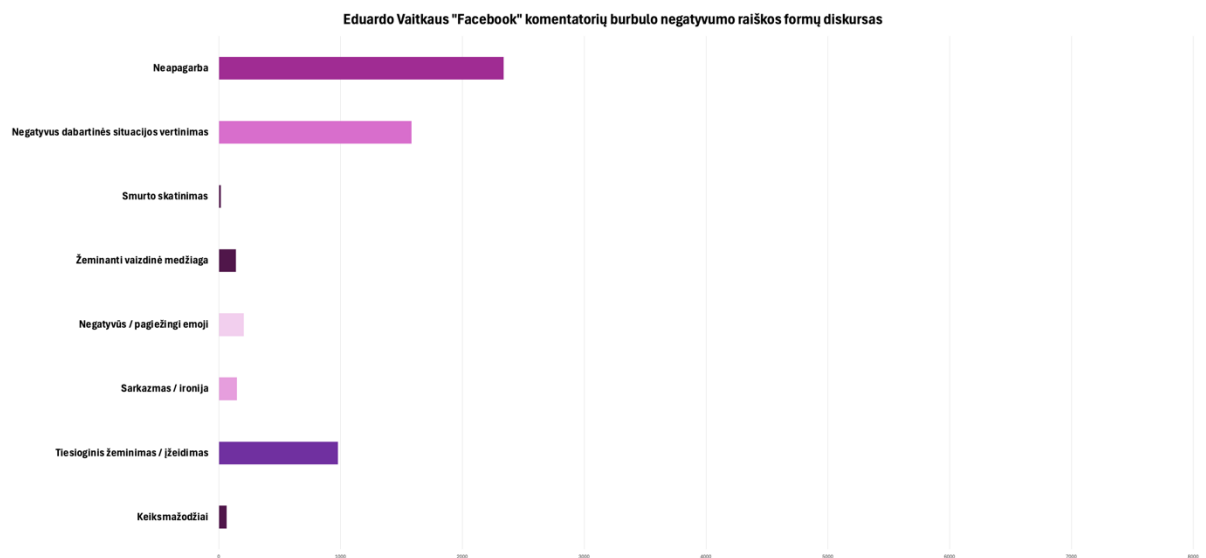
⁷⁰ Benas Brunalas, *Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁷¹ Vakarįs Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁷² Vakarįs Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁷³ Indrė Makaraitytė, Jurga Tvaskienė, „LRT tyrimas: „Kremliaus smegenų plovimo schema Lietuvai““, (pranešimas konferencijoje Vilnius StratCom’24, Vilnius, 2024 m. spalio 29 d.).

nukreipti komentarai visgi buvo neigiami. Kandidato publikacijos sulaukė 8102 komentarų, iš kurių pusė – 53,6 proc. (4339) – buvo neigiamūs. Retkarčiais E. Vaitkus padiskutuodavo kartu su savo burbulo dalyviais ir atsakydavo į jų klausimus.

7 pav. Eduardo Vaitkaus „Facebook“ komentatorių burbulo neigiamumo raiškos formų diskursas

Žvelgiant į neigiamumo raiškos formas Eduardo Vaitkaus „Facebook“ komentaruose, galima pastebėti, kad didžiausia dalis neigiamų komentarų buvo nepagarbūs buvusiems valdantiejiems, įvairioms mažumoms ir kitoms tautybėms. Antroje vietoje galima įvardinti neigiamų dabartinės situacijos vertinimą. Labiausiai šio kandidato bendruomenė kritikavo šalies institucijas ir jų požiūrių netinkamą šių įstaigų veikimą. Kiek mažesnė dalis neigiamų komentarų buvo nukreipti tiesiogiai į kitus komentatorius bei patį kandidatą, siekiant šį įžeisti ir pažeminti.

Eduardo Vaitkaus komentarų burbule pastebėta viena aiškiausiai komentatorių transliuojama žinutė „baisu, kaip viskas yra blogai ir dėl to kalta dabartinė valdžia“. Tuometinius valdančiuosius E. Vaitkus bendruomenė apibūdino kaip „sistemą“, kurioje veikia „satanistai“, „šaika“, „fašistai“ ir „teroristai“, o Lietuvą – kaip „absurdistaną“. Nemaža dalis tokių komentarų neigiamai vertina TS-LKD bei buvusios premjerės I. Šimonytės darbą. Ministrė pirmininkė pašaipiai įvardinama kaip „puiki ministrė Hitlerio administracijoje“. Nors patys E. Vaitkaus simpatikai komentaruose vadinami terminais „vatnikai“ ir „vata“, suponuojančiais Rusijos palaikymą ir sovietinio režimo šlovinimą, jie tokios nuomonės yra apie TS-LKD atstovus, kuriuos vadina „konservatninkais“. Taip pat konservatorių (ir apskritai valdančiosios daugumos) politikus ir palaikytojus kandidato burbulas įvardina kaip „konservatlansbirbinę šaiką“. Tame, kad I. Šimonytė lyginant su kitais kandidatais greitai

surinko parašus dėl dalyvavimo prezidento rinkimuose ir vėliau balsų rinkimą sustabdė, E. Vaitkaus bendruomenė įžvelgė rinkimų klastojimą ir skatino „rinkimų dieną ateiti prie balsadėžių su savo asmeniniais tušinukais“, kad „sisteminiai“, skaičiuojantys balsus apygardose, „neištrintų už Eduardą Vaitkų pažymėtų biuletenių“. Įdomu pastebėti ir tai, kad konservatoriai nėra kaltinami dėl pastarųjų ketverių metų, kai buvo valdančiojoje daugumoje, komentaruose pabrėžiama, jog jie kalti dėl blogos situacijos šalyje pastaruosius 30 metų. Prie konservatorių „šaikos“ kandidato komentatorių burbulas priskiria ir Igną Vėgėlę, kurį vadina melagiu dėl „nepriklausymo sistemai“ bei savo turtų deklaravimo, ir OPTV žurnalistę Rūtą Janutienę dėl „puolimo“ OPTV laidose. Kritikuoja ir Laisvės partiją, Vaitkaus komentatorių vadinama „teletabių sboru“.

Šioje komentatorių bendruomenėje buvo aiškiai vaizduojamas žlugusios valstybės, kurią gali išgelbėti tik E. Vaitkus, panaikinęs dabartinę valdžią, naratyvas. Kandidato įrašų replikose minima, kad „taiką gali atnešti tik Vaitkus“, o rinkimuose reikia „apsivalyti“ ir „išrauti piktžoles“. Iš komentarų galima pastebėti, kad E. Vaitkus yra piešiamas kaip „taikos prezidentas“, kadangi jis kovoja už Lietuvos interesus, yra „vienintelis pro-lietuviškas kandidatas, o ne pro-NATO ar pro-ES“ ir „tik jis siekia sustabdyti karą“. Į NATO šiame komentatorių burbule yra žiūrima kaip į priešininkę, kurstančią karą, kurią reikia palikti. Kaip puikiai valdomos ir veikiančios valstybės pavyzdį komentatoriai nurodo Vengriją, taip pat palaiko ir Kiniją bei diplomatinį santykių su ja plėtojimą. Demonstruojant nepasitikėjimą tuometine valdžia ir valstybėje vykstančiais procesais, burbule buvo apstu konspiracijos teorijų, teigiančių, kad „pasaulis priklauso žydams“, „Lietuva nupirka konservatorių“, „Vakarams apsimoka mus traukti į karą“, „NATO iš lėktuvų ant gyventojų purškia nuodus“, taip pat pasitaikė ir plokščios žemės idėjos gynėjų.

Komentaruose įžvelgiamas ryškus nepasitikėjimas valstybinėmis institucijomis (policija, ministerijomis, universitetais, institutais, sąjungomis), tarptautiniais bankais, vietinėmis bei pasaulinėmis medicinos įstaigomis. Diskusijoje apie šalies gynybą ir saugumą, minėtos institucijos yra menkinamos: „visokių šaulių sąjungos ir kitokios pidarų sąjungos“, „žydbankiai“. E. Vaitkaus burbulo požiūriu Rytų Europos studijų centras – „užsienio agentas“, kuris „turi būti uždarytas su kitais centrais“. Neigiamai žiūrima į švietimo sistemą, išsilavinę žmonės vadinami „bukalaurais“, komentatoriai jaučia atskirtį tarp aukštąjį išsilavinimą turinčių ir neturinčių asmenų: „Lietuva tampa kolonija tautai <...> pabrėžiu, tautai, o ne kažkam, kas turi aukštąjį išsilavinimą“. Taip pat pastebėta, kad E. Vaitkaus „Facebook“ įrašų komentatoriai daro itin daug gramatinių ir stiliaus klaidų, vartodami lietuvių kalbą. Dar nepasitikima ir nacionaliniu transliuotoju, medijomis bei populiariąja žiniasklaida, kadangi šios, anot Eduardo

Vaitkaus komentatorių, „yra papirkti dabartinių valdančiųjų“, tad „tikrąją informaciją“ ir „tiesą“ galima rasti tik „Facebook“ platformoje. Apskritai ši socialinį tinklą kandidato bendruomenė vertina kaip virtualų grupės centrą (*angl. hub*), kuriame jie gauna naujienas, išreiškia savo problemas, susidaro nuomonę apie kitus vartotojus: „jūsų moralę įvardinau pagal tai, kiek susidūriau su jumis Facebook'e“.

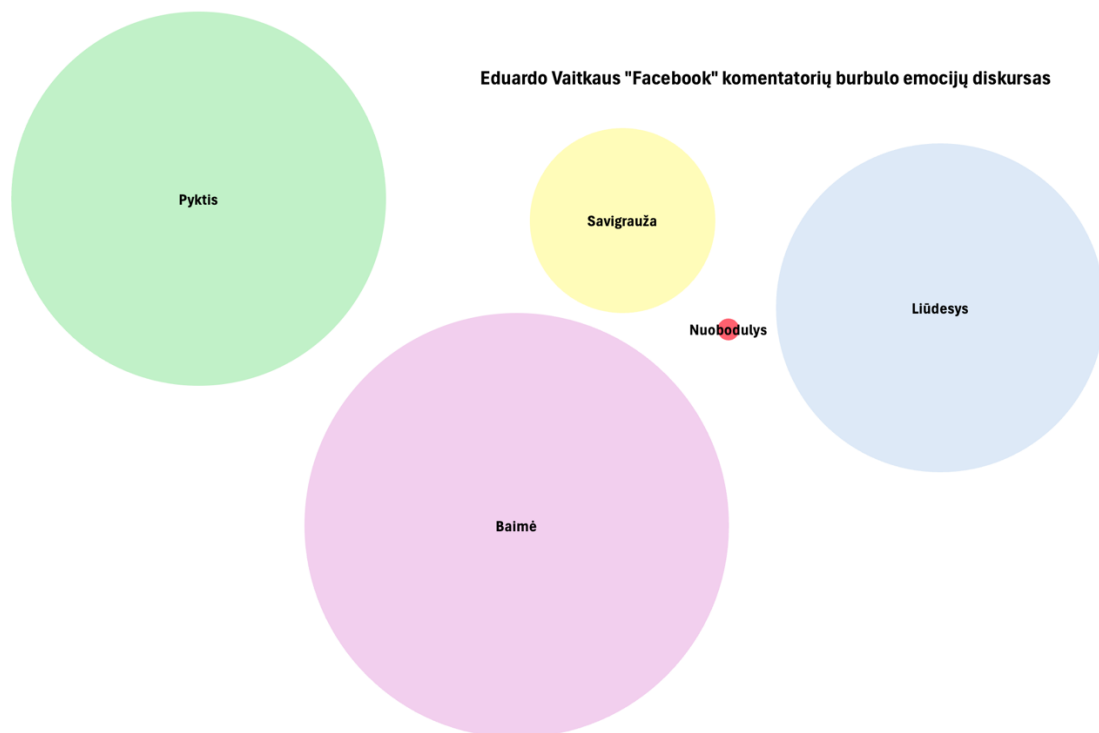
E. Vaitkaus „Facebook“ komentatorių burbule nepalankiai buvo vertinami ir LGBT+ bendruomenės atstovai. Siekiant įžeisti kitą komentatorių, bendruomenės nariai naudojo tokius žodžius kaip „pedikas“, „žydras“, „piderastas“, „pideras“. Nepagarba buvo reiškiamą ir lyties pagrindu, dažnu atveju moterys politikės bei žurnalistės buvo įvardijamos kaip „bobos“.

Apskritai, Rusiją ir jos vaidmenį geopolitikoje diskutuojantys E. Vaitkaus komentaruose apibūdino gan teigiamai. Į Rusiją kandidato burbulas žiūrėjo kaip į išgelbėtoją nuo nacistinės Vokietijos ir „žlugusių Vakarų“: „jei ne rusas, jūs, avinai, nebūtumėte tos laisvės gavę“. Taip pat galima išvelgti ir bendruomenės pasisakymuose brėžiamą paralelę tarp šių dienų Vakarų Europos ir Jungtinių Amerikos Valstijų bei nacistinės Vokietijos Antrojo pasaulinio karo metu. Savo retorikoje, kaip ir pats E. Vaitkus, jo įrašų komentatoriai dažnai vartoja rusų pamėgtą sąvoką „užsienio agentai“. Burbule išvelgiama neapykanta Ukrainai, ukrainiečių tautai ir apskritai viskam bei visiems, kas turi ką nors bendro su Ukrainos palaikymu. Anot komentatorių, Ukrainos vėliava, jų vadinama „škurliu“ ir „svastika“, apskritai neturėtų kabėti Lietuvoje, kadangi tai nėra valstybinė Lietuvos vėliava, tačiau, jų nuomone, prezentuojama kaip tokia. Komentaruose apie Ukrainą ir Lietuvos valdžios veiksmus jos atžvilgiu pašaipiai vartojamas žodžių junginys „slawa Okrajyna“.

Patį kandidatą į prezidentus jo įrašų komentaruose žemino retai, o tie įžeidimai, kuriuos jis gavo, kaltino ryšiais su Rusija. E. Dar pastebėtina, kad šio kandidato į 2024 m. Lietuvos Respublikos prezidentus burbule pasikartoję „etatiniai“ komentatoriai: tos pačios paskyros, kurios nuolat pasireikšdavo po įrašais. Didžiąją dalį laiko šie etatiniai komentatoriai rašė neigiamas replikas ir siekė sutirštinti žlungančios valstybės, neveiksnių institucijų ir taikos prezidento Eduardo Vaitkaus naratyvus.

Šiame komentatorių burbule ne tik aiškiai išryškėjo „mūsų“ ir „jų“ takoskyra, bet ir grupės portretas: „mes“ – palaikantys E. Vaitkų, matantys Lietuvą kaip žlugusią valstybę, vedamą į supuvusį Vakarų karą, kurią išgelbėti gali tik taikos prezidentas, ir norintys taikiai draugauti su Rusija bei Kinija; tuo tarpų „jie“ – ne paprasti tautiečiai, o „bukalaurai“, kurie nepalaiko E. Vaitkaus, šlovina Ukrainą ir viską valdančius Vakarus. „Mūsų“ Eduardo Vaitkaus komentaruose buvo dauguma.

Kartu su nepagarbiais komentarais buvo itin gausiai keliama ir žeminanti vizualinė medžiaga, pašiepianti karo grėsmę, „gerovės valstybės“ koncepciją, prezidento Gitano Nausėdos valdymą, tuometinę valdžią ir jos palaikymą, LGBT+ bendruomenę, Ukrainą, Izraelį, skiepus, pandemiją, karą (žr. *pav. prieduose*). Keli vizualai žemino ir patį kandidatą dėl Rusijos palaikymo, sarkastiškai vaizdavo E. Vaitkų kaip Ukrainos, Stambulo konvencijos ir LGBT+ bendruomenės palaikytoją.

8 pav. Eduardo Vaitkaus „Facebook“ komentatorių burbulo negatyvių emocijų diskursas

Analizuojant negatyvias emocijas, pirmiausia į akis krenta tai, kad E. Vaitkaus burbule buvo daugiausiai (lyginant su kitais kandidatais į 2024 m. Lietuvos prezidentus) baimės. Komentaruose dominavo nerimas, baugumas dėl ateities ir sumaištis dėl dabartinės situacijos. Šiek tiek mažiau nei baimės buvo pykčio. Pabrėžtina frustracija ir susierzinimas dėl tuometinių valdžios atstovų bei institucijų politikos vykdymo. Trečioje vietoje pastebimas liūdesys, iš kurio kyla nusivylimas, apmaudas ir gailėstis, reaguojant į buvusią situaciją Lietuvoje. E. Vaitkaus komentatorius labiausiai emociškai poliarizavo tuometinės valdžios, Ukrainos palaikymo bei socialinių mažumų tematikos. Kai buvo diskutuojama šiomis temomis, komentatoriai aiškiai demonstravo pyktį, neapykantą, nusivylimą, panieką priešingą nuomonę turintiems komentatoriams ir visuomenės atstovams, kurie toje komentarų diskusijoje net nedalyvavo.

Apibendrinant surinktus duomenis apie Eduardo Vaitkaus „Facebook“ komentatorių burbulą, išskirtini šie aspektai:

- Burbule gajus nepasitikėjimas valdžios institucijomis, švietimo, medicinos sistemomis, bankais, gynybos sąjungomis, tyrimų institutais ir jų veiklos bei kartais vaidmens menkinimas;
- Formuojamas žlugusios valstybės, kurią gali išgelbėti tik „taikos prezidentas“, „išrovęs visas piktžoles“, naratyvas;
- 2020-2024 m. valdančioji dauguma – „konservatlandsbirbinė šaika“, parsidavusi „supuvusiems Vakarams“, valdanti medijas ir atsakinga už Lietuvos valstybės griovimą pastaruosius 30 metų;
- Įvairių tautinių bei seksualinių mažumų šis burbulas ne tik, kad negerbia, tačiau ir nekenčia, jų pavadinimus kraipo ir naudoja kaip įžeidimus.

4.6 IGNAS VĖGĖLĖ

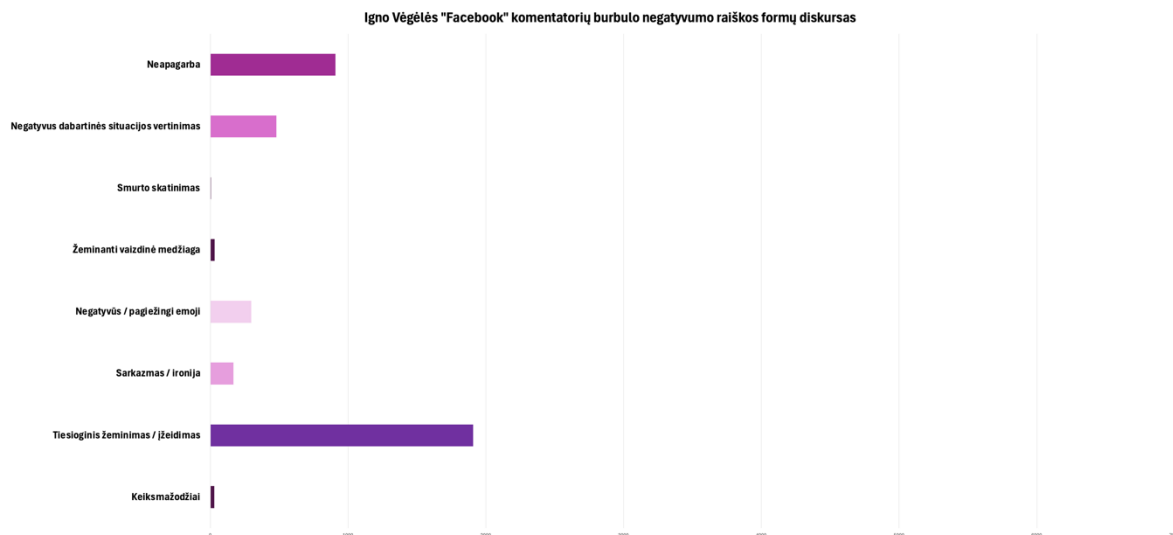
Taip pat kaip ir prieš tai aprašyti du kandidatai pats išsikėlęs advokatas Ignas Vėgėlė rinkiminiuose reitinguose užėmė antrąją vietą. 2024 m. pavasario pradžioje už jį buvo nusiteikę balsuoti 9,4 proc. rinkėjų⁷⁴, o rinkimų įkarštyje šis skaičius išaugo iki 12,3 proc.⁷⁵ Kaip jį apibūdino politologai, kandidatas buvo konservatyvių, tradicinę hierarchiją palaikančių, statusą vertinančių, vidutines pajamas gaunančių rinkėjų favoritas. Ir vėlgi, šios tendencijos buvo išvelgtos ir jo „Facebook“ bendruomenėje, „Yra rinkėjų bazė, nuo kurios jis atsispyrė pandemijos metu: tai ne visiški antivakseriai, <...>, bet jie <...> nepritarė pandemijos valdymui. Tarp Vėgėlės palaikytojų gali būti dalis tų, kurie visiškai linkę į sąmokslų teorijas, kiti turi nuoskaudų, kaip per pandemiją buvo tvarkomasi, ir tas nuoskaudas įprasmina palaikydami šį kandidatą“, – komentodamas Vėgėlės rinkėjų portretą teigė politologas I. Kalpokas.⁷⁶ Ir tokie naratyvai atspindėjo šio kandidato įrašų komentaruose.

⁷⁴ Benas Brunalas, *Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁷⁵ Vakarė Vėnglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁷⁶ Vakarė Vėnglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/>

Ignas Vėgėlė rinkiminiu laikotarpiu paskelbė 23 įrašus socialiniame tinkle „Facebook“. Jie sulaukė 7179 replikų iš kurių beveik pusė – 45,3 proc. (3251) – buvo neigiamos. Taip pat kandidatas dalyvavo savo bendruomenės diskusijose ir atsakinėjo į jam užduodamus klausimus, tačiau buvo ir tokių komentarų, kurie skundėsi, kad kandidatas neigiamus komentarus trina, o juos rašančius – blokuoja.

9 pav. Igno Vėgėlės „Facebook“ komentatorių burbulo neigiamumo raiškos formų diskursas

Kaip galima matyti iš I. Vėgėlės komentatorių bendruomenės neigiamumo raiškos formų, jo burbule dominavo tiesioginiai įžeidimai, žeminimai ir kaltinimai, nepagarba oponentų atžvilgiu ir neigiamus tuometinės situacijos Lietuvoje vertinimas.

Nors atrodė, jog kandidatas stengėsi diskusiją išlaikyti konstruktyvią, nebuvo apsieita ir be žeminančių komentarų paties kandidato atžvilgiu. Labiausiai buvo tyčiojama iš kandidato pavardės, jis buvo vadintas „dėle“, „žuvelioku“. Nemažai kritikos kandidatas sulaukė ir už įrašą „manęs nenutildys“, kuriame buvo vaizduojamas su lipniąja juosta ant burnos: komentatoriai kaltino jį dėl melo ir populizmo, dėl aukos vaidmens pasirinkimo, vėlesniuose komentaruose nepagarbiai klausė „o tai kur lipūškė nuo zūbų dingo?“. I. Vėgėlė, kartais įkeldavęs savo maisto ar gaminimo proceso nuotraukas ir video, susilaukdavo pasipiktinimo, kad „kopijuoja Žemaitaitį“, taip pat „Lietuva badauja, o jis puotauja“. Tuo tarpu pats I. Vėgėlė komentaruose save pozicionavo kaip puolamą auką ir jo pasekėjai šį naratyvą perėmė. „Esu labiausiai „išnarstytas“ kandidatas, nematyti to gali tik gerokai paveiktas propagandos“, „apie mane blogai rašo visi lietuviškos propagandos šaltiniai“, „jūs tikite apie mane paskleistais melais“, „jūs ramiai paskaičiuokite, kurį kandidatą labiausiai puola“, – savo

„Facebook“ komentaruose rašė I. Vėgėlė. Šio kandidato komentatorių burbulas – labiausiai poliarizuotas: čia daugiausiai komentatorių pykosi tarpusavyje, o ir pats kandidatas buvo kaltinamas dėl paradoksalių, tarpusavyje prieštaraujančių dalykų: ir už tai, kad yra „anti-sisteminis“, ir „sistemos planas B“, ir „sistemos puolama auka“, ir antivakseris, ir palaikantis Ukrainą, ir prijuočiantis Rusijai, ir „Amerikos agentas“. I. Vėgėlė komentatorių pozicionuojamas ir kaip išvaduotojas, kuris išgelbės Lietuvą nuo dabartinės valdžios, ir kaip Oostas Benderis, kuris ieško sau naudos, meluoja, ir sako tai, ką kiti nori girdėti.

Tačiau čia buvo pastebėtas ir dalies I. Vėgėlės bendruomenės tam tikras tapatybės aspektas: į įžeidžiančius komentarus kandidato simpatikai atsako: „esate Igno lange, čia renkasi jį palaikanti grupė“, „čia mūsų LYDERIO pokalbių langas, duris iš kitos pusės uždarykite!“, „čia Igno langas. Jame galioja ne jūsų, o mūsų pretendento ir jo komandos taisyklės“. Ir nors komentatorių būta visokių, labai aiškiai galima išskirti dvi grupes pagal tai, kaip juos vaizduoja priešingos grupės atstovai. I. Vėgėlės šalininkai oponentų akimis buvo vaizduojami „dezinformacijos skleidėjais“, „tikinčiais Igno melais“, „maršistais“, „beraščiais vatninkais“, „antivakseriais“, „sąmokslų teorijų kūrėjais“, „propagandistais“ ir „anivalstybininkais“, o oponentai I. Vėgėlės šalininkų buvo vadinami „konservatom“, „užingridais“, „išplautomis smegenimis“, „nesugebantys mąstyti savarankiškai“ ir „puolantys pagal šeimininkų komandą fas“. Pastebėtina, kad tokie komentatoriai buvo aršūs kritikuoti oponentus, ir po replikų „padorūs žmonės bjaurių komentarų nerašo“ tęsdavo priešingos nuomonės komentatorių žeminimą.

Ignas Vėgėlė vienintelis šiuose rinkimuose pozicionavo save kaip Gitano Nausėdos alternatyvą.⁷⁷ Jo komentaruose pastebima itin arši kritika esamo prezidento atžvilgiu dėl susiklosčiusios padėties valstybėje, kurią I. Vėgėlės komentatoriai vertina pakankamai nepalankiai, Ukrainos palaikymo, darbo „bankams, o ne Lietuvos žmonėms“. G. Nausėda šiame burbule pašaipiai buvo vadinamas „Gitaru“, „mazgote, nei vyru, nei prezidentu“ ir „Ukrainos halopu“.

Skaitant I. Vėgėlės bendruomenės komentarus susidaro įspūdis, kad Lietuvoje beveik viskas yra blogai, ir taip yra pastaruosius 30 metų. Buvo komentarų, teigiančių, jog „juk konservatoriai nebuvo valdžioje 30 metų“, į ką buvo atsakoma „aš abstrakčiai sakau, visi blogi, bet konservatos pramuša viską“. Anot komentatorių dėl konservatorių sprendimų valstybės

⁷⁷ Vakarės Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

valdyme šiuo metu mes gyvename „nacių valstybėje“. Apie tuometinę valdančiąją daugumą buvo atsiliepiama kaip apie „vagis“, „dvarponius“, „leftistų irštą“, kurie „prie lovio“ išvogę pinigus iš Lietuvos biudžeto ir kuriuos reikia „nušluot“. Pastebima ir aiški nepagarba TS-LKD partijai, kuri niekinamai įvardijama „TS-LGBT“, „pedopartija“ bei „TS-LRT“ ir jų kandidatei į prezidentus, įžeidžiančiai vadinamai „kapliadante“, „PIŠ“, kurią anot I. Vėgėlės komentatorių derėtų „pakratyti“ ir „nuteisti“. Tuometinė premjerė buvo kaltinama dėl pensijų reformos, dėl kurios „milijonas lietuvių emigravo iš šalies“. Dešiniųjų pažiūrų partija Nacionalinis susivienijimas šio burbulo nuomone yra laikomas „TS-LKD projektu“. Netruksta nepagarbos ir Laisvės partijos kandidatui D. Žalimui, jis kritikuojamas teisinių dalykų neišmanymu, o jį iškėlusį partiją vadinama „narkomanų partija“.

Tradicinės populiariosios žiniasklaidos priemonės (ypač DELFI bei LRT) įvardijamos kaip propagandinės, o jų žurnalistės/ai menkinami: „žurnalistikos padugnės ytės ir iūtės“. Kandidato burbule konstruojamas žodžio laisvės nebuvimo naratyvas: komentaruose nuogąstaujama, kad Lietuvoje nėra nepriklausomos žiniasklaidos, ji yra „paprakta valdančiųjų“. Šis naratyvas yra perkeliamas į dar platesnę plotmę: I. Vėgėlės įrašų komentatoriai pyksta, kad „valdančiųjų nupirkti“ ir socialiniai tinklai, tad žodžio laisvės nėra net „Facebook“ platformoje. Vėgėlės burbulo vertinimu „Facebook“ yra „liberalkoncervų sorošinių lgbtistų“ svetainė, o „tikrai“ informacijai dalintis būtina „protingiems lietuviams sukurti lietuvišką platformą“.

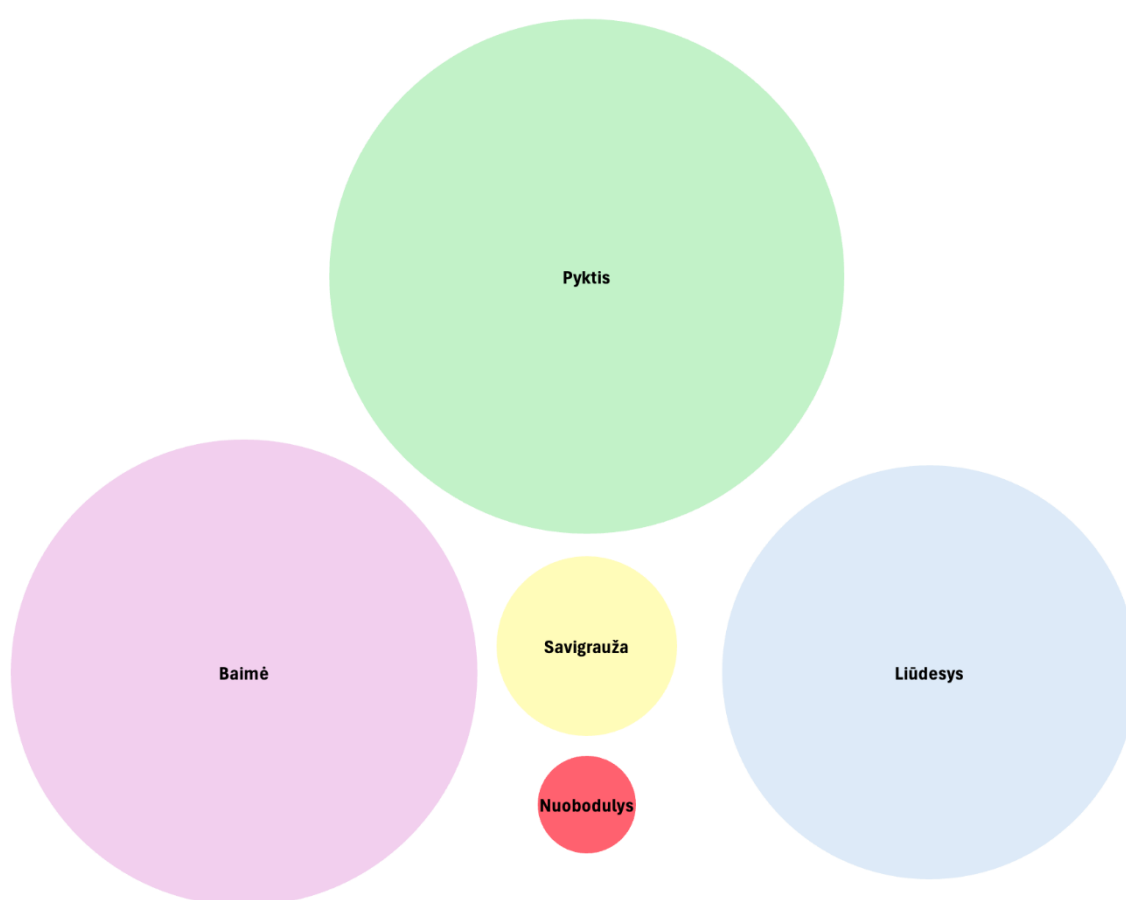
Analizuojat šio kandidato į prezidentus komentatorių burbulą įžvelgta ir ryški nepagarba mažumų atstovams, nepriklausomai nuo jų tautybės: „belarusus, rusus, babajus, hoholus lauk iš Lietuvos“. Komentatoriai prašė „nelyginti Igno su žydu“ ir teigė, kad Zelenskis jiems „žemiau pilntuso“.

Taip pat pastebima atskirtis tarp aukštąjį išsilavinimą turinčių ir neturinčių Lietuvos gyventojų. Terminą „edukuotas vakcinuotas“ (atėjusio iš „Facebook“ rėmelio „educated vaccinated“, kurį pasiskiepiję žmonės dėjos ant savo profilio nuotraukos pandemijos metu) I. Vėgėlės komentatorių burbulas vartoja kaip žeminantį įžeidimą. Nors kandidatas ir rašė „aš ne Vaitkus, nei apie savo turėtas bylas, nei apie profesoriaus pareigas nemeluoju ;)“, galima įžvelgti pakankamai nemažai panašumų tarp abiejų burbulų. Apskritai, Igno Vėgėlės burbulo vartojami išsireiškimai ir kalbinės raiškos priemonės (o ypač įžeidimai, iškraipytos pavardės ir žodžiai) bei lietuvių kalboje daromos klaidos itin primena E. Vaitkaus burbulą, tik nebuvo tokios dažnos. Aktualu pabrėžti, kad I. Vėgėlės bendruomenėje buvo nemažai komentarų, skatinančių balsuoti už Vaitkų. Nors ir kiek mažiau, nei pas prieš tai aprašytą Eduardą Vaitkų, Igno Vėgėlės komentaruose taip pat netrūksta konspiracijos teorijų ir sąmokslų naratyvų.

Dar I. Vėgėlės komentatorių bendruomenėje išryškėjo aiškus Rusijos prezidento V. Putino ir rusiškos opozicijos atskyrimas. Šalies vadovas buvo vertinamas neigiamai, o apie šalies gyventojus ir režimo opoziciją buvo atsiliepiama teigiamai.

Igno Vėgėlės „Facebook“ komentatorių bendruomenėje taip pat buvo dalintasi ir žeminančia vaizdine medžiaga (žr. pav. prieduose). Joje buvo tyčiojamasi iš paties kandidato, naudojant jo vizualą – nuotrauką, kurioje kandidatas yra su lipnia juosta ant burnos, o šalia prirašyti žodžiai „manęs nenutildys“, taip pat iš prezidento Gitano Nausėdos „gerovės valstybės“, į kurią referuojama kaip į pasaką (melo forma), iš I. Šimonytės bei G. Nausėdos rinkėjų. Viena vizuale po Ukrainos vėliava slėpėsi nacistinės Vokietijos svastika.

Igno Vėgėlės "Facebook" komentatorių burbulo negatyvių emocijų diskursas

10 pav. Igno Vėgėlės „Facebook“ komentatorių burbulo negatyvių emocijų diskursas

Išanalizavus šio kandidato komentatorių bendruomenės negatyvių emocijų spektrą, ryškiausiai galima išvelgti pyktį, nukreiptą į kitus komentatorius, patį kandidatą bei jo oponentus. Kiek mažesne apimtimi I. Vėgėlės burbule dominavo baimė, kuri buvo išreikšta nerimu dėl šalies situacijos ir jos ateities bei žodžiais „baisu“, „siaubas“, „tragedija“. Dar mažesnę vietą šioje bendruomenėje užėmė liūdesys: nusivylimas dėl valdančiųjų priimtų

sprendimų ir paties kandidato veiksmų, taip pat žodžiai „gaila“ ir „apgailėtina“. Šią bendruomenę emociškai poliarizavo ne viena tema ir žmonės susiskirstė į daugybę skirtingų bendraminčių grupelių. Labiausiai grupės emociškai skaldančiomis temomis tapo požiūris į dabartinę šalies situaciją, valdančiųjų ir paties kandidato vertinimas. Komentatoriai pyko tiek ant kitų bendruomenės narių, tiek ant kandidato, tiek ant žiniasklaidos atstovų, tiek ant tuometinių valdančiųjų. Apart pykčio buvo pastebėta ir panieka, šleikštulys, susierzinimas, nusivylimas, gailestis.

Taigi, užėjus į I. Vėgėlės „Facebook“ įrašų komentarus, susidarė toks įspūdis:

- Lietuvoje nėra žodžio laisvės, o žiniasklaida ir socialiniai tinklai – priklausė tuometiniams valdantiejiems;
- Komentatoriai yra poliarizuoti ir niekaip neprieina konsensuso: jie labiausiai iš visų burbulų pykosi tarpusavyje, o kandidatą kaltino tarpusavyje prieštaraujančiais dalykais;
- Lietuvoje pastaruosius 30 metų beveik viskas yra blogai ir dėl to kalti TS-LKD, D. Žalimas bei G. Nausėda.

4.7 DAINIUS ŽALIMAS

Laisvės partijos iškeltas Konstitucinio Teismo pirmininkas Dainius Žalimas reitingų lentelėje artėjant rinkimams buvo antras nuo galo su 2,1 proc. apklaustųjų palaikymu⁷⁸, o rinkimų įkarštyje jo palaikymas pakilo iki 3,9 proc.⁷⁹ Kaip ir prieš tai aprašyti G. Jeglinskas bei E. Vaitkus, šis kandidatas rinkėjams buvo kiek mažiau žinomas, o ketvirtadalis, dalyvavusių „Baltijos tyrimų“ apklausoje, neturėjo susidarę apie jį aiškos nuomonės. D. Žalimas nebuvo itin dažnai minimas oponentų komentatorių bendruomenėse, tačiau kai buvo minimas, dažniausiai buvo aprašomas Laisvės partijos ideologijos ir priimtų sprendimų ar liberalių vertybių kontekste. Pasak politologo I. Kalpoko, Žalimo rinkėjas – kultūriškai ir politiškai liberalus bei, kaip ir Šimonytės rinkėjas, yra iš Vilniaus burbulo.⁸⁰ Vertinant

⁷⁸ Benas Brunalas, *Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁷⁹ Vakarįs Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁸⁰ Vakarįs Vinglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/>

komentarus galima pamatyti, kad šiuo atveju realus rinkėjas ir virtualus komentatorius skiriasi, kadangi komentuoti galėjo ne tik kandidatų palaikantys vartotojai, tad šis susilaukė daugiausia kritikos būtent dėl savo liberalių vertybių. D. Žalimas tiriamuoju laikotarpiu parašė 54 įrašus savo anketoje „Facebook“ platformoje. Jis sulaukė 775 atsakymų, iš kurių bene pusė – 41,5 proc. (322) – buvo negatyvūs. Pats kandidatas pakankamai dažnai atsakinėjo į komentarus po savo įrašais.

11 pav. Dainiaus Žalimo „Facebook“ komentatorių burbulo negatyvumo raiškos formų diskursas

Tiriant Dainiaus Žalimo „Facebook“ anketos bendruomenės negatyvumo raiškos formas, naudojamas komentuose, pastebėta, kad pirmavo tiesioginiai įžeidimai ir žeminimai kitų komentatorių atžvilgiu. Šiek tiek mažesne apimtimi išsiskyrė nepagarba kitų kandidatų atžvilgiu. Trečioje vietoje Laisvės partijos kandidato į prezidentus komentatorių burbule atsispindėjo sarkazmas ir ironija, kurią dažnai savo replikose naudojo ir pats D. Žalimas.

Dalis įžeidimų buvo nukreipta prieš patį Dainių Žalimą: jis buvo kaltinamas arogancija, kritikuojamas dėl tos pačios lyties santuokų ir partnerystės įstatymo palaikymo. Sarkazmo bei kritikos susilaukė ir jo žmona bei partija dėl konsultacijų sutarties rinkimų metu, kurią pats kandidatas pavadino „klaida“⁸¹: „svarbu, kad „nearogantiškas“ kandidatas, ėjęs LR Konstitucinio Teismo pirmininko pareigas, su žmona ir jį remiančia partija tik lengvas klaidėles daro... dar tik kandidatuoju... ir tai susirūpinimo visai nekelia ;)“. Taip pat dėl savo įrašų ir

[simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/](#) [Žiūrėta 2024-11-06]

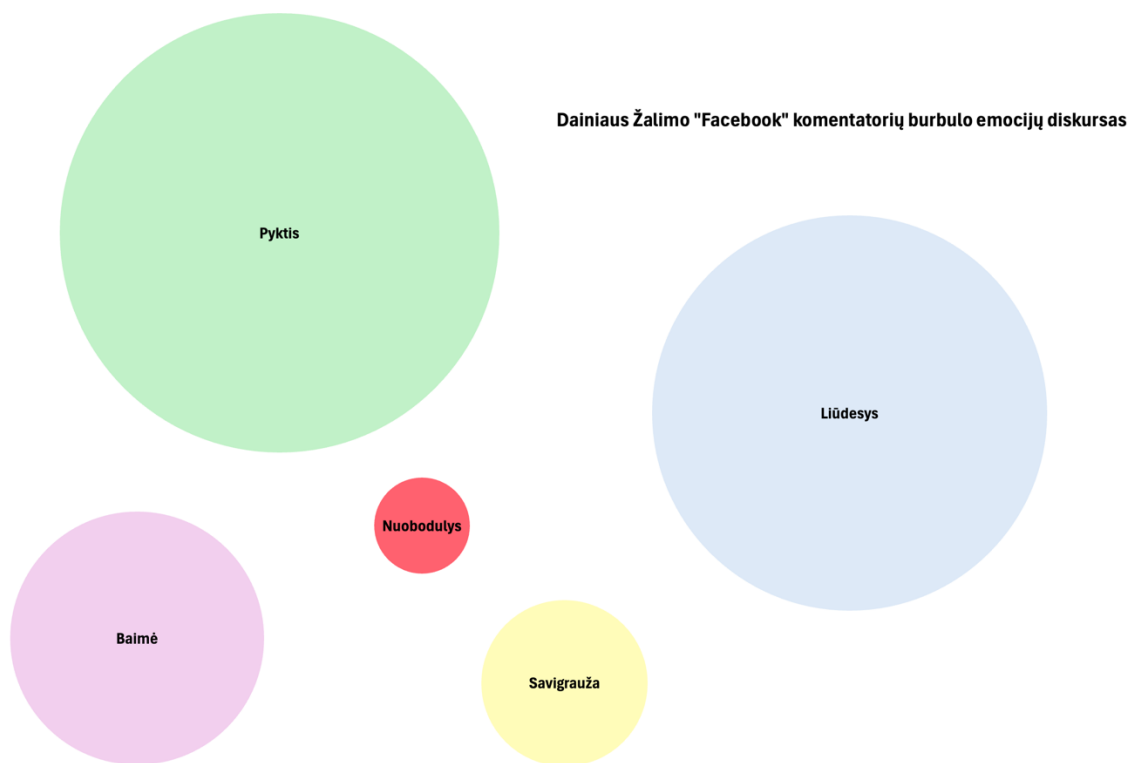
⁸¹ Augustas Stankevičius, *Žalimas klaida vadina žmonos ir „laisviečių“ sutartį dėl konsultacijų, pinigai grąžinti*, BNS, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2253922/zalimas-klaida-vadina-zmonos-ir-laisvieciu-sutarti-del-konsultaciju-pinigai-grazinti> [Žiūrėta 2024-12-18]

komentarų retorikos Laisvės partijos kandidatas į prezidentus buvo kaltinamas „rinkiminiu turgumi ir pigiu popsu, o ne realių analizių vykdymu“. Kritikuojantys rašė, kad „Žalimo postai skirti tik skaldyti piliečius, o ne atkreipti dėmesį į kažkokiais realias problemas“. Pastebėtina, kad D. Žalimas dalyvavo diskusijose kartu su savo bendruomene, tačiau neretai jo atsakymai į prieštaraujančias jo pažiūroms nuomones buvo sarkastiški ir pašaipūs: „apgailėstauju dėl jūsų neišmanymo“, „mokėkite diskutuoti argumentais :)“. Tuo tarpu D. Žalimo atstovaujama Laisvės partija buvo pašiepiama dėl „suvaikėjimo“.

Izraelio ir Palestinos konflikto klausimas tapo vienu iš kertinių komentatorių bendruomenės takoskyroje. Kandidato komentatorių burbulas susiskaldė į pro-Izraelio ir pro-Palestinos stovyklas, o pats D. Žalimas buvo kaltinamas Izraelio palaikymu ir kad ši pozicija prieštarauja Laisvės partijos pažiūroms.

Dainiaus Žalimo „Facebook“ komentatorių burbulas – bendruomenė, kurioje (dažniausiai neigiamame kontekste) buvo paminėti visi kiti kandidatai. A. Mazuronis paminėtas kaip pataikaujantis rinkėjams, kad tik gautų balsų, ir dabartinei valdžiai: „kaip Mazuronis sako jei tokio įstatymo rinkėjai nenori, tai ir nepriimsim“; „Mazuronius galima įteikti vazeliną už Nausėdos ir Šimonytės šlovinimą“, R. Žemaitaitis buvo kritikuojamas dėl antisemitinių pažiūrų, apie I. Vėgėlę nepagarbiai buvo atsiliepiama dėl (anot Žalimo komentatorių) teisės neišmanymo ir arogancijos, G. Nausėda buvo įžeidinėjamas, nes „pasijuto diktatoriumi Aladinu“. Pats D. Žalimas minėjo, kad „Šimonytei nėra šansų laimėti“, o Nausėda yra „arogantiškas atsilikęs politikas“. Tuo tarpu pasipiktinimų dėl debatų dalyvių grupių sudarymo ir kandidatų (ne)dalyvavimo kontekste Ingridos Šimonytės bei Gitano Nausėdos simpatikai teigė, kad jų palaikomi kandidatai „nemato apie ką diskutuoti su šia galimai vatos-antivakserių-narkotikų dekriminalizavimo-politinių oportunistų šaikele“.

D. Žalimo bendruomenė buvo susiskirsčiusi į „mus“ – liberalius, palaikančius kandidatą, remiančius Ukrainą, teigiamai vertinančius LGBT+ bendruomenę ir tos pačios lyties santuoką, ir „juos“ – priekaištaujančius kandidatui dėl liberalių vertybių, nepalaikančius Ukrainos ir niekinančius LGBT+ atstovus. Kaip dar viena kiek mažiau išreikšta takoskyra burbule pastebimas susiskirstymas į tuos, kurie palaiko D. Žalimą, I. Šimonytę ir G. Nausėdą, ir tuos, kurie bent apie vieną iš jų atsiliepia neigiamai.

12 pav. Dainiaus Žalimo „Facebook“ komentatorių burbulo neigiamų emocijų diskursas

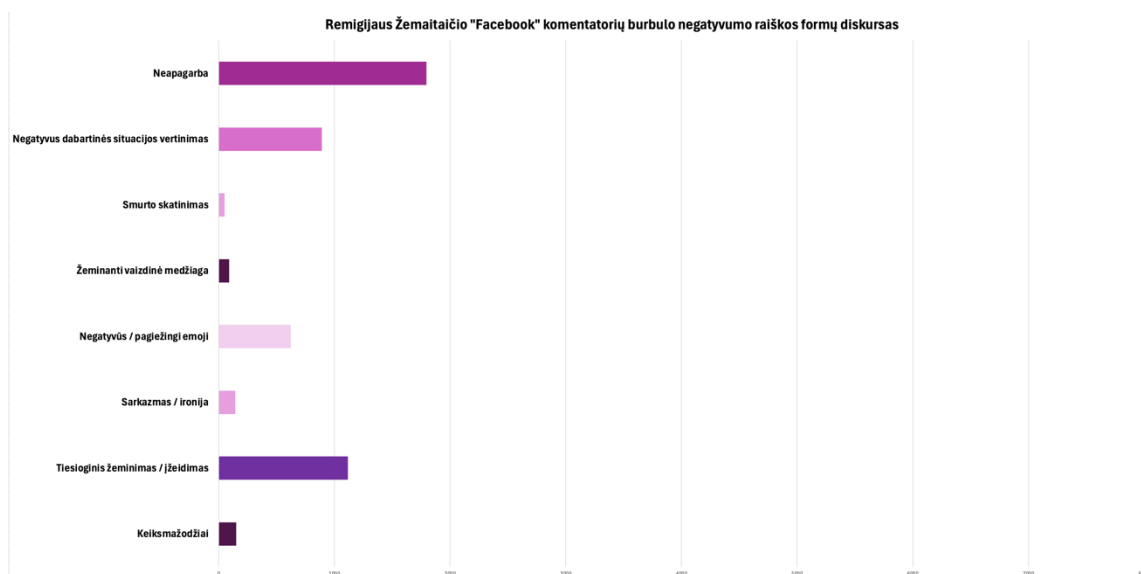
Analizuojant šio burbulo neigiamas emocijas, matoma, kad pirmavo pyktis: susierzinimas kitų komentatorių bei kandidatų atžvilgiu ir frustracija dėl dabartinės padėties pasaulyje. Antrą vietą užėmė liūdesys: nusivylimas dėl oponentų neveiksmo kovojant už LGBT+ bendruomenės teises ir gailestis, kurį nurodė žodis „apgailėtina“, vartojamas taip pat dabartinės situacijos vertinime. Trečioje vietoje įsitvirtino baimė dėl kai kurių D. Žalimo oponentų. Šią kandidatų bendruomenę emociškai poliarizavo socialinių mažumų, Izraelio ir Palestinos konflikto, kitų kandidatų palaikymo temos. Komentatoriai pykosi ir tarpusavyje, ir pyko ant kandidato.

Tad jeigu tiriamuoju rinkiminiu laikotarpiu „Facebook“ vartotojas apsilankytų Dainiaus Žalimo įrašų komentaruose, jis išsineštų šias įžvalgas:

- Kandidatas susilaukia nepagarbių ir žeidžiančių komentarų dėl liberalių pažiūrų (ypač LGBT+ asmenų ir jų santykių klausimais) ir priklausymo Laisvės partijai;
- Burbulas yra susiskaldęs Izraelio bei Palestinos klausimu, o D. Žalimas yra kritikuojamas dėl Izraelio palaikymo;
- Tai yra vienintelis burbulas, kuriame nepagarbiai atsiliepiama apie visus kitus kandidatus į prezidentus.

4.8 REMIGIJUS ŽEMAITAITIS

Dar vienas pats save išsikėlęs kandidatas – Remigijus Žemaitaitis – rinkėjų apklausose 2024 m. kovą sulaukė 4,6 proc. apklaustųjų balsų⁸², o labiausiai įaudrintu rinkiminiu laikotarpiu jo palaikymas siekė 8,7 proc.⁸³ Šis kandidatas buvo neretai minimas ir kitų kandidatų burbuluose tiek neigiamuose, tiek teigiamuose kontekstuose. R. Žemaitaitis buvo vienintelis kandidatas, kuris socialiniame tinkle „Facebook“ reiškėsi kiekvieną dieną per visą nagrinėjamą laikotarpį. R. Žemaitaitis parašė 109 įrašus ir susilaukė daugiausia komentarų – 8512, iš kurių 47,1 proc. (4010) buvo neigatyvių. Taip pat kandidatas kartais dalyvavo diskusijose kartu su savo komentatorių bendruomenę. Tiesa, neretai pasitaikydavo komentarų, nurodančių, kad R. Žemaitaitis dažnai blokuoja priešingos nuomonės atstovus arba trina jų komentarus. Tai galima pastebėti ir iš to, kad kartais buvo matomi atsakymai su užrašu „komentaras, į kurį atsakoma, yra ištrintas“ (tokias pastabas rašo pati „Facebook“ platforma).

13 pav. Remigijaus Žemaitaičio „Facebook“ komentatorių burbulo neigatyvumo raiškos formų diskursas

⁸² Benas Brunalas, *Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai> [Žiūrėta 2024-11-06]

⁸³ Vakarė Venglis, *Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/> [Žiūrėta 2024-11-06]

Vertinant R. Žemaitaičio „Facebook“ komentatorių burbulo negatyvumo raiškos formas, galima pastebėti, kad didžioji dalis negatyvių komentarų buvo nepagarbūs – juose buvo patyčios, žeminimas, vardų/pavardžių/pavadinimų kraipymas. Kiek mažiau šioje bendruomenėje pasireiškė tiesioginiai įžeidimai ir žeminimai, tiesa, ne kandidatui, o komentatoriams, kurie nepritarė Remigijaus Žemaitaičio idėjoms. Dar mažesniu mastu buvo aiškiai išreikštas nepasitenkinimas dabartine situacija šalyje.

Iš tiesioginių įžeidimų tik nedidelė dalis buvo nukreipta prieš patį kandidatą, o likusieji – skirti tuometinei valdančiajai daugumai, labiausiai – konservatoriams ir jų kandidatei į prezidentes Ingridai Šimonytei. R. Žemaitaitį jį įžeidinėjantys komentatoriai vadino „antruoju Uspaskichu“, „Landsbergyno vasalu“, „Kremliaus mėšlu dvokiančia lerva“, „bigudukų durnium“, „pimpačkiukų vadu“, „konstituciją laužančiu padaru“, „isteriku“ ir „skandalistu“. Kandidatas savo „Facebook“ komentatorių burbulo buvo atvirai kaltinamas dėl „durnų pasisakymų“ ir „balsų nusiurbėjimo nuo kitų kandidatų“. Priekaištauojantys R. Žemaitaičiui išsakė savo nuomonę apie jo pasirinktą bendravimo strategiją tiesiogiai: „Žemaitaiti, tu esi ne taip paprastas chamas, bet chamų chamas“, „kai pasižiūri, kokie beraščiai rašo po šituo postu, nenuostabu, kad jūsų, Žemaitaiti, retorika irgi žemo lygio“. Dalis kritikos R. Žemaitaičiui buvo skirta už Rusijos palaikymą, kita – už sąmokslų teorijų propagavimą ir melų skleidimą. Taip pat buvo ir pasisakymų, raginančių kandidatą drąsiau reikštis ne tik „Facebook“ platformoje, bet ir realiame gyvenime vykstančiuose debatuose. Pastebėtina, kad net ir kandidatą palaikantys komentatoriai jį kreipėsi įvardžiu „tu“, vardu, neretu atveju ir sutrumpinta politiko vardo forma – „Remyga“.

Kaip pastebėta ir kituose atliktuose tyrimuose, tarp Žemaitaičio (ir vėliau jo įkurtos partijos Nemuno Aušros) ir TS-LKD rinkėjų vyrauja ryškiausia perskyra, kuriai įtaką daro būtent emocinė poliarizacija.⁸⁴ Profesorės A. Ramonaitės teigimu „tie, kurie myli konservatorius, nekenčia „Nemuno aušros“, tie, kurie myli „Nemuno aušrą“, nemėgsta konservatorių – neigiama koreliacija“.⁸⁵ Remigijaus Žemaitaičio „Facebook“ paskyros komentarai – ne išimtis – čia taip pat ryškiausia „mes“ prieš „juos“ takoskyra buvo įžvelgiama tarp konservatorių nekenčiančių Žemaitaičio šalininkų ir konservatorių palaikančių. Tik palaikančiųjų šiame burbule buvo kur kas mažiau, nei nekenčiančiųjų. Anot daugumos Žemaitaičio komentatorių, „konservatoriams rūpi tik pinigai, o ne Lietuva“. Paniekinamai TS-

⁸⁴ Ainė Ramonaitė, „Ideologinė ar emocinė poliarizacija? Lietuvos partinis laukas po 2024 m. Seimo rinkimų“, (pranešimas konferencijoje „Rinkimų metai: Lietuva, Europa, pasaulis“, Vilnius, 2024 m. gruodžio 5 d.).

⁸⁵ Andrius Tinteris, *2024-ųjų rinkimai Lietuvoje ir visuomenės poliarizacija: naujos ar senos skirtys?*, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/2024-ųjų-rinkimai-lietuvoje-ir-visuomenes-poliarizacija-naujos-ar-senos-skirtys/> [Žiūrėta 2024-12-15]

LKD bei juos palaikantys atstovai buvo vadinami „konservuotais snukiais“, „klanu“, „šauka“. Valdančioji partija buvo kaltinama, esą valdo kaip „nusikaltėlių, šulerių gauja“, kuri „apvagia eilinius Lietuvos gyventojus“. Pats kandidatas apie konservatorius rašė, kad „visą seną šutvę reikia išvaryti“. TS-LKD bei pavieniai jų atstovai šio kandidato komentaruose susilaukė ne tik paniekos, pašaipos, kritikos, kaltinimų ir įžeidimų, bet ir smurto skatinimo. „Geras koncervas – miręs koncervas“, – tvirtino Remigijau Žemaitaičio „Facebook“ įrašus komentuojantys vartotojai. Apskritai šio kandidato burbule buvo nemažai smurto skatinimo apraiškų, kalbėdami apie konservatorius, komentatoriai siūlė „myžt ant jų“, „pakasti“, „naikinti“, „sušaudyti“, nuo jų „išsivalyti“, „sugaudyti, išrengti nuogai ir prišti prie stulpo“. Tiesa, atkreiptinas dėmesys, kad „pakasti“ komentaruose buvo siūlyta dar ir S. Gentvilą, ir patį kandidatą. Burbulo retorikoje apie TS-LKD didžiausia kritikos dalis buvo skirta dviem žmonėms/giminėms – Ingridai Šimonytei bei Landsbergiams. Iš tuometinės premjerės buvo tyčiojamosi tiek žodžiais, tiek vaizdine medžiaga, ją buvo siūloma „pasodinti į kalėjimą“ už sprendimus pandemijos metu. Daug patyčių buvo skirta ir jos šūkiui „su stuburu“: Žemaitaičio komentatoriai sarkastiškai juokėsi, kad kandidatė „su stuburu, bet be galvos“, kiti siūlė „tą stuburą gerai su grėbliu pakapot“.

Kritikos Remigijaus Žemaitaičio burbule susilaukė ir Laisvės partija, paniekinamai vadinama „šikninių partija“ ir „vaivorykštiniais bebrais“, ir jos kandidatas į prezidentus D. Žalimas. Pastarajam buvo siūloma „iš kojos į snukį gerai p*stelt“. Labiausiai partija ir jos kandidatas buvo kritikuojama dėl LGBT+ bendruomenės palaikymo, siekio dekriminalizuoti tam tikras narkotines medžiagas, partnerystės įstatymo palaikymo. Apskritai Žemaitaičio komentatorių bendruomenė pasižymėjo itin nepagarbiu požiūriu į LGBT+ bendruomenę: jos atstovai ir juos palaikantys žmonės buvo vadinami „spalvotais“, „gomikais“, „vaivorykštiniais“, „pedalais“, „pedikais“, „pydarais“ ir t.t. R. Žemaitaitis komentatorių buvo sveikinamas dėl veiksmų ir retorikos šios mažumos atžvilgiu: „pagarba, Remigijau, kad p*si tuos pedikus į jų rudąją“. Kritikuojamas buvo ir jaunimas, palaikantis liberalias ir TS-LKD partijas, ir Vilniaus gyventojai – „užzombinti iškrypėliai“, kuriems „leftistinio brūdo į galvas prikišo“. Taip pat dalis negatyvių komentarų, skirtų kitiems politikams, buvo nukreipti prieš liberalą S. Gentvilą, kuris buvo kritikuojamas už veiksmus bei sprendimus aplinkosaugos srityje. Šiam politikui skirtose replikose pastebimos patyčios, o jis pats sarkastiškai vadinamas „Gentvilioku“, „Simuku“, „Sioma“. Buvo komentatorių, kurie ne tik S. Gentvilą pravardžiavo ar žemino, bet ir norėjo „jam per tą plikę su koku karosu pratraukt“.

R. Žemaitaičio „Facebook“ įrašų komentatoriai pasisakė visų oponentų atžvilgiu, apibendrinant kandidato burbulo komentarus galima išskirti tokius vyraujančius naratyvus: A.

Mazuronis „bijo pilnai išsakyti savo nuomonę ir pataikauja valdantiesiems“, I. Šimonytė bei G. Nausėda „nepripažįsta klaidų, padarytų valdymo metu“, G. Jeglinskas „galvoja, kad Amerikoje gyvena“, o R. Žemaitaitis, I. Vėgėlė ir E. Vaitkus „vieninteliai debatuose atsako argumentuotai“. Šalies prezidentas Gitanas Nausėda, kartais taip pat priskiriamas prie valdančiųjų konservatorių („Nausėda su šutve“), vadinamas „ne prezidentu, o Lansbergyno marionete“, „Amerikos tapke: kur padeda, ten būna“, „bankų statytiniu“, „Nausėda beblauzdžiu“. Tuo tarpu iš G. Jeglinsko patirties NATO buvo atvirai tyčiojamosi, rašoma, kad Demokratų sąjungos kandidatas „NATO ne atstovavo, o batų raištelius užrišinėjo“. Pastebėtas ir šio toks pasikartojantis palaikymas Eduardui Vaitkui, kadangi „tik Eduardas gali išnaikinti parazitus“.

Neigiami komentarai neaplenkė ir populiariosios Lietuvos žiniasklaidos: LRT, „Defli“, „15min“. „Delfi“ buvo vadinamas „laisviečių ir koncervų subinlaižių kontora“, o jo žurnalistės – „konservatorių žiurkės“, „lansberginės pakalikės“, „užkonservuotos prostitutės“. Komentuodami įvairias laidas bendruomenės nariai džiūgavo, kad kandidatas „patvarkė panas“, „pastatė jas į vietą“, „suėdė vištas“. Šios žurnalistės Žemaitaičio komentarų burbule buvo kaltinamos „neišmanymu ir kultūros neturėjimu“, pravardžiuojamos, iš jų buvo tyčiojamosi ir net skatinama fiziškai susidoroti. Po vienu įrašu apie „Delfi“ laidą komentatorius R. Žemaitaičio paklausė, ar šiam „nesinorėjo už bukumą su spragilu truputį p*stelt?“, į ką kandidatas juokdamasis atsakė „:D man norėjosi“.

Remigijaus Žemaitaičio „Facebook“ komentatorių bendruomenė pasižymėjo nepagarbiu požiūriu ir į moteris. Dažnu atveju oponentės politikės ir kandidatą apklausiančios žurnalistės bei debatų laidų vedėjos buvo įvardinamos kaip „bobos“, „prostitutės“. Joms komentatoriai norėjo „pakoreguoti knyslę“ ir „p*stelt iš plytos į snukį“. Daugiausia neapykantos lyties pagrindu atiteko premjerei Ingridai Šimonytei, kurią Žemaitaičio komentatoriai vadino „žmoga“, siūlė „duoti tai moterai per kiaušus“, o atsiliepiantiems apie ją kaip apie moterį teigė „neterškit moters vardo ir to padaro moterim nevadinkit“. Tokie komentarai leidosi net iki pašiepiančio premjerės gamtinių reikalų atlikimo detalių analizavimo, ragino „paklausti VRK, ar Šimonytė vyras, ar moteris“. Bendruomenė buvo nusivylusi dėl pastarųjų valdančiųjų ir negailėjo kritikos moterims: „keturis metus vien bobos valdė, tai jau skęstam“.

Apskritai, žvelgiant į bendruomenėje besiformuojančius naratyvus dėl dabartinės situacijos Lietuvoje, vadinamoje „Lansbergistanu“, vertinimo, ryškiausiai matomas naratyvas „baisu, kas darosi“. „Ką šitie pridirbo per 30 metų, vargu, ar įmanoma per kelias kadencijas pataisyti“, – rašė komentatoriai, o į kandidatą jie žiūrėjo kaip į tą, kuris yra „pirmas

nepriklausomas prezidentas“ ir „gal bent biškį tvarkos įneš“. Bendruomenėje buvo gajus naratyvas „pas mus darosi baisiau nei Rusijoje, nebėra žodžio laisvės“. Neigiamai bei nepatikliai buvo žiūrima ir į prezidentinius rinkimus, kurie R. Žemaitaičio komentatorių bendruomenės įsitikinimu bus „sufabrikuoti“, balsuojantys – „papirkti“, dėl to, kaip ir pas E. Vaitkų bei I. Vėgėlę buvo raginama į rinkimus „atsinešti savo tušinukus“.

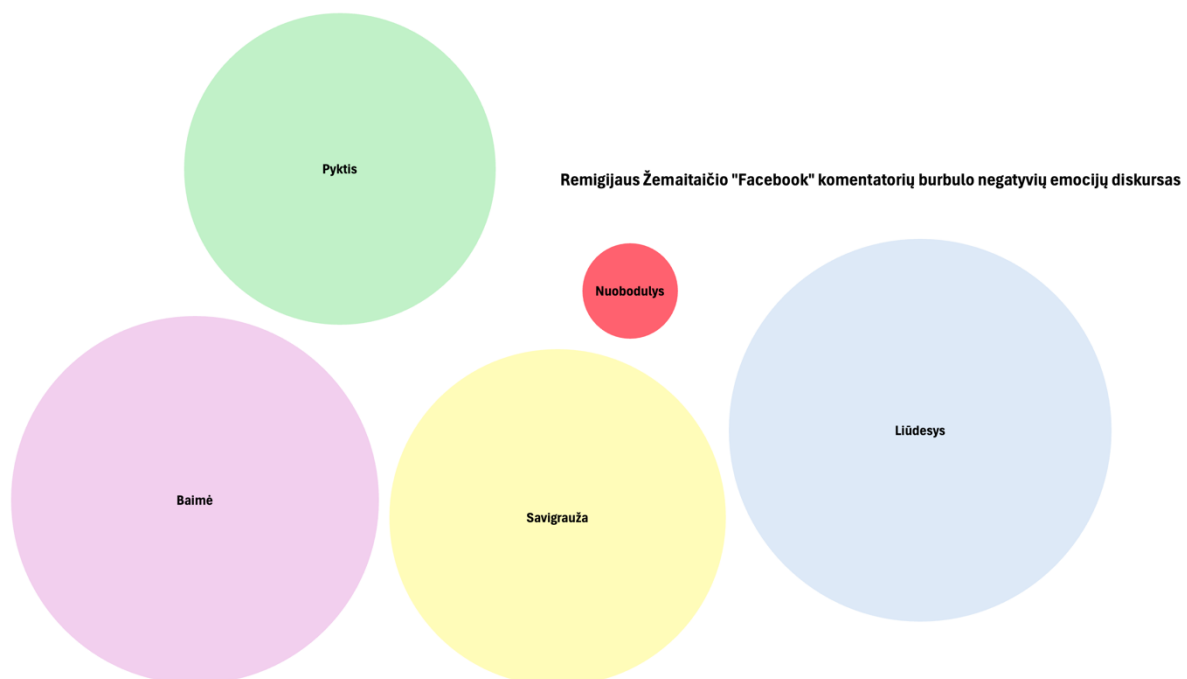
Bendrai Žemaitaičio komentatorių burbule matomas didesnis palankumas Rusijai bei nepritarimas „Vakarų pasauliui“. Anot kandidato bendruomenės, „Vakaram svarbiau pinigai, nei civilių gyvybės“. Arši kritika skiriama ir amerikiečiams, R. Žemaitaičio „Facebook“ komentatorių bendruomenės vadinamiems „jankiais“, kurie „yra blogis ir turi būti sunaikinti“. Jie buvo kritikuojami, nes „amerikonai prakeiktieji – didžiausi karo kurstytojai“, kurie „per kiekvieną karą žaidė dvigubą žaidimą“. Taip pat dažnai su amerikiečiais neigiamuose komentaruose buvo minimi žydai: kartojosi tokios frazės kaip „Izraelis apmoka kiekvieno amerikiečio šūvį“, „jankiai ir žydai tikri velniai“. Tuo tarpu Rusija vaizduojama kaip „besiginanti nuo NATO ir Amerikos proxy karo“. Burbule išvelgiama ir nostalgija sovietmečiui: į sovietus žiūrima kaip į gelbėtojus nuo vokiško nacizmo, „SSRS tebuvo kitokia liaudies respublikos forma“, „SSRS sodino miškus, o dabar pjauna gamtos mylėtojai :)“. Ketvirtadalis komentaruose įkeltų žeminančių ir iš tuometinės valdžios besityčiojančių paveikslukų buvo būtent rusų kalba. Pastebimas ir neigiamas Žemaitaičio burbulo nusistatymas Ukrainos atžvilgiu, istorinių faktų neigimas, niekinimas. Komentatoriai pasakoja istorijas, kaip jų sutikti ukrainiečiai „bėga nuo ukrainiečių teroro Ukrainoje“, kadangi „Ukraina pati save bombina“. Dominavo pasisakymai, teigiantys, kad Ukrainos prezidentas V. Zelenskis meluoja.

Tačiau didžiausios neapykantos iš kandidato komentatorių burbulo rinkiminiu laikotarpiu susilaukė žydų tautybės atstovai. Tiesa, buvo komentarų, kurie Izraelio ir Palestinos konflikto kontekste atskyrė žydus (kaip šios tautos atstovus) ir Izraelį (kaip konflikte dalyvaujančią režimą), tačiau dauguma Žemaitaičio komentatorių šias dvi sąvokas vartojo lygiagrečiai. Žydai šiame burbule buvo vadinami „tarakonais“, kurie yra „žiauresni už nacių“. Galima išskirti dvi susidariusias komentatorių grupes: palaikančius Izraelį ir palaikančius Palestiną, tačiau daugiau nei palaikančių Palestiną buvo žydus nekenčiančių ir menkinančių komentatorių. Pastebėtina, kad pats kandidatas komentaruose aktyviai pasisakė prieš Izraelį ir niekino žydus, tačiau mažai dėmesio skyrė Palestinai. Tai pastebėjo ir jo burbulas: „planavau balsuoti už jus, deja, į klausimą, ar padarytumėt viską, kad būtų pripažinta Palestinos valstybė... Tyla, labai liūdna“. Žydus menkinantys komentatoriai piktinosi, kad „dabar yra tabu gėjai ir žydai“, dėl to „kritikuoti žydų negalima, nes antisemitu pavadins“, taip pat jog „žydų negalim

liest, o rusų tauta niekinama kiaurą parą“. Kai kurių komentatorių nuomone, „žydai sukūrė „Hamas“ kaip ir patys atvedė į valdžią žydą Hitlerį ir po to sugalvojo holokaustą“. Tačiau R. Žemaitaičio „Facebook“ komentatorių bendruomenėje netrūko ir pasisakymų, kad „Hitleris teisingai darė“ bei „ne šiaip sau juos per kaminą leido“, kadangi „žydai – tai blogis, kurį reikia išnaikinti“. Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkę F. Kukliansky jie siūlė „įkišti į pečių“. Taip pat nemažoje dalyje neigiamų komentarų, kuriuose minimi žydai, yra nuogaustaujama, jog „Lietuvos valdžioje vien žydai“ ir dėl to valdžioje esantiems „parsidavėliams reikia Hitlerio“.

Dar analizuojant šio kandidato komentatorių burbulo replikas buvo pastebėtos rašybos, skyrybos ir stiliaus klaidos lietuvių kalboje, nors ir ne tokios ryškios bei dažnos kaip E. Vaitkaus burbulė.

Remigijaus Žemaitaičio „Facebook“ komentaruose buvo apstu ne tik neigiamų komentarų, tačiau ir žeminančių iliustracijų (žr. pav. prieduose). Dauguma jų buvo skirti TS-LKD, Landsbergių giminei bei partijos kandidatei į prezidentes – Ingridai Šimonytei. Paveiksliukai atvirai tyčiojosi iš premjerės šūkio „su stuburu“ (paveiksliuke: „be galvos, bet su stuburu“), konservatorių simpatikų, kurie vizualinėje medžiagoje buvo vaizduojami kaip kiaulės ir to, kaip partijos atstovai tvarkosi su šalies valdymu. Kritikos netrūko ir DELFI žurnalistikos atstovėms, kurios pašėpiančiai buvo vaizduojamos kaip du jorkšyro terjerai aktualijų studijoje su Žemaitaičiu, ir Laisvės partijos tuometinei pirmininkei Aušrinei Armonaitei, kuri buvo vaizduojama bebro pavidale su vaivorykštės vėliava ant peties ir dantų bei prierašu „nelaisvėje laikomų bebrų partija“, ir šios partijos kandidatui į prezidentus D. Žalimui, kuris buvo vaizduojamas bekrapštantis nosį.

Tiriant negatyvias emocijas R. Žemaitaičio komentatorių bendruomenėje matoma, kad pirmąja liūdesys, kurį indikavo tokie žodžiai kaip „gaila“, „apgailėtina“, „nusivyliau“, „nuvylė“. Kiek mažiau pastebėta baimės apraiškų, kurios pasireiškė žodžiais „baisu“, „žiauru“, „siaubas“, „neramu“, „nerimauju“. Taip pat burbule įžvelgiama ir savigrauža, labiausiai išreikšta žodžiais „gėda“ ir „gėda“. Visos šios emocijos buvo reiškiamos tuometinės valdančiosios daugumos (vėlgi, labiausiai konservatorių) veiklos vertinimo kontekste. Tad konservatoriai ir su jais susijusios temos buvo didžiausias šią bendruomenę emociškai poliarizavęs akstinas, iššaukęs ne tik pyktį, bet ir agresiją. Kitaminčiai didžiajai daugumai R. Žemaitaičio burbulo dalyvių kėlė panieką ir į juos buvo žiūrima iš pasipriešinimo pozicijos.

Apibendrinant, aktyviausiu rinkiminiu laikotarpiu kandidato į Lietuvos Respublikos prezidentus Remigijaus Žemaitaičio „Facebook“ komentarų burbulą galima būtų apibūdinti taip:

- Ryški neapykanta valdantiejiems, o ypač TS-LKD, kurie yra kaltinami dėl visų problemų Lietuvoje;
- Mažumų ir kitataučių – LGBT+ bendruomenės, žydų, ukrainiečių, amerikiečių – niekinimas;
- Rusiją, A. Hitlerį bei nacistinę Vokietiją pateisinanti ir palaikanti retorika;
- Neapykantos, smurto, raginimo susidoroti kurstymas.

4.9 (NE)SISTEMOS BURBULAI

Išnagrinėjus visų aštuonių kandidatų burbulus, galima pastebėti, kad burbulų būta įvairių: įrašų kandidatai parašė nuo 3 (A. Mazuronis) iki 220 (E. Vaitkus), komentarų sulaukė nuo 26 (A. Mazuronis) iki 8512 (R. Žemaitaitis), o negatyvių komentarų buvo nuo 3,2 proc. (I. Šimonytė) iki 60,4 proc. (G. Jeglinskas). Iš esmės visi kandidatai turėjo neigiamų komentarų savo „Facebook“ burbule, tačiau trys burbulai ypač išsiskyrė pagal nepasitenkinimą dabartine situacija Lietuvoje, komentarų skaičių, nepasitikėjimą valdžios institucijomis, rinkimais ir apskritai demokratijos procesais. Tokie burbulai pasižymėjo „protesto balso“ (*angl. protest vote*) savybėmis. Protesto balsavimą lemia noras atkeršyti tradicinei politikai, kuri laikoma

atsakinga už dabartinę padėtį.⁸⁶ Nusivylęs esama valdžia, protesto balsuotojas neigiamai žiūri į politinį elitą, gali būti skeptiškas politikai apskritai ir ieško alternatyvių kandidatų. Šie trys aiškiai išsiskyrę nesisteminiai burbulai buvo E. Vaitkaus, I. Vėgėlės bei R. Žemaitaičio. Tokius burbulus galima pavadinti „ne sistemos“ burbulais. Likusių burbulų pagrindinės idėjos buvo nukreiptos į kiek kitokias temas: G. Jeglinskas susilaukė daugiausia įžeidimų į savo pusę ir buvo kritikuojamas dėl savo sąsajų su JAV, A. Mazuronis sulaukė kaltinimų dėl ryšių su Kremliumi, I. Šimonytės burbule negatyvūs komentarai buvo skirti Rusijai, o D. Žalimas susilaukė nepagarbos dėl liberalių pažiūrų. Tiesa, derėtų pastebėti, jog tuometinis ir dabartinis šalies prezidentas G. Nausėda sulaukė tikrai nemažai kaltinimų dėl susiklosčiusios situacijos valstybėje ir tiesioginių priekaištavimų dėl Ukrainos prioritetizavimo, tačiau negatyvūs komentarai dėl tuometinės Lietuvos padėties jo burbule buvo išreikšti ne tokiu mastu kaip ne sistemos burbuluose. Tad likę penki burbulai gali būti pavadinti „sistemos“ burbulais. Taip pat pastebėtina, kad trijuose nesisteminuose burbuluose buvo nuolat kartojama sąvoka sistema/sisteminis, šiuo terminu vadinant tuos kandidatus, kurie rinkimų metu buvo valdžios pozicijose ir valdančiosios daugumos sudėtyje (I. Šimonytė, G. Nausėda, D. Žalimas) bei jiems per aršiai neoponuojantys (G. Jeglinskas ir A. Mazuronis), kas taip pat parodo tiek kandidatų, tiek jų „Facebook“ burbulų atskirtį ir pagal tai leidžia juos grupuoti.

Nors šiame tyrime nėra tapatinami kandidatų įrašų virtualūs komentatoriai ir realūs balsą už juos atidavę piliečiai, tarp šių dviejų grupių galima įžvelgti tam tikrų koreliacijų. Pavyzdžiui, tiriant kokia kandidatų elektorato dalis nesutiko, kad sovietmečiu gyventi buvo geriau, lentelės apačioje atsidadė trys kandidatai: E. Vaitkus (19 proc.), R. Žemaitaitis (33 proc.) ir I. Vėgėlė (40 proc.); aiškinantis, kiek rinkėjų pritarė tam, kad Lietuvos gynybos biudžetas būtų stipriai didindamas, vėl išsiskyrė tie patys kandidatai: E. Vaitkus (15 proc.), I. Vėgėlė (26 proc.), R. Žemaitaitis (31 proc.); analizuojant, kiek elektoratas pasitiki valstybinėmis institucijomis (šiuo konkrečiu atveju – policija), ir vėl lentelės apačioje atsidadė tie patys kandidatai: E. Vaitkus – 4,2 (vertinant skalėje nuo 0 (visiškai nepasitiki) iki 10 (visiškai pasitiki)), I. Vėgėlė – 5,3, R. Žemaitaitis – 5,8.⁸⁷ Kaip galima matyti šiame tyrime, šių kandidatų „Facebook“ komentatorių burbuluose taip pat buvo įvardinta nostalgija sovietų sąjungai ir palaikymas Rusijai, ryškiai išreikštas Ukrainos finansinio palaikymo smerkimas ir siekis sustabdyti karą bet kokių būdu (net jei tas būdas reikštų Ukrainos teritorijų atidavimą

⁸⁶ Carlo Altomonte, Gloria Gennaro, Francesco Passarelli, Collective Emotions and Protest Vote, *CESifo Working Paper No. 7463*, 2019. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3338817>

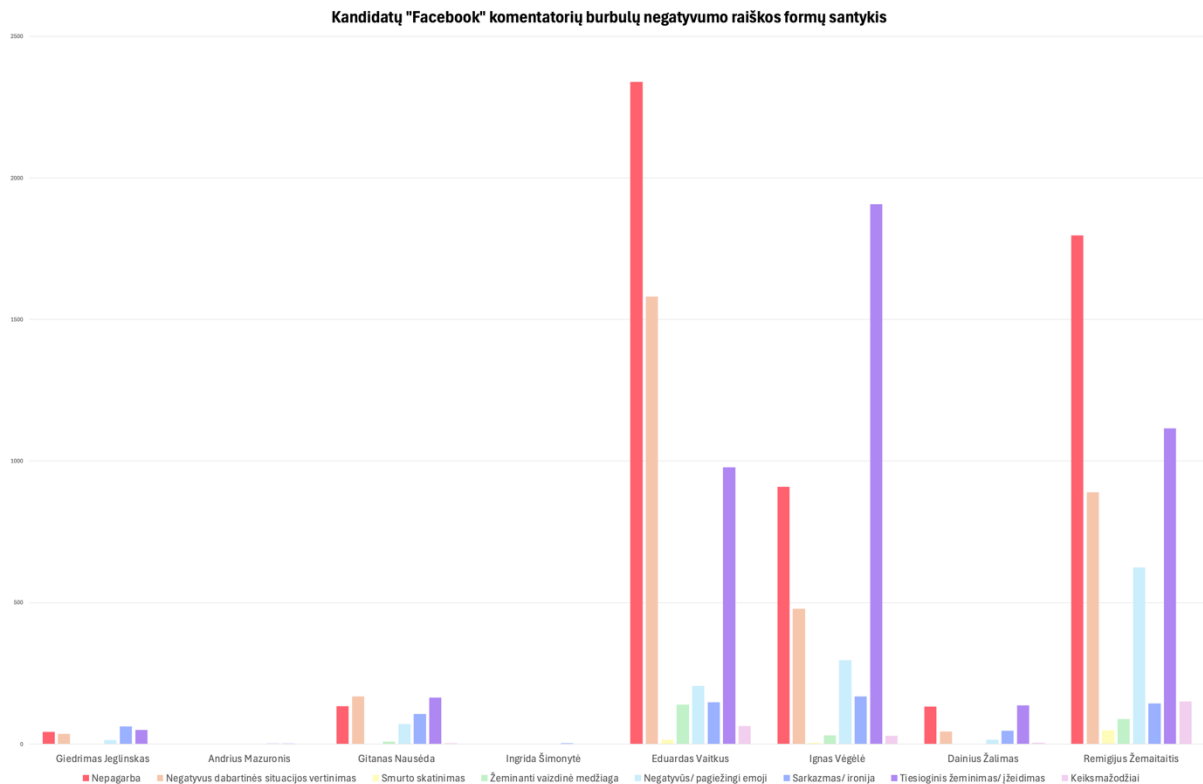
⁸⁷ Mažvydas Jastramskis, *Vaitkaus fenomenas: politologas išanalizavo, kas balsavo už kritikuotą kandidatą*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2273621/vaitkaus-fenomenas-politologas-isanalizavo-kas-balsavo-uz-kritikuota-kandidata> [Žiūrėta 2024-08-06]

Rusijai ir paklusimą V. Putino sąlygoms) bei aiškiai pabrėžtas nepasitikėjimas valstybinėmis institucijomis (ypač E. Vaitkaus burbule). Politologų teigimu, šie trys politiniai veikėjai pasižymi demagogija: E. Vaitkus specializuojasi žmonių baimėje dėl karo ir geopolitinėse nuostatose, I. Vėgėlės ištakos yra manipuliacijos „Covid-19“ pandemija, R. Žemaitaitis apima daugybę temų – nuo žemės ūkio iki buitinio antisemitizmo, o visiems jiems būdingas faktų ar aplinkybių iškraipymas.⁸⁸ Šis magistro darbas parodė, kad šių trijų kandidatų „Facebook“ komentatorių bendruomenėse vešėjo sąmokslų teorijos, nerimas bei baimė dėl įvairiausių tiek Lietuvos valdžios, tiek Europos Sąjungos, tiek pasaulinių lyderių priimtų sprendimų.

Tuo tarpu kai rinkėjų buvo klausiama apie tos pačios lyties santuokas, I. Šimonytės ir D. Žalimo rinkėjai atsiskiria nuo visų kitų keturių kandidatų elektoratų: nors G. Nausėdos rinkėjų gretose buvo šiek tiek daugiau pritariančių tos pačios lyties santuokoms nei I. Vėgėlės, R. Žemaitaičio ir E. Vaitkaus elektoratuose, bet šiuo klausimu G. Nausėdos rinkėjai – panašūs į šių trijų kandidatų rinkėjus.⁸⁹ Vėlgi, nors šiame darbe kandidatų įrašų komentatoriai yra aiškiai atskirti nuo tiesioginių rinkėjų, koreliaciją galima išvelgti ir šiuo aspektu: E. Vaitkaus, I. Vėgėlės ir R. Žemaitaičių komentatorių burbuluose buvo daugiausia kritikos, patyčių, smerkimo ir smurto skatinimo, skirtų LGBT+ bendruomenei.

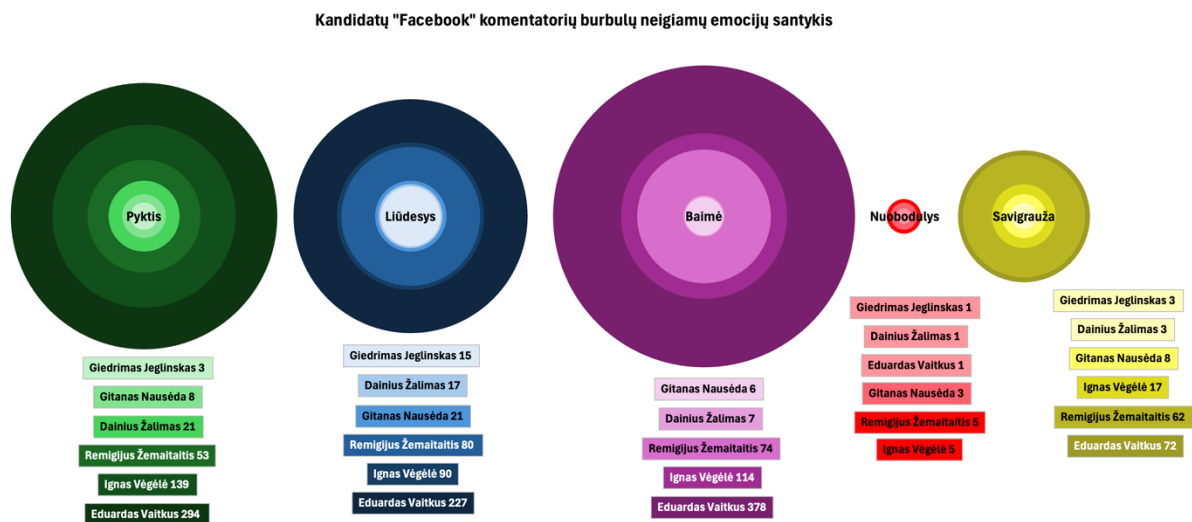
⁸⁸ Mažvydas Jastramskis, *Mažvydas Jastramskis. Nauja Lietuvos demagogų karta: Vaitkus, Vėgėlė, Žemaitaitis*, DELFI, 2024. Prieiga: <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/mazvydas-jastramskis-nauja-lietuvos-demagogu-karta-vaitkus-vegele-zemaitaitis-120040420> [Žiūrėta 2024-08-23]

⁸⁹ Eglė Samoškaitė, *Paaikšino, kuo išsiskyrė Žemaitaičio, Vaitkaus ir Vėgėlės rinkėjai: matomas pokytis*, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2432632/paaikskino-kuo-issiskyre-zemaitaicio-vaitkaus-ir-vegeles-rinkejai-matomas-pokytis> [Žiūrėta 2024-12-16]

15 pav. visų kandidatų „Facebook“ komentatorių burbulų negatyvumo raiškos formų santykis

Aukščiau įvardinti aspektai ryškiai atsispindi ir šiame tyrime. pav. galima pastebėti, kad ryškiausiai negatyvios kalbos formos reikėsi būtent nesisteminuose burbuluose: daugiausia nepagarbių komentarų – 2339 kom. – buvo E. Vaitkaus burbule, labiausiai negatyviai tuometinę Lietuvos situaciją vertino taip pat šio kandidato bendruomenė – 1581 kom., smurtas labiausiai buvo skatinamas R. Žemaitaičio burbule – 49 kom., žeminančios medžiagos daugiausia įkėlė E. Vaitkaus „Facebook“ įrašų komentatoriai – 140 vnt., negatyvūs ir pagiežingi jaustukai buvo daugiausia naudojami R. Žemaitaičio bendruomenės – 624 jaust., sarkazmas/ironija aktyviausiai buvo naudojami I. Vėgėlės komentatorių burbule – 168 kom., pagal tiesioginius žeminimus/ižeidimus pirmauja taip pat I. Vėgėlės komentatoriai – 1907 kom., o keiksmažodžių lyderis – R. Žemaitaičio burbulas, čia buvo 151 komentaras, papildytas necenzūrine leksika.

16 pav. visų kandidatų „Facebook“ komentatorių burbulų negatyvių emocijų santykis

Kandidatų takoskyrą (*angl. cleavage*) galima išvystyti ir tiriant neigiamas emocijas, dominavusias kandidatų „Facebook“ komentatorių bendruomenėse aktyviausiu rinkiminiu laikotarpiu. Kaip yra pavaizduota 16 pav., trys ne sistemos burbulai yra kiekvieno kandidatų sąrašo, neskaitant nuobodulio, pasireiškiančio apatija, apačioje. Tai reiškia, kad E. Vaitkaus, I. Vėgėlės ir R. Žemaitaičio burbuluose buvo daugiausia komentarų, kuriuose aiškiai buvo išreikštas pyktis, liūdesys, baimė ir savigrauža.

5. IŠVADOS

Rinkimai ir socialiniai tinklai – du visuomenę itin poliarizuojantys aspektai. O 2024-ieji metai ne tik žymėjo skaitmeninį amžių, kai dauguma lietuvių naudojosi poliarizuojančiu „Facebook“ socialiniu tinklu kaip bendravimo platforma, o dalis jų – ir kaip naujienų šaltinių, bet ir suteikė Lietuvai tris rinkimus, kurie įaudrino visuomenę. Tokiuose socialiniuose tinkluose kaip „Facebook“ nesunku atsiriboti nuo prieštaringos informacijos ir užsidaryti asmeniniame socialiniame burbule, kuris patvirtina išankstines nuostatas, ši platforma sukurta taip, kad būtų patogu reikšti nuomonę, tad joje galima ne tik burtis į grupes pagal savo socialinę tapatybę, bet ir konfliktuoti su priešingą nuomonę turinčiomis grupėmis.

Magistro darbe „Poliarizacija rinkimų įkarštyje: komentarų 2024 m. kandidatų į Lietuvos prezidentus „Facebook“ paskyrose analizė“ buvo nagrinėjami neigiami komentarai, parašyti po kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidentus įrašais „Facebook“ platformoje. Šiame tyrime, naudojantis socialinio tapatumo, socialinių burbulų, emocinės poliarizacijos

teorijomis ir kokybinės turinio analizės metodu, buvo siekiama atsakyti į klausimą, kokie kandidatų į LR prezidentus komentatorių burbulų portretai formuojasi, išskiriant jų negatyvumo formas ir neigiamas emocijas? Kaip papildomi klausimai buvo iškelti šie: Kokie negatyvo repertuarai dominuoja komentatorių burbuluose? Kaip burbuluose pasireiškia emocinė poliarizacija? Kokie naratyvai yra konstruojami burbuluose?

Šis tyrimas pademonstravo, kad socialinių burbulų, emocinės poliarizacijos ir socialinio tapatumo teorijos yra ne tik pritaikomos socialiniame tinkle „Facebook“, bet ir gali padėti tiriant mūsų regiono politiką, komunikaciją ir skirtingų burbulų sąveiką. Tai įrodė burbulų skirtingumas, neigiamų emocijų ir kalbos formų įvairovė, įvairialypių naratyvų, idėjų ir minčių burbuluose formavimas. Dalyje bendruomenių aiškiai išsiskyrė „mūsų“ ir „jų“ grupės, bruožai ir aspektai, būdingi tų bendruomenių socialinėms kolektyvinėms tapatybėms, pasimatė pasikartojančios, tame pačiame burbule kartojamos temos.

Ištirus visų aštuonių kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidento postą komentarų bendruomenes „Facebook“ platformoje, galima pastebėti, jog tarp kandidatų yra matoma ryški takoskyra: jų burbulus galima suskirstyti į nesisteminius ir sisteminius. Palaikymo burbulais galima įvardinti G. Jeglinsko, A. Mazuronio, I. Šimonytės, D. Žalimo bei didžiąja dalimi G. Nausėdos. Ir nors jų komentarai taip pat buvo neigiami, tarp jų buvo ir įžeidimų kitiems komentatoriams, ir patiems kandidatams, tačiau jie neišsiskyrė ryškiu politiniu skepticizmu, nusivylimu buvusią valdžią, nepasitenkinimu socialine ir ekonomine padėtimi ir neigiamu požiūriu į politinį elitą. Tuo tarpu likusių trijų kandidatų – E. Vaitkaus, I. Vėgėlės ir R. Žemaitaičio – komentatorių burbulai pasižymėjo būtent šiais bruožais. Jų bendruomenėse buvo išreikštas gilus nepasitikėjimas valdžios institucijomis, žiniasklaida, tarptautinėmis organizacijomis, dominavo neapykanta tautinėms ir socialinėms mažumoms, politiniams oponentams bei kitiems kandidatams. Šių burbulų komentarų turinys atspindėjo platų emocinių reakcijų spektrą – nuo politinio nusivylimo iki agresyvios retorikos. Dažnai jų ryškiausiai skleidžiamos idėjos buvo grįstos neigiamomis asmeninėmis ir socialinėmis nuostatomis, sustiprinančiomis grupinį identitetą bei atmetančiomis kitaip mąstančius. E. Vaitkaus, I. Vėgėlės ir R. Žemaitaičio būta ir radikalių idėjų, ir smurto skatinimo, ir sąmokslų teorijų. Tyrimas parodė, kad nesisteminiai burbulai yra stipriai poliarizuoti, juose dominuoja neigiamos emocijos ir priešiški naratyvai, o kritika dažnai peržengia konstruktyvumo ribas ir atspindi gilų visuomenės susiskaldymą. Iš esmės, kažkokios stiprios emocijos, kaip pavyzdžiui pyktis, egzistavimas komentuose pats savaime emocinės poliarizacijos nenurodo, tačiau kai ta neigiama emocija yra nukreipiama prieš kandidatą, kitą komentatorių ar kokią kitą visuomenės grupę, tai ją padaro emociškai poliarizuojančia. Nesisteminiuose burbuluose

dominavo pyktis, pagieža, panieka, nusivylimas, nerimas, baimė, liūdesys, visos šios stipriai poliarizuojančios emocijos buvo nukreiptos prieš oponentus (Vėgėlės atveju ir prieš patį kandidatą), tuometinę valdančiąją daugumą, socialines mažumas, situaciją Lietuvoje ir „Vakarų pasaulyje“. Pastebėtina, kad neigiamas emocijas nesisteminių kandidatų palaikytojai išliejo ne tik ant minėtų procesų, bet ir tiesiogiai prieš kitaminčius jų pačių komentatorių bendruomenėse. Apskritai, burbuluose būta ne per daug objektyvios, konstruktyvios, argumentuotos diskusijos, emocinė poliarizacija itin aiškiai jaučiame daugumoje komentarų. Diskusijoje atveju tai veikė kaip stabdis racionalumui, davęs žalią šviesą visoms neigiamoms emocijoms kitaip mąstančių žmonių atžvilgiu ir pažadinęs oponentuose neigiamą paletę nuo įžeidimų iki aktyvaus smurto skatinimo. Taip pat, nors tyrimas ir tyrė komentarus, o ne elektoratą, buvo atrasta nemažai relevantiškų sąlyčio taškų su šių kandidatų elektoratą nagrinėjančiomis analizėmis.

Apžvelgus visų aštuonių kandidatų bendruomenės buvo pastebėta, kad jos nėra homogeniškos nei viduje, nei pernelyg panašios tarpusavyje. Tačiau joms visoms būdingas vienas reiškinys – neigiami komentarai. Tai parodo, kad po kokio žmogaus įrašais būtų bekomentuojama, nepagarbus bendravimas socialiniuose tinkluose – aiškiai susiformavusi problema, būdinga ir mūsų regionui. Komentatoriai dažnai piktinosi, kad rinkimų „debatai virsta turgumi“, tačiau jų pačių tarpusavio bendravimo debatais niekaip nepavadinsi, čia, deja, labiau tinka antrasis variantas. Kaip buvo pastebėta, komentarai dažniausiai nebuvo reguliuojami. Ar vertėtų tai daryti ir tikrinti žodžio laisvės ribas? Abejotina. Tačiau įrašo autoriui/ei skatinti konstruktyvią diskusiją ir neplėtoti įžeidinėjimo varžybų būtų sveikintina iniciatyva.

Žvelgiant į ateities tyrimų galimybę, kuriems nišą atveria šis darbas, galima būtų nagrinėti ir kitus politikus, taip pat pasigilinti, kodėl politikai beveik nekontroliuoja komentarų, esančių po jų įrašais, ir leidžia laisvai vežėti nekonstruktyvioms diskusijoms (o kai kurie jas ir skatina), dar galima būtų plačiau ištirti specifinį lietuvių bendravimą socialiniuose tinkluose ir neigiamų komentarų fenomeną.

Kadangi vartotojų nuomonę formuoja ne tik įrašai, bet ir komentarai, esantys po jais, neigiami pasisakymai gali ne tik atspindėti egzistuojančias emocijas, mintis ir nuotaikas, bet ir jas kurstyti. Tai prisideda prie viešosios erdvės poliarizacijos ir taip įtemptu rinkiminiu laikotarpiu ir skatina visuomenės susvetimėjimą. Demokratijoje yra sveika turėti skirtingas nuomones, poziciją ir opoziciją, tačiau tam pravartu vadovautis faktais ir argumentais, o ne įaudrintomis emocijomis ir asmeniniais išpuoliais.

6. LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. A data pro, Sentiment Analysis: The Secret Spice to Social & Media Listening.
Prieiga: <https://adata.pro/blog/sentiment-analysis-the-secret-spice-to-social-media-listening/#:~:text=Reputation%20management&text=That%20is%20why%20insights%20from,even%20prevent%20a%20reputational%20crisis>
2. Agnė Gaižutienė, Communication in social media by the politicians of Lithuania, Mykolas Romeris University, 2016. Prieiga: <https://vb.mruni.eu/object/elaba:14942535/>
3. Agnė Tarailaitė, Lietuvių įpročiai soc. tinkluose: skaito naujienas, kuriomis nepasitiki, ir naudoja netikrus profilius, 15min, 2022. Prieiga: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/mokslas-it/lietuviu-iprociai-soc-tinkluose-skaito-naujienas-kuriomis-nepasitiki-ir-naudoja-netikrus-profilius-1290-1693982>
4. Ainė Ramonaitė, „Ideologinė ar emocinė poliarizacija? Lietuvos partinis laukas po 2024 m. Seimo rinkimų“, (pranešimas konferencijoje „Rinkimų metai: Lietuva, Europa, pasaulis“, Vilnius, 2024 m. gruodžio 5 d.).
5. Alireza Amrollahi, Neil McBride, "How to burst the bubble in social networks." the 24th UK Academy for Information Systems International Conference (UKAIS 2019), 2019.
6. Amy R. Arguedas, Craig T. Robertson, Richard Fletcher, Rasmus K. Nielsen, Echo chambers, filter bubbles, and polarisation: a literature review, Reuters Institute for the Study of Journalism, 2022. DOI: 10.60625/risj-ctxj-7k60
7. Anamaria Dutceac Segesten, Michael Bossetta, Nils Holmberg, Diederick Niehorster, The cueing power of comments on social media: how disagreement in Facebook comments affects user engagement with news, Information, Communication & Society, 25(8), 2020. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2020.1850836>
8. Anda Rožukalne, Lipea Dite, From “Covid idiots” to “Covidshow and “Covidhysteria”, Analysis of digital news commenters’ verbal aggressiveness and means of linguistics creativity during COVID-19 pandemic in Latvia (2020 – 2021), Mediální studia, Univerzita Karlova v Praze, 2022.
9. Andres Reiljan, „Fear and loathing across party lines’ (also) in Europe: Affective polarisation in European party systems“, European Journal of Political Research, 59, 2020. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12351>

10. Andrius Tinteris, 2024-ųjų rinkimai Lietuvoje ir visuomenės poliarizacija: naujos ar senos skirtys?, Bernardinai.lt, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/2024-ujų-rinkimai-lietuvoje-ir-visuomenes-poliarizacija-naujos-ar-senos-skirtys/>
11. Augustas Stankevičius, Žalimas klaida vadina žmonos ir „laisviečių“ sutartį dėl konsultacijų, pinigai grąžinti, BNS, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2253922/zalimas-klaida-vadina-zmonos-ir-laisvieciu-sutarti-del-konsultaciju-pinigai-grazinti>
12. Beatričė Umbrasaitė, Nikita Ščiupakov, „Išgirsti ir būti išgirstiems: dviejų kryptų komunikacija viešajame sektoriuje“, (pranešimas konferencijoje Efektyvi viešojo sektoriaus komunikacijoje: tendencijos, inovacijos, gerosios patirtys, Vilnius, 2024 m. lapkričio 27 d.).
13. Benas Brunalas, Intriga išlieka: skelbiami naujausi kandidatų į prezidentus reitingai, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2250086/intriga-islieka-skelbiami-naujausi-kandidatu-i-prezidentus-reitingai>
14. Carlo Altomonte, Gloria Gennaro, Francesco Passarelli, Collective Emotions and Protest Vote, CESifo Working Paper No. 7463, 2019. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3338817>
15. Cass R. Sunstein, Democracy and filtering, Communications of the ACM, Volume 47, Issue 12, 2004. <https://doi.org/10.1145/1035134.1035166>
16. Cloudflare, What is a social media bot?. Prieiga: <https://www.cloudflare.com/learning/bots/what-is-a-social-media-bot/>
17. Cristian Vaccari, Augusto Valeriani, “Outside the bubble: social media and political participation in Western democracies”, Oxford University Press, New York, 2021.
18. Delfi, Giedrimas Jeglinskas. Prieiga: <https://www.delfi.lt/temos/giedrimas-jeglinskas>
19. Eglė Samoškaitė, Paaiškino, kuo išsiskyrė Žemaitaičio, Vaitkaus ir Vėgėlės rinkėjai: matomas pokytis, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2432632/paaiskino-kuo-issiskyre-zemaitaicio-vaitkaus-ir-vegeles-rinkejai-matomas-pokytis>
20. Eimantas Kadys, Rita Remeikienė, Neigiami komentarai socialiniuose tinkluose. Kaip apginti savo garbę ir orumą?, DELFI, 2021. Prieiga: <https://www.delfi.lt/verslo-poziuris/teisininko-patarimai/neigiami-komentarai-socialiniuose-tinkluose-kaip-apginti-savo-garbe-ir-oruma-86234769>
21. Eli Pariser, The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think, Penguin books, 2011.

22. Emily Kubin, Christian von Sikorski, The role of (social) media in political polarization: a systematic review, *Annals of the International Communication Association*, vol. 45(3), 2021. <https://doi.org/10.1080/23808985.2021.1976070>
23. Enrique Hernández, Eva Anduiza, Guillem Rico, „Affective polarization and the salience of elections“, *Electoral Studies*, Volume 69, 2021. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102203>
24. Ernest Jakaza, Identity construction or obfuscation on social media: a case of Facebook and WhatsApp, *African Identities*, 20(1), 2020. <https://doi.org/10.1080/14725843.2020.1804829>
25. Gazi Islam, Social Identity Theory, Teo, T. (eds) *Encyclopedia of Critical Psychology*. Springer, New York, 2014. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5583-7_289
26. Giacomo Figà Talamanca, Selene Arfini, Through the Newsfeed Glass: Rethinking Filter Bubbles and Echo Chambers, *Philos Technol*, 35(1):20, 2022. <https://doi.org/10.1007/s13347-021-00494-z>
27. Gitanas Nausėda („Facebook“ puslapis) <https://www.facebook.com/nausedagitanas>
28. Gitanas Nausėda (asmens „Facebook“ profilis) <https://www.facebook.com/gitanas.nauseda>
29. Hanna Yacubov, Patrícia Rossini, Trends in incivility and intolerance: An analysis of political Facebook comments during the 2016 election, University of Illinois, 2020. Prieiga: <http://hdl.handle.net/2142/106589>
30. Ieva Berzina, Political Trust and Russian Media in Latvia, *Journal on Baltic Security*, vol. 4 (2), 2018, p. 2-9. <https://doi.org/10.2478/jobs-2018-0008>
31. Ieva Petronytė-Urbonavičienė, „Požiūrio į LGBTQ+ skirtis Lietuvoje: kaip suvokiama, kaip išgyvenama ir kaip (ne)virsta politine elgsena Lietuvos miestuose ir miesteliuose“, (pranešimas konferencijoje „Rinkimų metai: Lietuva, Europa, pasaulis“, Vilnius, 2024 m. gruodžio 5 d.).
32. Yingying Chen, Luping Wang, Misleading political advertising fuels incivility online: A social network analysis of 2020 U.S. presidential election campaign video comments on YouTube, *Computers in Human Behavior*, vol. 131, 2021. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107202>
33. Indrė Jurčenkaitė, „Savas vyriokas“ Uspaskichas ir „prielipa“ Mazuronis: kuo dabar gyvena Darbo partija, Delfi, 2024. Prieiga:

<https://www.delfi.lt/news/daily/politics/savas-vyriokas-uspaskichas-ir-prielipamazuronis-kuo-dabar-gyvena-darbo-partija-120034323>

34. Indrė Makaraitytė, Jurga Tvaskienė, „LRT tyrimas: „Kremliaus smegenų plovimo schema Lietuvai““, (pranešimas konferencijoje Vilnius StratCom'24, Vilnius, 2024 m. spalio 29 d.).
35. Ingrida Šimonytė (asmeninis „Facebook“ profilis)
<https://www.facebook.com/ingrida.simonyte1>
36. James N. Druckman, Samara Klar, Yanna Krupnikov et al. „Affective polarization, local contexts and public opinion in America“, Nat Hum Behav 5, 2021.
<https://doi.org/10.1038/s41562-020-01012-5>
37. John T. Jost, Delia S. Baldassarri, James N. Druckman, Cognitive–motivational mechanisms of political polarization in social-communicative contexts. Nat Rev Psychol 1, 2022. <https://doi.org/10.1038/s44159-022-00093-5>
38. Lietuvos Respublikos Seimas, Apie 2020–2024 m. Seimą. Prieiga:
https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35354&p_k=1
39. Lietuvos Vyriausioji Rinkimų Komisija, Respublikos Prezidento rinkimų politinės kampanijos dalyviai, 2024. Prieiga: <https://www.vrk.lt/pkd-2024-pr>
40. M360, Atskleidė, kas šiemet pateko į populiariausių socialinių tinklų TOP10 Lietuvoje, Delfi, 2022. Prieiga: <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/atскеide-kas-siemet-pateko-i-populiariausiu-socialiniu-tinklu-top10-lietuvoje-91922015>
41. Mariano Torcal, Andres Reiljan, Lisa Zanolini, Editorial: Affective polarization in comparative perspective, Frontiers in Political Science, Volume 5, 2023.
<https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1112238>
42. Markus Wagner, Affective polarization in multiparty systems, Electoral studies, (69), 2021. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102199>
43. Mažvydas Jastramskis, „Vėgėlė, Žemaitaitis ir Vaitkus: kas už juos balsavo ir kaip šis balsas paveikė pačių rinkėjų įsitikinimus?“, (pranešimas konferencijoje „Rinkimų metai: Lietuva, Europa, pasaulis“, Vilnius, 2024 m. gruodžio 5 d.).
44. Mažvydas Jastramskis, Mažvydas Jastramskis. Nauja Lietuvos demagogų karta: Vaitkus, Vėgėlė, Žemaitaitis, DELFI, 2024. Prieiga:
<https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/mazvydas-jastramskis-nauja-lietuvos-demagogu-karta-vaitkus-vegele-zemaitaitis-120040420>

45. Mažvydas Jastramskis, Vaitkaus fenomenas: politologas išanalizavo, kas balsavo už kritikuotą kandidatą, LRT, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2273621/vaitkaus-fenomenas-politologas-isanalizavo-kas-balsavo-uz-kritikuota-kandidata>
46. Michael A. Hogg, Radical Change, Scientific American Magazine Vol. 321 No. 3, 2019. doi:10.1038/scientificamerican0919-84
47. Michael A. Hogg, Social Identity Theory, Understanding Peace and Conflict Through Social Identity Theory, Peace Psychology Book Series, 2016. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29869-6_1
48. Monica Postelnicu, Two-step flow model of communication, Britannica. Prieiga: <https://www.britannica.com/topic/two-step-flow-model-of-communication>
49. Patricia Rossini, Jennifer Stromer-Galley, Feifei Zhang, Exploring the Relationship Between Campaign Discourse on Facebook and the Public's Comments: A Case Study of Incivility During the 2016 US Presidential Election, Political Studies, vol. 69(1), 2021. <https://doi.org/10.1177/0032321719890818>
50. Peggy L. Chinn, Maeona K. Kramer, „Theory and Nursing: A Systematic Approach“, Mosby Elsevier Health Science, 1995.
51. Pew Research Center, Social Media and News Fact Sheet, 2024. Prieiga: <https://www.pewresearch.org/journalism/fact-sheet/social-media-and-news-fact-sheet/>
52. Phillip Shaver, Judith Schwartz, Donald Kirson, Cary O'Connor, „Emotion knowledge: Further exploration of a prototype approach“, Journal of Personality and Social Psychology, Vol 52(6), 1987. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.6.1061>
53. Satu Elo, Helvi Kyngäs, „The qualitative content analysis process“, Journal of Advanced Nursing, 62, 2008. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
54. Skirmantas Malinauskas, Lietuvoje Kremlius auginasi informacinių zombių armiją, 15min.lt, 2014. Prieiga: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuvoje-kremlius-auginasi-informaciniu-zombiu-armija-56-414503>
55. Srividya Ramasubramanian, Chantrey J. Murphy, Experimental Studies of Media Stereotyping Effects, Laboratory Experiments in the Social Sciences (Second Edition), 2014. <https://doi.org/10.1016/C2011-0-07562-2>
56. Statista, Share of adults who use social media as a source of news in selected countries worldwide as of February 2024, 2024. Prieiga: <https://www.statista.com/statistics/718019/social-media-news-source/>

57. T. Franklin Waddell, S. Shyam Sundar, #thisshowsucks! The Overpowering Influence of Negative Social Media Comments on Television Viewers, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 61(2), 393–409, 2017.
<https://doi.org/10.1080/08838151.2017.1309414>
58. Tal Orian Harel, Jessica Katz Jameson, The Normalization of Hatred: Identity, Affective Polarization, and Dehumanization on Facebook in the Context of Intractable Political Conflict, *Social Media + Society*, 6(2), 2020.
<https://doi.org/10.1177/2056305120913983>
59. ThoughtCo, Understanding Social Identity Theory and Its Impact on Behavior. Prieiga: <https://www.thoughtco.com/social-identity-theory-4174315>
60. TV3, Sociologė: apklausa parodė, kas gyventojų favoritas prezidento rinkimuose, 2024. Prieiga: <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/sociologe-apklausa-parode-kas-gyventoju-favoritas-prezidento-rinkimuose-n1331369>
61. Už Ingridą („Facebook“ puslapis) <https://www.facebook.com/uzingrida>
62. Vakarįs Vinglis, Rinkėjų portretai: I. Šimonytė vienija daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų, G. Nausėdą palaiko daugiau moterų nei vyrų, *Bernardinai.lt*, 2024. Prieiga: <https://www.bernardinai.lt/rinkeju-portretai-i-simonyte-vienija-daugiausia-aukstaji-issilavinima-turinciuju-g-nauseda-palaiko-daugiau-moteru-nei-vyru/>
63. Vilius Narkūnas, Arogantiški konservatoriai ir paprasti „Nemuno aušros“ rinkėjai?, *LRT*, 2024. Prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2434425/arogantiski-konservatoriai-ir-paprasti-nemuno-ausros-rinkejai>
64. World Economic Forum, Most people get their news online - but many are switching off altogether. Here's why, 2022. Prieiga: <https://www.weforum.org/stories/2022/09/news-online-europe-social-media/>

7. PRIEDAI

- Bendra duomenų lentelė, 17 pav.:

Data	Juglinskis			Mazuronis			Naukėda			Šimonytė			Vaitkus			Vigėlė			Žalimas			Žemaitaitis		
	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius	Postų skaičius	Komentarų skaičius	Negatyvių komentarų skaičius
12/04/2024	2	1	0										5	140	28	1	369	163	1	6	2	2	227	88
13/04/2024	1	0	0										4	207	40				3	2	0	2	19	7
14/04/2024	2	41	32										1	20	1				1	57	18	1	7	4
15/04/2024							1	199	0				3	49	19	1	300	188	2	59	13	3	62	28
16/04/2024	1	1	0							1	15	2	6	142	30				1	21	14	4	132	69
17/04/2024	1	8	1				1	69	10				2	62	34	2	238	67	1	7	2	4	82	39
18/04/2024	1	19	16				1	48	6				4	455	112	1	888	496	1	0	0	4	156	107
19/04/2024	1	19	7										9	311	267				3	68	30	3	117	42
20/04/2024	1	20	6	1	8	0							1	28	21				3	24	4	2	165	104
21/04/2024										2	9	1	7	83	46				1	2	1	2	106	60
22/04/2024													4	116	47							2	111	171
23/04/2024	1	69	30	1	17	5							9	268	174	3	949	458				2	217	148
24/04/2024							1	195	114	1	34	0	10	166	94	1	131	55	1	1	0	2	434	211
25/04/2024	1	6	1										12	164	154	2	143	117	1	15	8	6	637	317
26/04/2024							1	29	12				2	149	97	1	143	49	1	12	6	3	472	222
27/04/2024				1	1	0							9	470	228	1	381	145	2	56	22	5	551	305
28/04/2024													9	157	76	1	140	89	2	8	3	4	232	114
29/04/2024	1	3	0				1	54	29				7	493	295	1	205	75	2	161	93	4	213	115
30/04/2024							1	35	8				9	289	166				2	3	0	3	310	142
01/05/2024	1	2	1				1	49	14	1	1	0	10	241	133				2	9	2	2	99	50
02/05/2024	1	0	0										1	118	89	1	390	166	1	21	14	4	333	109
03/05/2024	2	37	21				1	19	4				15	319	192	1	333	150	3	99	42	5	511	230
04/05/2024							1	23	9				7	342	210				2	11	0	5	385	201
05/05/2024	1	6	1				1	56	2	1	3	0	13	511	278	1	130	14	2	16	1	3	88	15
06/05/2024							2	152	34	1	2	0				1	468	245	1	21	2	3	118	44
07/05/2024							1	352	158	2	1	0	9	392	210				2	0	0	4	415	114
08/05/2024	2	85	76							1	2	0							4	29	9	6	700	277
09/05/2024	1	10	6				1	34	3				18	427	181	2	689	295	2	5	1	5	449	313
10/05/2024													10	670	298				2	2	1	5	296	109
11/05/2024	1	1	0				2	271	165	1	6	0	14	394	225	2	860	279	3	40	11	6	425	137
12/05/2024										3	22	0	10	409	174				2	22	6	2	201	44
Iš viso	22	328	198	3	26	5	17	1585	548	14	95	3	229	8102	4139	23	7197	3251	54	775	325	108	8512	4010
Iš viso šiame darbe išnagrinėti:			461	Iraši:			26620	komentarai:			13699	negatyvių komentarai:												

- Kodavimo pavyzdys, 18 pav.:

Gražina tiesioginis įžeidimas jaustukai
Aivaras o pats prasmirdęs žuvm... stovėk įsižiojęs-pačiam
labai tinka..daugiau nerašyk,nesivargink neskaitysiu.. jaustukai

- Kandidatų komentarų kodavimo lentelės, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 ir 26 pav.:

Emocija		Pyktis			Baimė		Lūdesys			Nuobodulys	Savigauža			Keiksmazodžiai	Tiesioginis Žeminimas/ Įžeidimas	Sarkazmas/ ironija	Emoji	Žeminanti vaizdinė medžiaga	Smurto skatinimas	Negatyvus dabartinės situacijos vertinimas	Nepagarba			
Data	Negatyvių komentarų skaičius	Frustracija	Irziumas	Nuliūdimas	Nerimas	Baugumas	Sumaištis	Nusivylimas	Skausmas	Gailėtis	Apatija	Kaitė	Graudumas									Gėda		
12/04/2024																								
13/04/2024																								
14/04/2024	32	1								1					9	2				10	9			
15/04/2024																								
16/04/2024																								
17/04/2024	1														1									
18/04/2024	16							1							4	6				5	4			
19/04/2024	7														3	5				3				
20/04/2024	6									1						2	2			5				
21/04/2024																								
22/04/2024																								
23/04/2024	30							1		1					9	11	2	1		2	7			
24/04/2024																								
25/04/2024	1																			1				
26/04/2024																								
27/04/2024																								
28/04/2024																								
29/04/2024																								
30/04/2024																								
01/05/2024	1															1								
02/05/2024																								
03/05/2024	21	1						1		1			1	1		5	7	2		3	7			
04/05/2024																								
05/05/2024	1															3	2	1		1	1			
06/05/2024																								
07/05/2024																								
08/05/2024	76	1						4		4	1					13	27	9		4	13			
09/05/2024	6													1		1				2	2			
10/05/2024																								
11/05/2024																								
12/05/2024																								
			3	0	0	0	0	0	7	0	8	1	0	3	1	2	0	50	63	14	1	0	36	43
		3			0			0			15			1		3		JUGLINSKAS						

Emocija		Pūķis			Baime			Lūderis		Nuobūds	Svīgauris		Keiksmāzā dāls	Tiesīgais žēlums	Sarkazmas/ ironija	Emoži	Žēlums vairāk medija	Smurto skatīšanās	Negatīvas dabiskās situācijas	Nepagarība
Data	Negatīvu kommentāru	Frustrācija	Izluksms	Nulūds	Neris	Baigums	Smaļš	Nuslūds	Skaums	Gaistis	Apatija	Kaltē								
12/04/2024																				
13/04/2024																				
14/04/2024																				
15/04/2024																				
16/04/2024	2														3					1
17/04/2024																				
18/04/2024																				
19/04/2024																				
20/04/2024																				
21/04/2024	1																1			
22/04/2024																				
23/04/2024																				
24/04/2024	0																			
25/04/2024																				
26/04/2024																				
27/04/2024																				
28/04/2024																				
29/04/2024																				
30/04/2024																				
01/05/2024	0																			
02/05/2024																				
03/05/2024																				
04/05/2024																				
05/05/2024	0																			
06/05/2024	0																			
07/05/2024	0																			
08/05/2024	0																			
09/05/2024																				
10/05/2024																				
11/05/2024	0																			
12/05/2024	0																			
		0				0				0			0				SIMONYTE			

Emocija		Psihologiskie faktori																	Kopējais rezultāts																													
Data	Negatīvā komentāra	Frustrācija	Izklusums	Nūlūdimas	Nerimas	Baugumas	Sumaistis	Nusivīluma s	Skausmas	Galestis	Apatija	Kaltē	Graudumas	Gēda	Kaiksma dāls	Tiesiogins žemiminas / želdiminas	Sarkazmas / ironija	Emoji	Žemimanti valdzins medžiaga	Smarto skatiminas	Negatīvus dabartins situācijas	Nepagarba																										
12/04/2024	28					1									1	5	2	2	4		5	28																										
13/04/2024	40														1	8			2			35																										
14/04/2024	1																				1																											
15/04/2024	19					1				1				1		4	2		2		6	15																										
16/04/2024	50							1		2					1	4	1	3			14	46																										
17/04/2024	34		2					1							1	4	2	2			4	34																										
18/04/2024	312	1	7	1		5	3	8		2					7	5	8	18	2	5	57	292																										
19/04/2024	267	1	23	2	4	9	4	9		1						5	27	25	3	1	169	243																										
20/04/2024	21																3	6			14	22																										
21/04/2024	46		2	1	1	1		1								12	5	2			25	39																										
22/04/2024	47	1								1				1		11	7	6			10	45																										
23/04/2024	174	2	5	1	2	3		5		2				1	4	52	11	10	9		100	130																										
24/04/2024	94		6		10	2		1		1					1	49	9	3	4		62	34																										
25/04/2024	354	61	17	2	1	11	30	21		11			1	1	4	63	25	11	10	2	187	230																										
26/04/2024	97	10			1		10									7	3		5		18	82																										
27/04/2024	228		13				5								2	6	55	15	12	9	1	18	142																									
28/04/2024	76	2		1		1					1					16	1	1	2	1	23	26																										
29/04/2024	295	20	9		25	14		11		9						10	66	8	25	13	56	169																										
30/04/2024	166	10		5	7	5	5			22					1	2	44	5	8	8	1	70	43																									
01/05/2024	133	15			40		7	5		12					5	2	33	9	9	1	43	49																										
02/05/2024	89				10	15							5	3		26	1	6	1	1	41	24																										
03/05/2024	192	9								15					4	30	1	5	5	1	43	117																										
04/05/2024	210				10	10				15					5	7	62	1	2	5	68	77																										
05/05/2024	278		25		25	9		10							6	1	106	3	13	8	1	69	105																									
06/05/2024																																																
07/05/2024	210	20						10		5					1	125	1	5	4		52	31																										
08/05/2024																																																
09/05/2024	181					10	20			10					2	32	2	6	8		85	78																										
10/05/2024	298	10			20	25		10		25					25	3	34	4	8	4		180	100																									
11/05/2024	225		10		15										10	2	75	1	11	10	1	110	52																									
12/05/2024	174														5	4	44		6	13		71	51																									
		162	119	13	161	123	94	93	0	134	1	0	6	66	64	977	148	205	140	16	1581	2339																										
		294																	378					227					1					72					205					VAITKUS				

Emocija		Pyktis			Baimē			Lūdesys		Nuobodulys		Savigraža		Keiksmāz džial	Tiesioginis Zeminimas /Pāidimas	Sarkasmas/ ironija	Emoji	Zēminanti valdinē medžiaga	Smurto skatīnims	Negatyvus dabartins situācijas	Nepagarba	
Data	Negatyvių komentarų	Frustracija	Irlzumas	Nulūdimas	Nerimas	Baugimas	Sumaištis	Nusivylima s	Skausmas	Galestis	Apatija	Kaltē	Graudumas									Gēda
#####	163	3	7		8	1	2	10		3	1			5	2	70	10	11	1	1	51	43
#####																						
#####	188		5			6	3			1				1		72	9	3	1	1	44	68
#####																						
#####	67					1		1		4				1		11	1	6			28	29
#####																						
#####	496	28	60		26	17	10	3		17			1	2	5	294	24	50	4		115	147
#####																						
#####																						
#####																						
#####	458		20		5	7		18		1	3			1	2	254	19	36	3		54	169
#####	55		10											1	1	34	4	8	1		6	7
#####																						
#####	317		1				1	1	1	4				2	7	216	26	41	1		18	78
#####																						
#####	49															15		4	5		5	25
#####	145				1	1				1	1			3	84	19	29	2			10	34
#####	89					1		1							70		10	3			6	9
#####	75		1			1								1	61	2	1		1	11	2	
#####																						
#####	166			1	6	5				3					2	113	6	17	2		16	38
#####																						
#####	150					2		1		1				1	2	107	13	11			17	29
#####																						
#####	14															2	1	1				6
#####	245					6				2				1		110	12	20	2		41	104
#####																						
#####	295				1	2		2		2				1		215	6	18			8	76
#####	279	1	1	1	1			10		3					4	179	16	31	5	1	48	45
#####																						
#####		32	105	2	48	50	16	47	1	42	5	0	1	16	29	1907	168	297	30	4	478	909
#####		139			114			90		5		17						VEGĒLE				

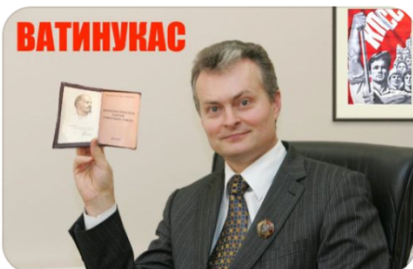
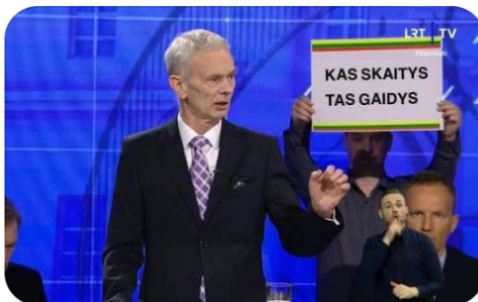
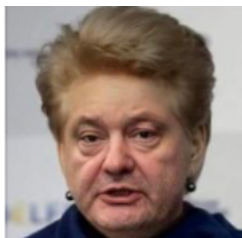
Emocija		Pētītis			Baidē			Lūdesys			Nuobodulys	Savīgrauda		Keksmādzial	Tiesīgīgins Žemīsins / Jaldīmas	Sarkazms / ironija	Emoji	Žeminanti valdīna medīlaga	Smurto skatīnīmas	Negatyvus dabartīnus situatījas	Nepagarba	
Data	Negatyvū komentārū	Frustracija	Izrūmas	Natlūdīmās	Nerīmas	Baugūmas	Sumalštīs	Nuslytīmās	Skaums	Galtēstīs	Apatīja	Kaltē	Graudūmas		Gēda	Sarkazms / ironija	Emoji	Žeminanti valdīna medīlaga	Smurto skatīnīmas	Negatyvus dabartīnus situatījas	Nepagarba	
#####	88					1				1					1	57	2	20		5	24	
#####	7														1	2					5	
#####	4																		1	3		
#####	28					1		1								16	1	3	1	4	6	
#####	69									1					1	12	2	6	1		41	13
#####	39					1									1	14		1		12	13	
#####	107		2					3						1	2	38	3	26	4	1	23	39
#####	42				1											3	4	4			22	13
#####	104		1		1					1					3	33	3	15	3	14	17	45
#####	60									1						8	1	7		2	7	46
#####	171		5		1	1		2		2				5	15	29	1	35	4		8	135
#####	148			1		3		2		2			1	4	6	7	1	31	1	10	134	
#####	211	2	6		1	3		3		1				1	6	78	5	23	11		39	91
#####	337		2		2	6		5		3				4	9	171	10	67	9	2	71	82
#####	222					4				3				2	5	90	19	36	4	2	59	57
#####	305					7		2		1			2	10	28	42	6	85	1	2	18	244
#####	114				1		5	1							3	49	1	10	6		10	43
#####	115					1	3	1		3				2	2	45	1	16	2		22	45
#####	142		1			1		1							7	33	2	10	4	1	44	62
#####	50	5								2					3	5	4	8	1	1	26	14
#####	109		5				1	6		4				1	5	42	4	7	1		26	38
#####	230		15			4		3		3			2	2	6	28	18	23	6	1	81	95
#####	201					2		1		3			1		4	75	13	44	8	1	40	70
#####	15					1		1								3	4	1			3	6
#####	44	1				1		1					1	1	2	3	2	3		1	9	29
#####	174		1			3		2		1	2		1	2	6	50	10	22	8		58	53
#####	277					1				3				2	7	73	10	38	5	4	82	103
#####	313		5		1	9		1		3	3			15	11	44	9	57	6	12	54	181
#####	103					3								2	7	10	1	10		2	39	53
#####	137		1			4		1		3					10	49	4	13	3	3	28	50
#####	44															6	3	3			31	4
		8	44	1	8	57	9	37	0	43	5	0	8	54	151	1115	144	624	89	49	890	1796
		53				74			80				62					ŽEMĀITĀTIS				

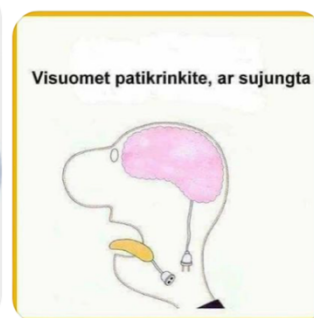
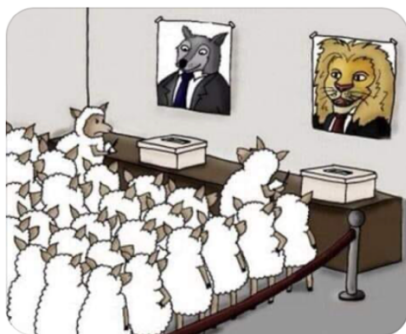
- Ingrida Šimonytė, 28 pav.:

- Eduardas Vaitkus, 29 pav.:

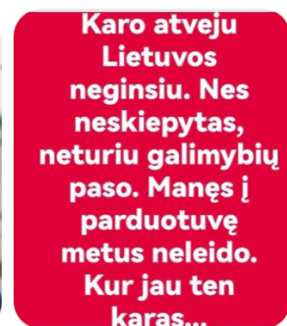
- Ignas Vėgėlė, 30 pav.:

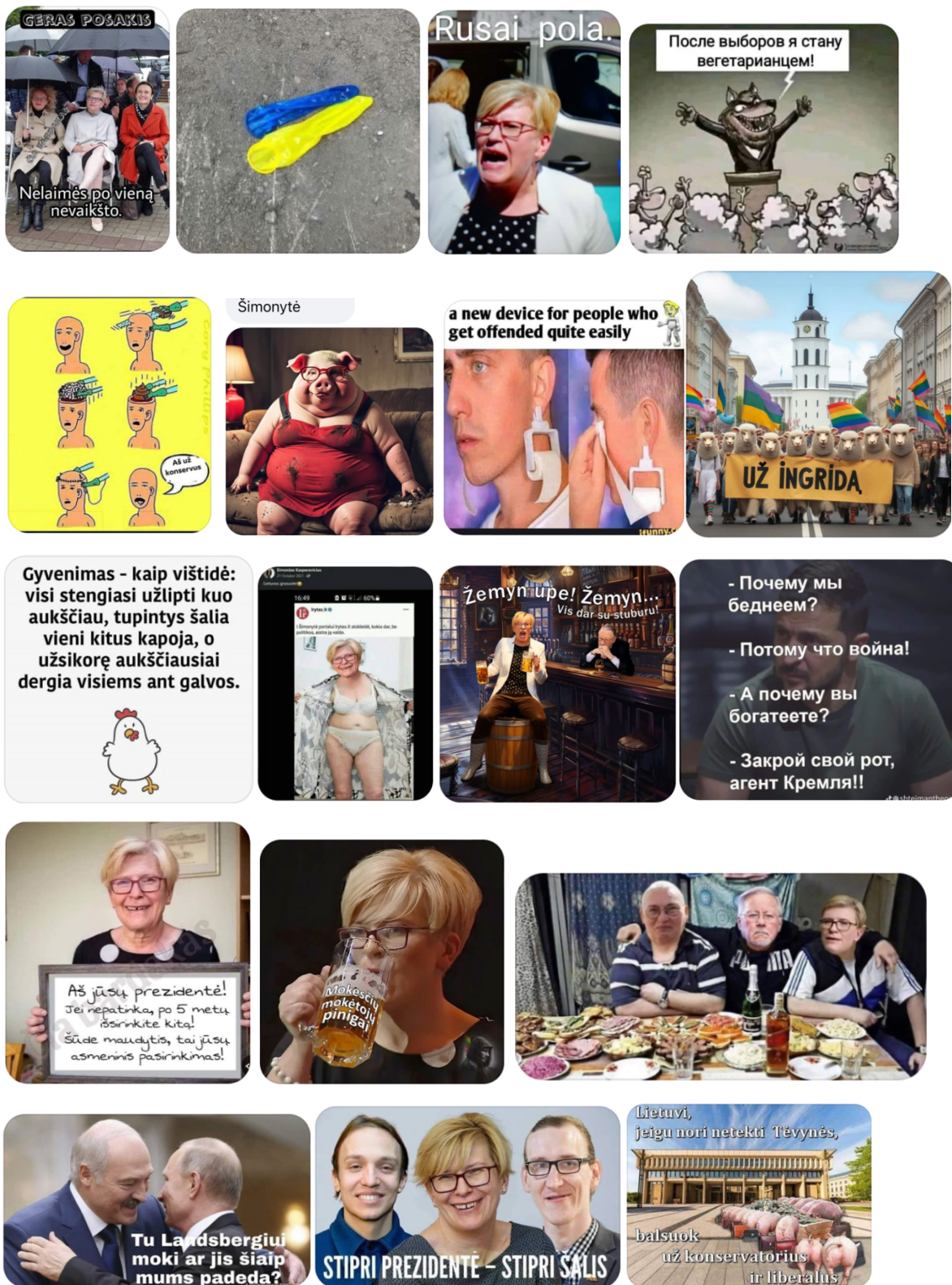

- Dainius Žalimas, 31 pav.:

- Remigijus Žemaitaitis, 32 pav.:

8. SUMMARY

Elections and social networks are two highly polarising aspects of society. And 2024 not only marked the digital age, when most Lithuanians used the polarising social network

Facebook as a communication platform and some of them as news sources, but also gave Lithuania three elections that galvanised the public. On social networks such as Facebook, it is easy to disassociate oneself from controversial information and to get trapped in a personal social bubble that confirms one's preconceptions, and the platform has been designed to make it easy to express one's opinion, so that one can not only form groups according to one's social identity, but also clash with groups with opposing views.

The Master's thesis "Polarisation in The Heat of The Elections: an Analysis of Comments on The Facebook Accounts of The 2024 Lithuanian Presidential Candidates" analysed the negative comments written under the posts of the Lithuanian presidential candidates on Facebook platform. Using the theories of social identity, social bubbles, emotional polarisation and qualitative content analysis, the study sought to answer the question: what kind of comment bubble portraits of the presidential candidates are formed by distinguishing between their forms of negativity and negative emotions? What are the repertoires of negativity that dominate the commentators' bubbles? How does emotional polarisation manifest itself in bubbles? What narratives are constructed in bubbles?

This study demonstrated that the theories of social bubbles, emotional polarisation and social identity are not only applicable to Facebook, but can also contribute to the study of politics, communication and the interaction between different bubbles in our region. This is demonstrated by the diversity of bubbles, the variety of negative emotions and forms of language, and the formation of multiple narratives, ideas and thoughts in bubbles. In some communities, there was a clear distinction between 'our' and 'their' groups, features and aspects of the social collective identities of those communities, and recurring themes within the same bubble.

A review of the communities of all eight candidates shows that they are neither homogeneous internally nor too similar to each other. However, they all share one phenomenon: negative comments. This shows that no matter how many people post, disrespectful interactions on social networks are clearly a problem that has developed in our region. Commentators have often complained that the election "debate is turning into a marketplace", but there is no way to call their own interactions a debate; unfortunately, the latter is more appropriate here. As has been noted, comments were mostly unregulated. Is it worth doing so and testing the limits of freedom of speech? Doubtful. However, for the author of the post to encourage constructive discussion and not to develop an insult contest would be a welcome initiative.

An examination of the Facebook comment communities of all eight candidates for the presidency of the Republic of Lithuania reveals that there is a clear divide between the candidates: their bubbles can be divided into non-systemic and systemic. The bubbles of support can be identified as those of Jeglinskas, Mazuronis, Šimonytė, Žalimas and to a large extent Nausėda. Meanwhile, the comment bubbles of the remaining three candidates - E. Vaitkus, I. Vėgėlė and R. Žemaitaitis - were characterised by exactly these features. Their communities expressed a deep distrust of the authorities, the media and international organisations, and were dominated by hatred towards national and social minorities, political opponents and other candidates. The study showed that non-systemic bubbles are highly polarised, dominated by negative emotions and hostile narratives, and that criticism often goes beyond constructiveness and reflects deep societal divisions. Anger, rage, contempt, frustration, anxiety, fear, sadness dominated the non-systematic bubbles, all of which were strongly polarising emotions directed against the opponents (in Vėgėlė's case, also against the candidate), the ruling majority of the time, the social minorities, and the situation in Lithuania and the "Western world". Also, although the study investigated comments rather than the electorate, it found a number of relevant points of contact with analyses of the electorate of these candidates.

Looking into the possibility of future research, for which this work opens a niche, one could also look at other politicians, why politicians hardly control the comments under their posts and allow unconstructive discussions to flourish freely (and some of them encourage them), and one could further explore the specific Lithuanian communication on social networks and the negative comments phenomenon.

As users' opinions are shaped not only by the posts but also by the comments that follow them, negative comments can not only reflect but also fuel existing emotions, thoughts and sentiments. This contributes to the polarisation of the public sphere in an already tense electoral period and promotes alienation. It is healthy in a democracy to have different opinions, positions and oppositions, but it is useful to do so based on facts and arguments, not on the basis of emotions and personal attacks.